Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor
Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links
Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

VALDEMAR ATTERDAG

UDVALG AF KILDER

OVERSATTE AF

ELLEN JØRGENSEN,
DR. PHIL.

UDGIVET AF

SELSKABET FOR HISTORISKE KILDESKRIFTERS OVERSÆTTELSE

MED UNDERSTØTTELSE AF

MINISTERIET FOR KIRKE- OG UNDERVISNINGSVÆSENET

KØBENHAVN

DET SCHØNBERGSKE FORLAG

ERNST BIERBERG & MICHAEL H. JENSEN

1911

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKIÆR)

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

INDHOLD.

		Side
I.	Af jydske Krønike	1
II.	Folkevise om Niels Ebbesøn og Grev Gert	5
III.	Spandau-Overenskomsten	19
IV.	Af sjællandske Krønike	24
V.	Folkevise om Hr. Bugges Død	59
VI.	Den rostockske Notars Indberetning om en Sendefærd til Kong Valdemar i 1360	62
VII.	Dokumenter fra Tidsrummet 1340—1360, væsenlig saadanne, der oplyser om indre Forhold og Styrelse	69
VIII.	Af mindre danske Aarbøger (Sorøaarbog, skaanske Aarbog, spredte Optegnelser, Ærkebispekrøniken)	84
IX.	Af svenske Kilder (Klageskriftet mod Kong Magnus, Aarbog og spredte Optegnelser i Visby Graabrødres Dødebog, Aarbogen til 1415, Sigtunaaarbogen, den svenske Rimkrønike)	92
X.	Af den lybske Krønike	117
XI.	Dokumenter fra Kong Valdemars sidste Aar vedrørende Sønderjylland	135
XII.	Kulturhistorisk Stof. Forskelligartede Kilder, væsenlig saadanne, der oplyser om Kirke og By og Borger	141

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

I.

Af jydske Krønike.

Vor første Beretning om Begivenhederne i Danmark i 1340 er hentede fra en latinsk Krønike, skreven midt i det 14de Aarhundrede paa jydsk Grund og maaske af en Graabroder. Med Urette har man nævnt Thomas Gheysmer som Forfatter. Odense-Graabroderen Thomas Gheysmer fra Stralsund lod Hinricus Duuel skrive en stor Bog (nu Additamenta fol. 49 i Universitetsbibliotheket), der indeholder mangt og meget og deriblandt vor Krønike; 1431 fuldendtes Arbejdet. Herom oplyser en Note paa Bogens sidste Blad.

Krøniken bestaar af en kortfattet jævn Genfortælling af Saxos store Værk og en Fortsættelse, afsluttende med Aar 1340; den kaldes i Haandskrifterne »Gesta Danorum« efter Saxos Værk eller »Cronica Danorum«.

Foruden Additamenta fol. 49 haves et andet Haandskrift fra det 15de Aarhundrede, nemlig i de la Gardies Samling i Upsala Universitetsbibliothek (de la Gardie Nr. 44, 4to, Bl. 1—85). Krøniken er trykt SRD. II 392 ff.

I Aaret 1340 drog Grev Gert af Holsten ind i Jylland med en stor Hær; han havde mere end 11000 velrustede Krigere med sig og havde i Sinde at udrydde hele Jyllands Adel og at give det Land til sine Tyskere. En Del af Hæren havde han selv, en Del overlod han til sine Sønner paa andre Steder i Jylland. Men medens

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

han selv opholdt sig i Randers kom en jydsk Væbner ved Navn Niels Ebbesøn[1] med kun 47 Mand i Følge den 1. April ved Nattetid over Broen ind i Byen, og idet han lod Trommerne røre og satte Ild paa Byen, gik han til det Hus, hvor Greven sov, brød voldeligt ind og fældede forvovent Greven selv med nogle andre derinde, og det skønt Grevens Hær paa 4000 Mand laa i Byen. Da han derefter vilde flygte bort over den samme Bro, satte Grevens Folk efter ham med mange Bannere, men saa mandeligt værgede han sig, at han dræbte to ansete Riddere iblandt dem tillige med nogle andre. Og idet han nu kastede Broens Planker af bag sig, slap han bort med sine Fæller og mistede kun een

[1]) Om Niels Ebbesøn ved man lidet eller intet udover den fattige Viden, som jydske Krønike, sjællandske Krønike og lybske Krønike giver. Paa den ene Side har man, støttet til de adelige Damers Slægtebøger og et Par Breve fra Vendsyssel Ting, udstedte 1343 og 1347, villet hævde, at Grevens Drabsmand var af den Herremandslægt, der senere kaldte sig Strangesøn, en velstaaende Mand, Ejer af adskilligt Jordegods i det nordligste Jylland. Paa den anden Side har man, støttet til to Breve vedrørende Gods i Aabo Syssel, udstedte paa Aabo Syssel Ting og Viborg Landsting i Aarene 1337 og 1338, villet holde fast ved den gamle Overlevering, at Niels Ebbesøn hørte hjemme Syd for Limfjorden. Rishovgaard ved Norring, Nord for Risskov (Folby Sogn, Sabro Herred, Aarhus Amt), der af den stedlige Overlevering nævnes som hans Hjem, laa i Aabo Syssel. Denne Overlevering fæstnedes først i Skrift ved Præsteindberetningen i det 17de Aarhundrede, der meddeler: »Gamle Bønder siger efter deres Forfædres Sagn, at udi Sabro Herred paa en Gaard udi Riis, liggende i Folby Sogn, som kaldes Hoffgaard, skulde have boet Niels Jepssøn, som ihjelslog Greve Gert udi Randers, hvorom i Kæmpeviserne; hos samme Gaard ses store Grøfter og gamle Rudera, hvor synes nogen Bygning at have standen«. I Forbindelse med denne Lokaltradition maa nævnes et Par Linjer af Folkevisen om Niels Ebbesøn:

»Niels Ebbesøn han tren til sin Hest,
til Norinsris monde han ride.«

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Mand. Men da Greven var slaaet ihjel, drog hele den mægtige Hær hjem med Skam, narret for den Sold, den havde Løfte paa, og plyndret for de Penge, den havde faaet, og en stor Mængde faldt for de danskes Baghold.

Samme Aar den 2. Maj dræbte samme Niels Ebbesøn ved Skernaa mange Tyskere, som var i Færd med at bygge en Borg dèr til de danskes Fordærv.

Samme Aar paa alle Sjæles Dag[1] kom det atter til Kamp mellem Niels, der belejrede Skanderborg Slot, og en stor Skare Tyskere, som vilde bringe Borgen Undsætning. Niels Ebbesøn tilføjede dem et stort Nederlag, men han selv og en Del andre danske Væbnere lod Livet dèr.

Om Kong Valdemar des daghes[2].

Samme Aar nemlig 1340 kom Valdemar, Kong Christoffers yngste Søn, fra Brandenborg til Jylland og ægtede

---

[1]) Den 2. November.

[2]) I Manuskriptet paa Københavns Universitetsbibliothek, men ikke i Upsalahaandskriftet, findes denne Overskrift, som er det ældste og gennem lange Tider et enligtstaaende Vidnesbyrd om, at Kongen havde et Tilnavn. Ved Aar 1600 giver Historikerne Mogens Madsen og Arild Huitfeldt Kong Valdemar Tilnavnet »Ottherdage«, »Atterdag«. »Han fik Tilnavnet »Ottherdage« fra en Ed, han hyppigt førte i Munden«, siger Mogens Madsen, mens Huitfeld, som har benyttet Mogens Madsens Optegnelser ved Udarbejdelsen af sin Krønike, beretter, at Valdemar kaldtes »Atterdag«, »fordi hand brugte det Sprickord: At er dag — lige som hand vilde sige: At Dagen skal vel giffue altingen til kiende«.

Det Ord, der har givet Valdemar Navn, er sandsynligvis det plattyske »Tertaghe«, som en tysk Forfatter fra det 15de Aarhundrede lægger Kongen i Munden under Beretningen om Kong Valdemar og Erland Kalv. »Tertaghe!« — lader han Valdemar udbryde — »Det er en god Kalv; med to Huse stak den af, og som en Stud kommer den igen med tre.«

(»tertaghe« Ejefald Flertal. Jfr. »des daghes« Ejefald Ental. Vist at oversætte: »Hvilke Dage!«)

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

en Søster til Hertug Valdemar af Sønderjylland[1]. Og idet han nu drog op til Viborg Ting, blev han kaaret til Konge af de danske ved St. Hans Tid. Derefter rejste han over til Sjælland for at faa det Land først fra Tyskerne, men skønt han lovede dem en stor Sum Penge for Borgene dèr, kunde han alligevel paa Grund af deres Svig og Forræderi af visse danske, som var med ham, intet opnaa af, hvad han vilde, saaledes at han endelig var nødt til at rejse tilbage til Jylland efter at have tøvet mere end et Aar paa Sjælland.

---

[1]) Paa Sønderborg Slot stod Valdemars Bryllup med Helvig ved Pinsetid 1340. I Ægteskabet fødtes en Del Børn, sidst Margrethe i 1353, og Helvig nævnes nu og da i Dokumenter og Aarbøger fra disse Aar; men med Halvtredsernes Midte bliver der Tavshed om hendes Navn. Et Brev fra Oktober 1374 fra Esrom Abbed, der lover Aartid og Sjælemesser for Helvig, viser, at hun paa dette Tidspunkt var død. Hun var begravet i Esrom Klosterkirke. Om Forholdet mellem Kongen og Dronningen ved Historien intet, medens Folkevisen fortæller om Helvigs Kærlighed til Folke Lovmandsøn og om hans Død i Spigertønden. Folkevisens Motiv synes imidlertid at være af fremmed Oprindelse og Visen først at være sungen i Sverige, hvor den henførtes til Kong Magnus Ladelaas, hans Dronning Helvig og Hr. Folke, Västgötalagmanden Algots Søn; paa dansk Grund har Navnet Helvig knyttet Visen til Valdemar Atterdags Dronning.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

II.

Folkevise om Niels Ebbesøn og Grev Gert.

Sv. Grundtvig: Danmarks gamle Folkeviser Nr. 156
Opskrifterne B, A og E.

Ved mundtlig Overlevering fra Slægt til Slægt førtes Middelalderens Folkeviser ned til det 16de Aarhundrede, da de optegnedes i Visebøgerne; de kan under deres længere eller kortere Vandring have lidt Overlast og maatte altid i nogen Maade være underkastet Sangerens Vilkaarlighed. Visebøgerne med deres afvigende Opskrifter, deres Blanding af gammelt og nyt viser ikke blot, at Hukommelsen kunde svigte, og at man kunde gøre det mat, som før var djærvt, men ogsaa at forskellige Tider med forskelligt Syn har digtet med paa de gamle Sange og formet om efter Behag. Dette Forhold maa man have for Øje, baade naar man læser og bedømmer Viserne rent æstetisk, og naar man spørger om deres Værd som historisk Kilde.

Niels Ebbesøn-Visen er overleveret i 6 Opskrifter, af hvilke vi her kun skal omtale de Opskrifter, der af Svend Grundtvig benævnes A, B og E. I Hovedsagen kan de 3 Opskrifter karakteriseres saaledes, at Opskrift B skildrer Niels Ebbesøns Daad som et natligt Overfald, Opskrift A vil hævde, at »Greven blev om Dagen slagen«, og Opskrift E fremstiller Sammenstødet mellem Niels Ebbesøn og Grev Gert som en Strid mellem to Herrer om deres Følge af Svende; den sidste Opskrift har tillige Interesse ved i sit sidste Vers, før

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Visen brat afbrydes, at berette om Niels Ebbesøns Forsøg paa at faa Frænder med til sit Foretagende.

Paa de følgende Sider er Opskrift B (med moderne Retskrivning og enkelte Rettelser) trykt til venstre, Opskrift E parallel dermed til højre. Opskrift A er for Begyndelsens Vedkommende lig Opskrift B, Forskellen fremtræder først ved Niels Ebbesøns Henvendelse til Svendene; da Opskriften E imidlertid er afbrudt, har saadanne Vers af A, der afviger fra B og betoner, at Drabet skete om Dagen, fundet Plads til højre for B.

B 1. Greven for til Danmark,
og did lod han sig raade[1].
det var ham for langen spaaet,
han skulde sit Liv der lade.

E 1. Greve Gert han drog til Randers,
og did lod han sig raade,
det var ham for langen spaaet,
han skulde sit Liv der lade.

B 2. Ikke vilde han det lade fordi[2],
han vilde det bedre friste,
Riddere og Svende, Bønder og Bomænd,
dem havde han agt' at gæste.

B 3. Han havde dem alle under sig,
ihvor som han drog fram,
foruden Niels Ebbesøn,
han vilde ikke gaa ham til Hand.

B 4. Greven sendte Niels Ebbesøn Bud,
at han skulde til ham komme,
han sagde ham Fred og Felighed[3] til
baade da og allen Stunde.

E 2. Greven han sendte Niels Ebbesøn Bud,
at han skulde til ham ride:

[1]) Derhen begav han sig.
[2]) Ikke vilde han opgive det af den Grund.
[3]) Lejde.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Felig[1] til og felig fra
skulde han for ham blive.

B 5. Greven mødte Niels Ebbesøn
ude ved Randers Strand:
»Vær velkommen, Niels Ebbesøn,
hvor gaar det Dig i Hand?[2]

E 3. Greven og Niels Ebbesøn de snakked sammen
ude ved Randers Strande,
fuld liden var da deres Skæmt,
end halv mindre Gammen.

B 6. Hør Du, Niels Ebbesøn,
var Du ikke snimen[3] hjemme?
Hvor saa lider de Sønder-Jyder
og saa Dine rige Frænder?«

E 4. »Hør Du, Niels Ebbesøn,
Du være velkommen her,
Hvor lider Dine Frænder udi Nørre-Jylland,
og hvor staar Landet der?«

B 7. »Vel saa lider de Sønder-Jyder
og saa mine rige Frænder,
de vil Eder til Vilje være,
hvort I vil dem sende.«

E 5. »Vel staar Landet udi Nørre-Jylland,
saa monne mine Frænder og lide,
de skal Eder alle til Tjeneste være,
ihvort I dem tilsige.«

B 8. »Niels Ebbesøn, Du est en listig Mand,
dertil est Du from[4],

---

[1]) Sikker, fri, med Lejde.
[2]) Hvorledes gaar det Dig?
[3]) Nylig.
[4]) Djærv.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hvor Du ikke kan over komme,
der rider Du lang Vej om.

B 9. Hør Du det, Niels Ebbesøn,
hvi rider Du nu saa ene?
I Gaar saa havde Du hundred Hovmænd,
som Dig monne alle tjene.«

E 6. »Hør Du, Hr. Niels Ebbesøn,
vil Du mig Sanden sige?
Mange Svende har Du med Dig.
der Du tør vel paa lide.«

B 10. »End har jeg fyrretyve Karle,
saadanne som de nu ere,
heller de er flere eller færre,
jeg har dem alle fuld kære.«

E 7. »Alt har jeg tredive Svende med mig
og flere og ikke færre.
Det vil jeg for Sanden sige:
Jeg har dem alle vel kære.«

B 11. »Har Du fyrretyve Karle, Dig tjen',
det er vel ret til Maade:
I Gaar holdt Du i Hr. Bugges Gaard
med hundred Mænd i Plade.«

E 8. »Niels Ebbesøn, Du est en fuldtags[1] Mand.
hvi slaar Du saa lang Vej om?
Du laa i Gaar i Hr. Bugges Eng
alt med trehundred Mænd.

B 12. Det var Niels Ebbesøn,
han var til Svar saa brat:
»Er her nogen Riddere eller Svende,
mig har den Løgn paa sagt?

[1]) Dygtig.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

E 9. Hør Du, Hr. Niels Ebbesøn,
alt hvad jeg siger Dig:
Du har mange Svende i Dit Brød,
dem har Du faaet fra mig.

B 13. Er her enten Mand eller Kvinde,
som det nu sige vil,
jeg skal aldrig ham en Fod fra gaa,
før jeg har svaret dertil.«

E 10. Du har med Dig hin unge Hans Frost
fremmest udi Din Skare
og siden de Skalke, hans Brødre to,
ufelig monde fra mig fare.«

B 14. »Hør Du, Nilaus Ebbesøn,
vi vil der ikke mer om tale;
Du rid til Hr. Bugge,
om han mit Venskab vil have.

E 11. »Alle de Svende, der jeg har,
dem har jeg fanget med Ære.
Hør I det, min ædelig Herre,
I tør intet efter dem kære.

B 15. Hr. Bugge haver mig undsagt
og saa den unge Povl Glob[1],
Hr. Anders Frost er og en af dem
og fremmest i Eders Hob.

B 16. Jeg har Eder mest til Vilje været,
nu vil I mig forsmaa,
I lyder[2] saa længe paa Hr. Bugges Raad,
ser til, hvor det vil gaa.«

B 17. »Hr. Bugge ved ej hvad jeg siger,
ej heller hvad jeg mon gøre,

---

[1]) Povl Glob, Anders Frost, Ove Haase er ligesom Niels Bugge kendte Navne fra 1340 og en lidt yngre Tid.

[2]) Lytter efter — eller maaske: Lider paa, stoler paa.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

det vil jeg for Sanden sige:
Han har Eder tjent med Ære.

B 18. Anders Frost har været Eders Tjener god.
alt om I vil det tro,
vil han Orlov have,
hvi monde han den ej faa?

B 19. Det er saa Sæd i Danmark,
har været af gamle Dage:
Naar en Svend ikke længer tjene vil,
saa maa han Orlov have.«

B 20. Det saa svared han, Grev Gert,
ham lysted det ikke at høre:
»Der maa ingen Svend fra sin Herre ride,
imeden han vil ham føre.«

B 21. »Der er ingen til sammen viet
uden Munken og hans Kappe,
Hovmand rider, og Hovmand kommer,
hvor han kan tjene til Takke.«

E 12. Der er ingen tilsammen viet
uden Munken og hans Kappe.
Hovmand rider, og Hovmand kommer,
hvor han kan tjene til Takke.«

B 22. »Niels Ebbesøn, Du snakker mig altfor nær,
Du taler altfor længe,
Du skal enten af Landet rømme,
eller jeg skal lade Dig hænge.«

E 13. »Felig est Du til mig kommen,
og felig maa Du bortride,
gjorde jeg det ikke for min kristelige Tro,
trang skulde Vejen Dig blive.«

B 23. »Skal jeg ud af Landet rømme
fra Hustru og Børn saa smaa,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

usen[1] skal I sige deraf,
at I mig nogen Tid saa.«

E 14. »En fyrstelig Lejde har I mig given,
alt om jeg maa hende nyde,
men har I noget ondt i Sinde,
I skal det selv fortryde.«

B 24. »Rid bort, Niels Ebbesøn,
jeg vil Dig intet høre,
eller jeg bryder min Lejde over Dig.
jeg tør det fuldvel gøre.«

E 15. »Hør Du det, Hr. Niels Ebbesøn,
jeg taler med Dig saa længe,
Du skalt enten af Danmark rømme,
eller jeg skal lade Dig hænge.«

B 25. »Ret aldrig var jeg saa ræd,
jeg turde jo fuldvel skælve.
Vogter Eder, Greve Gert,
vogter Eder kun selve.«

E 16. »Tyve maa I i Galgen ophænge
baade for Ugle og Ørn,
men jeg vil alt udi Danmark bo
alt hos min Hustru og Børn.«

B 26. »Niels Ebbesøn, Du snakker mig meget imod,
saa har Du gjort vel tiere,
Du skal dog min Lejde have,
til Solen gaar til Hvile.«

E 17. »Otte Dage lover jeg Dig,
dem skal Du have til Frist.«
»Er jeg en ægte Dannekones[2] Søn,
jeg skal Dig førre gæste[3].

---

[1]) Til Ulykke.
[2]) Hæderlig Kvinde.
[3]) Verset E 17 bærer tydelige Spor af at være daarligt overleveret.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

B 27. Bort red Niels Ebbesøn,
slog op med hviden Hand:
»I mindes det, Grev Gert,
jeg skal rømme af Land.«

E 18. Greve Gert, I er en hastig Mand
dertil en Herre saa from,
hvor I ikke frem med Magt kan komme,
der rider I en anden Vej om.«

B 28. Det var Niels Ebbesøn,
kom i sin egen Gaard,
det var hans kære Hustru,
hun ganger ham imod.

E 19. Det var Hr. Niels Ebbesøn,
han kom der ridende udi Gaard,
ude stod hans kære Moder,
hun var vel svøbt i Maar.

B 29. »Hør Du det, kær Hustru min,
hvad Raad kan Du mig kende?
Jeg skal nu enten af Landet rømme,
eller Greven han vil mig hænge.«

E 20. »Hil staar I, min kære Moder
og kender mig gode Raad,
Grev Gert han har mig undsagt,
det sagde han mig i Gaar.«

B 30. »Hvad for Raad kan jeg Eder kende?
jeg er en fattig Kvinde;
de værste Raad de ere nu bedst,
om vi kan dem paa finde.

E 21. »Hvi da spørger Du Raad af mig,
jeg er selver en sorrigfuld Kvinde,
de værste Raad de er Dig bedst,
hvem dem kunde paa finde.

B 31. De værste Raad de ere nu bedst,
om vi kunde dennem finde:

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Enten Grev Gert ihjel at slaa
eller ham indebrænde.

E 22. De værste Raad de er Dig bedst,
hvem dem kunde paa finde:
Enten Greven ihjel at slaa
og eller at brænde inde.

B 32. I lader Eders Heste til Smedje gaa
og lader dem vel beslaa,
og alle Hager vender I frem,
det giver jeg Eder for Raad.

E 23. Drag Du Dig til Smedje
og lad Dine Heste vel sko,
vend Du alle Hagerne frem,
det er Dit bedste Raad.

B 33. Alle Hagerne vender I frem,
paa Sporet de Eder ikke kende!
I lader det ingen vide,
at det lærte Eder en Kvinde.«

E 24. Vend Du alle Hagerne frem,
paa Sporet Dig ingen kan kende;
Lad det ingen Mand af Dig faa:
Du tog det af en Kvinde.«

E 25. Niels Ebbesøn red til Bygholm
og bød Knud Ebbesøn ud:
»Greve Gert han har mig undsagt,
— — — hin stolte Hr. Knud« [1].

B 34. Det var Nilaus Ebbesøn.
han taler til Svende sine:
»Hvilke vil nu følge,
og hvilke vil nu fly?

A 38. »I æder og drikker, I Dannesvende,
I gør Eder fuld glad,

---

[1]) Sidste Linje i Opskrift E er forskrevet og uforstaaelig.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

først denne Nat forgangen er,
da fanger vi Dagen i Stad[1].

B 35. Hvilke vil mig følge,
de række mig Haand paa ny;
hvem som Orlov have vil,
han sige mig det ret nu.«

A 39. Dagen kommer ikke, før Solen skin,
saa faar vi Tidende ny,
saa vil jeg paa mine Svende se,
hvilken fra sin Herre vil fly.«

B 36. Op da stod de Dannesvende[2],
de svared deres Herre saa fri:
»Vi vil nu med Eder ride
og vove vort unge Liv.«

B 37. Saa red de i Fruerlund,
der bandt de deres Heste,
saa gik de i Gaarden ind,
Grev Gert saa vilde de gæste.

B 38. Det var Niels Ebbesøn,
han kom til Randers Bro:
»Hvem som ikke vil være mig huld,
han tage sig Orlov nu.«

B 39. Frem gik han liden Svend Trøst[3]
— han undte ham allerbedst —
»Min Herre I giver mig Orlov
og dertil Saddel og Hest.«

B 40. Han begærede Orlov
dertil Sadel og Hest;

---

[1]) Snart, strax.
[2]) Brave Svende.
[3]) Svend Trøst kendes ogsaa fra en anden Folkevise. Navnet er ikke at opfatte som Benævnelse paa en bestemt Person, men det er Digterens Navn til den trofaste lille Smaadreng, hvis Snildhed og Mod Folkevisen gerne priser.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

det skete end før Aften,
han tjente ham allerbedst.

B 41. Det var Niels Ebbesøn,
han klapped paa Døren med Skind:
»I staar op, Greve Gert,
og lader mig nu ind.

B 42. Staar op, Greve Gert,
og lader mig nu ind,
jeg er Hertug Henriks[1] Sendebud,
han har mig til Eder sendt.

B 43. Hør I, Greve Gert,
og dvæler ikke længe,
Kolding er bestollet[2],
og Ribe det er brændt.

A 47. »Est Du Hertug Henriks Bud,
Du lad Dig ikke forlange[3],
Du mød mig i Morgen i Broder-Kloster
imellem Messe og Ottesange[4].

B 44. Kolding er bestollet,
og Ribe det er brændt,
det vil jeg for Sanden sige:
Niels Ebbesøn han er hængt.«

B 45. »Er det Sanden, Du siger for mig,
da er det Tidende gode:
Hest og Klæder udi min Gaard,
den Stund vi lever baade.«

---

[1]) En Hertug Henrik fandtes ikke omkring 1340, men Grev Gerts ældste Søn hed Henrik.

[2]) Belejret.

[3]) Lad Dig ikke opholde.

[4]) Ligesom Vers 40 i Opskrift B (»det skete end før Aften«) falder fra den Opfattelse af Niels Ebbesøns Daad som en natlig Daad, der ellers er gennemført i denne Form af Folkevisen, synes Opskrift A mod den hævdede »Dagopfattelse« her at have et Vers, der forudsætter den Anskuelse, at Greven blev dræbt om Natten.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

B 46. De lukte op den Greves Dør,
det Bud skulde indgaa;
da var det Niels Ebbesøn,
han monde til Sengen gaa.

A 51. Greven ud ad Vinduet saa,
han saa de blanke Spjude:
»Usen jeg til Danmark kom:
Niels Ebbesøn holder herude.«

B 47. »Hør Du, Niels Ebbesøn,
vi vil os bedre forlige,
vi sender Bud efter Hertug Henrik
og dertil Klaus Krummedige.«

A 52. De stødte paa Dør med Skjold og Spjud,
de Nagler ginge alle i Stykker:
»Est Du herinde, Greve Gert,
vi vil Dig en Skaal tildrikke.«

B 48. »Ikke sagde I saa i Gaar
ude ved den Strand,
jeg skulde da enten hænge
eller rømme af Land.«

B 49. Svared det den sorte Svend:
»I lader ej længer lide,
I lægger nu ned Eders lange Tale
og lader Sværdene bide.«

B 50. Saa toge de Greve Gert
i hans gule Lok,
saa hugge de ham Hovedet fra
over hans Sengestok.

B 51. Der Greven han var død,
da slog de paa Tromme,
det var Niels Ebbesøn,
han lod af Byen gange.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

B 52. Det var Niels Ebbesøn,
han vilde af Byen fly,
efter løb Ove Haas,
han vilde ham det forbyde.

B 53. »Hør Du, Ove Haas,
Du lad mig nu gaa,
Du est min Svoger,
Du mig ej røre maa.«

B 54. »Jeg ved det fuldvel,
at jeg Din Svoger skal være:
Du har alt slaget min Herre ihjel,
jeg maa det ikke gøre.«

B 55. Niels Ebbesøn brugte sit gode Sværd,
han vilde ikke for ham vige.
det var Ove Haas,
han lod sit unge Liv.

A 63. Faaret bræger, og Gaasen kæger,
og Hanen galer paa Hjalde,
Hr. Ove Haas blev halv mere vild,
paa de Holster monde han kalde.

B 56. Det var Niels Ebbesøn,
han kom til Randers Bro,
der stod liden Smaadreng,
som førre Orlov tog.

A 64. Hr. Ove Haas blev halv mere vild,
paa de Holster monde han kalde.
Greven blev om Dagen slagen,
og ikke om Natten med alle.

B 57. Niels Ebbesøn over Broen løb
alt med saa megen Hast,
det var liden Smaadreng,
han Broen efter ham kast'.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

B 58. Saa gæste han en Kærling,
hun havde ikke uden to Leve[1],
dem gav hun Niels Ebbesøn,
for han vog den kullede Greve.

B 59. Saa for han af Landet ud
med Hustru og Børn saa smaa.
Det vil jeg for Sanden sige:
Han leved baade glad og fro.

A 67. Niels Ebbesøn han tren til sin Hest,
til Norinsris monde han ride,
det vil jeg for Sanden sige:
Han havde baade Angest og Kvide.

B 60. Niels Ebbesøn for af Landet,
til Norge monde han ride.
Det vil jeg for Sanden sige:
Han havde forvundet sin Kvide.

A 69. Gud naade Din Sjæl, Niels Ebbesøn:
men[2] Du i Live var,
saa mangen tysk i Danmark
den samme Vej skuld gaa.

B 61. Niels Ebbesøn ud af Landet drog,
han slog den Greve ihjel,
saa glade var alle de danske,
at det gik saa vel.

---

[1]) Brød.
[2]) Naar, hvis.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

III.

Traktaten i Spandau af 22. April 1340

mellem Valdemar Christoffersøn og de holstenske Grever.

Trykt efter Original i Annaler for nordisk Oldkyndighed 1860: 377[1].

Vi, Valdemar, af Guds Naade Søn af den højbaarne Fyrste Kong Christoffer af Danmark, Gud hans Sjæl naade, kundgør for alle, der ser dette Brev eller hører

[1]) Tre Uger efter Grev Gerts Død sluttedes en Overenskomst i Spandau i Brandenborg mellem Grevens Sønner, Henrik og Klaus, og Valdemar Christoffersøn, en Overenskomst, som aldrig traadte i Kraft, fordi Valdemar snart efter traadte i Forbindelse med Hertug Valdemar af Sønderjylland. En ny Ordning blev truffen ved Breve af 19. Maj, 21. Maj og 21. Juni 1340. I Følge Spandautraktaten skulde Junker Valdemar ægte de holstenske Grevers Søster og med hende have den nordligste Del af Jylland, medens Resten af Nørrejylland og Fyen skulde forblive som Pant i Grevernes Hænder. I Følge de senere Aftaler i Maj og Juni skulde Junker Valdemar ægte Hertug Valdemars Søster, der bragte ham den nordligste Del af Nørrejylland i Medgift; Resten af Nørrejylland kom som Pant paa Hertugens Haand, men han maatte til Gengæld pantsætte Størstedelen af sit Hertugdømme til Greverne.

Spandautraktaten er her oversat, dels fordi den viser de trange Kaar, under hvilke Valdemar først skulde tage mod sine Fædres Krone, dels fordi den — bortset fra Personskiftet — i Hovedtrækkene giver de Bestemmelser om Landedelingen, der blev opretholdte i de senere Aftaler, som endog i Ordlyd holder sig nær til Traktaten.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

det læse, at vi vil og skal holde fast og ubrødeligt alle de Aftaler, som den ærværdige Herre, Bisp Sven af Aarhus, samt Hasse v. Wedel og Gerke Wolf, den ædle Fyrste, Markgrev Ludvig af Brandenborg, vor kære Svogers, Raader, har truffet med den højbaarne Fyrste, Hertug Albrecht af Sachsen, og med de ædle Herrer, Grev Johan af Holsten, vor kære Fætter, og Grev Johan af Hoya mellem os paa den ene Side og Grev Henrik af Holsten og hans Broder, Grev Gerts Arvinger, paa den anden Side, som her efter staar skrevet.

For det første skal vor kære Broder, Junker Otto[1], lades løs af Fængsel. Naar denne Overenskomst er fuldtud sikret, som og herefter skrevet staar, saa skal man i Lübeck overgive ham til vor kære Svoger, Markgrev Ludvig, som før er nævnt, til os eller til vort Bud, naar vi eller de kræver det, og vi skal tilsikre Grev Henrik, hans Broder og Grev Johan, at vor kære Broder Otto, som før er nævnt, ikke skal hindre os i Kongeriget Danmark, eftersom ingen anden end vi dér skal være Konge af Guds Naade.

Fremdeles skal Grev Henrik give os sin Søster, og Medgiften skal være 24 000 Mark lødigt Sølv, som man skal afdrage paa de 100 000 Mark, som Fyen og Jylland er pantsat for; saa forbliver Fyen med tilhørende Øer Pant for 41 000 Mark lødigt Sølv og Jylland for 35 000 lødige Mark med Undtagelse af Aalborg, som man skal overantvorde os, Junker Valdemar, 4 Uger efter at Overenskomsten er sluttet; det skal man overantvorde

[1]) Otto havde før Valdemar søgt at blive Herre i Danmark og vinde den Krone, der tilkom ham som ældste levende Søn af Kong Christoffer II, men efter det ulykkelige Slag paa Taphede (1334) levede han som Fange først i Segeberg siden i Rendsborg. Da han i Følge Aftalerne i 1340 kom paa fri Fod, opholdt han sig hos en Frænde i Tyskland og traadte i 1346 ind i de tyske Ridderes Orden.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

os med Vendsyssel, Himmersyssel og Thysyssel og med Hanherred, som vi skal have med fuld kongelig Ret. Derfor skal vi af den første Sølverbede[1], der kommer af Jylland, give fornævnte Grev Henrik 1100 Mark lødigt Sølv, som man skal afdrage i Jyllands Pantesum. Og Høvedsmændene, som paa Grev Henriks Vegne sidder paa Slottene, skal hylde os som deres rette Herre, men naar de har hyldet os, skal vi atter vise dem til Grev Henrik og hans Brødre til Sikkerhed, som her foran skrevet staar.

Fremdeles vedrørende Indløsningen af den øvrige Del af Jylland, saa skal, naar Fjerdedelen af Pantesummen er betalt, Fjerdedelen af Landet være indløst tillige med Slottene, som man skal overantvorde os, og hvem vi vil. De, der da faar Slottene, skal love, at, hvis vi bryder vor Aftale, skal de holde Slottene Grev Henrik til Haande, indtil vi har gjort Fyldest, men skulde det ske, at Grev Henrik brød sin Aftale, saa skal de, der sidder paa de andre Slotte, som er Grev Henriks Pant i Jylland, holde os Slottene til Haande, indtil Grev Henrik har gjort Fyldest. Slottene i Jylland skal staa os aabne, naar vi vil. Det første, der indløses, skal være Kalø med en Fjerdedel af Landet. Det andet, der indløses, skal være Horsens med en anden Fjerdedel af Landet. Det tredje skal være Kolding med den tredje Fjerdedel. Det sidste skal være Ribe med den sidste Fjerdedel af Landet.

Fremdeles skal vi ingenlunde skærme dem, som har myrdet Grev Gert, men skal være deres Fjende og alle deres, der skærmer dem[2]. Og al den Sølverbede, som Grev Henrik hæver af Jylland, skal vi have til Indløsningen, det skal Grev Henrik og hans Folk hjælpe

---

[1]) Sølverskat.

[2]) Denne Bestemmelse udelades i de senere Aftaler.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

til med, hvor de kan. De fornævnte Beder skal vor Skriver opbære med to, som vi sætter der til, og Grev Henriks Skriver og to, som han sætter der til. Beden skal medgaa til Landets Indløsning med Undtagelse af det, som Bispen af Aarhus —, vor fornævnte Svoger, Markgrev Ludvig af Brandenborg, — Hertug Albrecht af Sachsen og Grev Johan af Holsten, vor Fætter, tilsiger os til vort Underhold.

Skulde det ske, at vi trængte til Hjælp af de holstenske Herrer, saa skal de tjene os tilsammen med 400 Mand med Hjælme; skulde det ske, at de holstenske Herrer trængte til vor Hjælp, saa skal vi til Gengæld hjælpe dem med 400 Mand med Hjælme, og det staar til os, om vi vil give dem Kost og atter tage den. Skulde det ske, at en af os trængte end mere til den anden, skal vi følge med hele vor Magt.

Naar vi faar Grev Henriks Søster, skal Ribe være hendes Livejegods med Told og Møller, med alt det, der kommer af Byen, og med Mønten, som fornævnte vor kongelige Fader, Gud være hans Sjæl naadig, har haft den By. Og dertil skal høre de Øer, som i fornævnte vor Faders Tid har ligget dertil, og til vor Hustrus Livejegods skal ligge de 4 Herreder, som i vor Faders Tid har ligget dertil, og det halve Vardesyssel med Fiskeri.

Og ingen af os skal søge Forlig eller Fred med Hertugen af Slesvig eller med hans Hjælpere, medmindre det er vor fælles Vilje paa begge Sider.

Fremdeles skal de, der faar Slottene overdragne, hylde den Herre, som foran skrevet staar; skulde det ske, at man ikke vilde yde ham Hylding, saa skal han tilskikke 4 af sine Venner, som man vil hylde; skulde det ske, at vi vilde sikre os i tyske Lande, skal Grev Henrik og hans Broder forholde sig ligesaa.

Fremdeles skal man ikke mere forfølge Bispen af

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Aarhus paa Liv og Gods og Bispedømme, ej heller hans Frænder, som har Gods i Stiftet eller udenfor. Fremdeles vedrørende den Skade, han har lidt, da har begge Parter henvist Sagen til os og vor Fætter Grev Johan af Holsten; hvad vi, naar vi kommer sammen, bestemmer for begge Parter, skal de overholde. Ydermere skal Bestemmelser vedrørende vor Faders afdøde Tjenere, som med ham blev fordrevne fra deres Eje, staa til os og Grev Johan; hvad vi aftaler i saa Henseende, naar vi kommer sammen, skal man overholde, og vi skal ikke hindre Grev Henrik og hans Broder i Besiddelsen af Ærø.

Skulde det fremdeles ske, at vi, naar vi kommer sammen, kan ændre og bedre alle de Aftaler, som foran skrevne staar, saa skal det ikke være denne Sone til Hinder.

Paa det at alle disse Aftaler skal staa faste og urokkede, har vi, fornævnte Junker Valdemar til Danmark og vor kære Svoger, den ædle Fyrste Markgrev Ludvig af Brandenborg og Grev Günther af Schwarzburg ved dette Brev paa vor Ære lovet og lover den ædle Fyrste, Hertug Albrecht af Sachsen, Grev Johan af Holsten og Grev Johan af Hoya med de Herrer, som her efter er nævnte: den værdige Herre Biskop Sven af Aarhus, Hr. Heyne v. Scharuerberg, Hr. Johan v. Plesse. Riddere, — Hasse v. Wedel den Ældre og Gerke Wolf. Væbnere, — at vi vil holde alle disse forskrevne Stykker fuldt og fast og fuldbyrde dem i Løbet af 4 Uger efter Paaskedag. Dette Brev er givet og beseglet i Spandau i Aaret 1340 efter Christi Fødsel Lørdagen før den Søndag, da man synger: Quasi modo geniti[1].

---

[1]) *Quasi modo geniti* er Indledningsordene til Messeofficiet paa 1ste Søndag efter Paaske. Jfr. S. 25. Den angivne Dato er den 22. April.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

IV.

Af sjællandske Krønike.

De følgende Aarbogsoptegnelser fra det 14de Aarhundredes anden Halvdel stammer fra Sjælland, som man let overbeviser sig om; de har Værdi ved deres Samtidighed med de Begivenheder, der skildres, og ved deres ret store Udførlighed.

Et Haandskrift af denne Krønike, mærket A 9, fandtes i det gamle Universitetsbibliothek i København, men gik tabt i Branden i 1728 og kendes kun gennem en Afskrift ved Stephanius, bevaret i Upsala (De la Gardies Donation Nr. 25—29, Bl. 11—36') og gennem Arild Huitfeldts Danmarks Riges Krønike, idet Huitfeldt ses at have benyttet samme Haandskrift. Af sjællandske Krønike har der været endnu et Haandskrift; ogsaa dette er tabt, men dets Indhold er til en vis Grad kendt gennem Historikeren Svannings Uddrag (Rostgaardske Ms. Nr. 42. Københavns Universitetsbibliothek). I meget stemmer Stephanii Afskrift (tillige med Huitfeldts Text) og Svannings Excerpter overens og bekræfter hinanden, men paa enkelte Punkter er der bestemte Afvigelser, som just viser, at to forskellige Haandskrifter har foreligget.

For nærværende Oversættelse er den Stephaniske[a] Afskrift med fornødne Rettelser lagt til Grund; enkelte Læsemaader er optagne fra Svannings Uddrag[b], og dette er da altid bemærket i Fodnoten. Krøniken findes trykt — for

a) I det følgende benævnt G.
b) I det følgende benævnt R.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Aarene 1340—1357: efter en Afskrift i Hamborg i Westphalens Monumenta I sp. 1394—1404 og herefter igen i SRD. VI 524—531; — for Aarene 1357—1363: efter Hamborgafskriften i Archiv für Staats- und Kirchengeschichte II 214—226 og efter den Stephaniske Afskrift i SRS. III 1. 115—119.

1340. Efterat have samlet en stor Hær stævnede Grev Gert mod Randers og hærgede forfærdeligt alt rundt om saavel i Kirker og Klostre som udenfor, thi han ønskede ikke blot at underlægge sig Danmark, men endda flere Riger. Men Lørdagen Sitientes[1] blev han fældet af Niels Ebbesøn, hvem han selv tidligere havde undsagt, og hans Hær spredtes. Ligeledes kom Valdemar, Kong Christoffers Søn, fra Kejserhoffet til Danmark, fulgt af Folk fra Bayern og Schwaben, og da han havde holdt Bryllup paa Sønderborg paa Als med Helvig, en Søster til Hertug Valdemar af Sønderjylland, som en Tid havde været Konge, gav Jyder og Sjællændere ham Kongenavn.

1341. Kong Valdemar, som ønskede at indløse Vordingborg Slot, fik Kirkernes Kalke — een af hver —, men de Kalke blev Lejetroppernes Løn, og Slottet blev endnu ikke indløst[2].

---

[1]) Lørdagen *Sitientes* er Dagen før *Judica*, den 5te Søndag i Fasten. Navnene *Sitientes* og *Judica* hidrører fra Messens Begyndelsesord paa de to Dage: »Sitientes venite ad aquas« (Is. 55,1) og »Judica me deus et discerne causam meam« (Ps. 42,1. — Den danske Bibeloversættelse Ps. 43, 1). Lørdagen *Sitientes* var i 1340 den 1. April.

[2]) Ligesom Sønderjylland og Fyen var i de rendsborgske Grevers Hænder, og Nørrejylland med Undtagelse af de nordligste Sysler var Hertug Valdemars Pant, ligesom Skaane var under den svenske Konge, og andre Dele af Danmark lød andre Herrer, var Sjælland Grev Johan af Kiels Pantelen. I de første Aar er Kong Valdemars Anstrengelser rettede mod at indløse Sjælland eller vinde det ved Kamp mod Grev Johan eller de Herrer, til hvem Greven havde pantsat Stykker af Landet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1342[a]. En Kamp stod ved Manebjerg, hvor Niels Ebbesøn blev slaaet. Paa Johannes' og Paulus' Dag[2] var et Slag ved København, hvor Kongens Marsk Frederik af Lochen med danske Folk kæmpede mod Høvedsmanden paa Vordingborg Slot Markvard af Stove den Yngre og for Resten mod de Holstenere, Tyskere og Krigere oppe fra Sverige, som han mod Sold havde faaet til Hjælp, og Tyskerne og deres Fæller faldt, og Markvard flygtede, mens Halvord Pilt fra Sverige, Mogens og endda Hagen Kæmpe bukkede under. Pave Benedikt, som tilhørte Cistercienserordenen, døde, og Klemens af Kluniacenserordenen bliver hans Efterfølger. Kongen overdrager atter Tyskerne Borgene som Pant.

1343. Saavel danske som tyske røver Kvæg paa Sjælland og lemlæster mange Bønder[b]. Byen Køge afbrændes, og mange Landsbyer hærges. Fremdeles sejrede[c] Tyskerne over de danske Fredagen før Mikkelsdag ved Fladsaamølle[3], hvor Bo Falk og flere andre blev fangne. Endvidere slog Kongen sig ned med sine Folk i Ringsted Johannes Evangelists Dag[4] og paa Silvesters Dag[5] brød han op derfra og drog ad Slagelse til, hvorfra han stævnede mod Korsør Borg, men narret af et Bud vendte han tilbage til Lynge. Samme Dag blev Bisp Sven af Aarhus og Jakob Paulsøn, Dekan i Roskilde, fangne paa Vej tilbage til Roskilde, og de føres til Padeborg[6], hvorpaa der lyses Interdikt over

a) R. Notitsen om Slaget paa Manbjerg under Aaret 1341.
b) R. har Læsemaaden: intruncantur (sættes i Stok).
c) R. prævaluerunt.

---

1) Manbjerg, Nord for Skanderborg; vistnok her stod Kampen alle Sjæles Dag 1340. Jfr. jydske Krønike (S. 3).
2) Den 26. Juni.
3) Fladsaamølle i Mogenstrup Sogn, Hammer Herred.
4) Den 27. December.
5) Den 31. December.
6) Padeborg, nu Sparresholm i Toxværd Sogn, Hammer Herred.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Landet. Ottendedagen efter St. Stephans Dag[1] vender Kongen tilbage til Ringsted med Hæren, og Tredjedagen derefter kommer han atter til Roskilde efter at have ladet Hæren gaa fra hinanden.

1344. Hr. Niels Lembek blev Kongens Drost, og der sluttes Vaabenhvile mellem danske og tyske. De danske fik Kalundborg og Søborg Slotte. Hr. Sven, Bisp af Aarhus, og Jakob Paulsøn, Dekan i Roskilde, løses af Fangenskabet, og Interdiktet hæves. Broder Johannes, Biskop i Roskilde, døde, og Valget faldt paa Dekanen ved samme Kirke Jakob Paulsøn. Der holdes Møde i Jylland. Dagen før de 11000 Jomfruers Dag[2] blæste en voldsom Storm. Kong Valdemar krigede paa Friserne. De danske begyndte Angreb paa det Virke, der er ved Næstved, men da de intet kunde udrette, sluttede de Vaabenhvile og drog bort.

1345. Ærkebispen og Bisperne holder Provinssynode i Helsingborg paa Christi Himmelfartsdag. Holstenerne stak Ild paa flere Landsbyer paa Sjælland, og de hjemsøger ogsaa Ringsted By. De danske fik Virket ved Næstved, og de lagde Gunderslevholm øde, efter at Marsken Erik Nielssøn havde ladet Besætningen hugge ned[a]; Tredjedagen derefter døde Jens Mogenssøn, som havde bygget samme Borg. Slottet Padeborg blev vundet.

1346. Drosten gik med Hæren over til Laaland efter Helligtrekonger og belejrede de Fæster, som var dèr. Den svenske Kong Magnus' Søn Erik holdt Bryllup med Markgrevens Datter[3]. Kongen vandt Korsør. De holstenske Grever gjorde med en Flok Folk Indfald paa

a) R. interfectis incolis ibidem per marscalcum.

---

[1]) St. Stephans Dag, den 26. December.

[2]) De 11000 Jomfruers Dag, den 21. Oktober.

[3]) Markgreven af Brandenborgs Datter, Kong Valdemars Søsterdatter, Beatrix.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Laaland. Bemærk her om Korset i Thoreby[1]. Sørøveren Rysse blev fangen af Kong Valdemar og halshugget, og hans Hoved sættes paa en Mast paa Ørekrog. Fremdeles sejrede Albert Oost i Tvekamp i København over Markvard af Stove. St. Bartholomæus Aften[2] overgives Slottet Vordingborg til Kong Valdemar. Englands Konge kæmpede mod Frankrigs Konge, og flere af Kristenhedens Fyrster faldt[3].

1347. Kong Valdemar rejste over til Jylland og senere til Tyskland og sendte Brev for at stævne nogle Mænd med Navns Nævnelse til at følge med ham. og somme af dem blev fangne af Høvedsmændene paa Falster, fordi de havde røvet paa Bogø. Siden drog Kong Valdemar med flere velbyrdige Mænd til Hest paa Pilgrimsfærd til det hellige Land, og efter at han ved Jhesu Christi Grav var slaaet til Ridder, slog han flere af de nysnævnte Adelsmænd til Riddere dèr. Paaskedag fødte Helvig Kongen en Datter Ingeborg. Slottet Ravnsborg[4] overgives af Johannes Hvid til Niels Hane paa Kongens Vegne. Markvard af Stove den Yngre undkom lønligt fra Københavns Slot, hvor han holdtes fangen.

1348. Da Kong Valdemar var kommen tilbage til Danmark, fik han de sidste Borge paa Sjælland og nogle i Jylland og Halvdelen af Fyen, Nykøbing paa Falster og Stege paa Møen. Virket ved Skjoldnæs[5] blev belejret. Pesten hærger hele Landet[6].

---

1) Thoreby, Musse Herred. Hvad der sigtes til, ved man ikke nøje, men man kan gætte, at Talen er om et undergørende Kors. Af hellige Kors fandtes ikke faa i Norden.

2) St. Bartholomæus Dag, den 24. August.

3) Slaget ved Crecy.

4) Ravnsborg i Birket Sogn, Laaland nørre Herred.

5) Det nuværende Skjoldnæsholm i Valsølille Sogn, Ringsted Herred.

6) Om den store Mandedød se fremdeles sjællandske Krønike under Aar 1349, den lybske Krønike ved Aar 1346, Lunde

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1349. Paa den hellige Knuds Dag[1] holdt Kong Valdemar et Møde i Ringsted, hvor han forklarer, at han ved Indløsning af Borgene har betalt 30 000 Mark Sølv[a], som Landet har givet; af sit eget har han saa lagt 10 000 til. Helvig fødte ham Datteren Catharina. Kongen rejste over til Halland til Sveriges Konge. Korsmesse om Vaaren[2] afholdes Møde i Roskilde. Der gik Leding til Tyskland, og Øen Poel[3] hjemsøges med Brand. I Vordingborg[b] blev der holdt Møde paa den hellige Margrethes Dag[4]. Tog til Brandenborg, hvor Kongen kom sin Svoger til Hjælp og lagde flere Byer øde og senere mødte Kejseren[5]. To Nætter før St. Mortens Dag havde man stærk Storm og Jordskælv. Dødeligheden var stor i Danmark.

1350. Der var almindeligt Aflad i Rom ved St. Peter[6]. Kong Valdemar vender tilbage til Danmark. Bisp Jakob

a) R. XXX marcarum puri de regno levata.
b) R. Woringæ.

Ærkebispers Krønike under Peder Galens Embedstid. I den skaanske Aarbog, den svenske Aarbog, der naar til 1415, i Sigtunaaarbogen og blandt Visby Graabrødres Optegnelser findes korte Bemærkninger. Se ogsaa Optegnelser i Ribe Domkirkes Dødebog.

1) Knud Hertugs Dag, den 7. Januar.
2) Korsmesse om Vaaren, den 3. Maj.
3) Ø ved Wismar.
4) Den 20. Juli.
5) Valdemars Søster havde været gift med Markgrev Ludvig af Brandenborg, og hos Svogeren og Svogerens Slægt, det Wittelbachske Hus, havde Valdemar fundet Støtte i sin Landflygtighedstid. Nu var Markgrevens Fader, Kejser Ludvig, død i 1347, og der var Strid mellem Wittelsbacherne og den ny romerske Konge Carl IV; i denne Strid kaster Kong Valdemar sig ind. Efter adskillige Kampe kom det til Forlig i Februar 1350 paa et Møde i Bautzen i Lausitz mellem Carl IV og de tyske Fyrster, ved hvilket Møde Valdemar var til Stede, ligesom han fulgte Carl IV til Prag.
6) Aar 1350 var Jubelaar.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

af Roskilde døde[1], og Henrik Gertsøn blev valgt. Knud Porses Sønner, Hakon og Knud, Hertuger af Halland, døde. Valdemar, Kong Valdemars Søn, fødes. Mærkelige Kredse viste sig ved Solen ved Middagstid den 6. April. Kongen gjorde Tog til Fyen og Jylland.

1351. Greverne af Holsten undsagde Kongen og Riget. Slotte[a] befæstes, og kongelige Ladegaarde bygges med stor Bekostning. Kongen sendte en Hær til Hjælp for Hertug Valdemar og drog saa ned til Tyskland. Men Hertugen, der sluttede sig til Kongens Fjender, afviste hans Hær, og derfor vendte den hjem. Der opstaar Splid mellem Kongen og Niels Lembek. Den svenske Konge holder Møde i Helsingborg. Paa Simon og Judas' Dag[2] rejser Kongen over til Rostock og senere til Stralsund og vendte tilbage paa St. Edmunds Dag[3]. Tre Bisper fra Danmark og tre fra Sverige mødtes i Lund hos Ærkebispen for at befæste Freden mellem de to Riger. Der blæste en stærk Storm ved Juletid. Hr. Bugge[4] og flere andre Herrer kom til Kongen i Kalundborg for at slutte Forlig, men drog hjem mere ilde stemte, end de var komne. Men da de var komne tilbage til Jylland, sluttede de sig til Greverne og angreb de Borge, som Kongen havde dèr.

1352. Kongen samlede Hæren og stævnede til Slagelse, men paa Grund af stadig Storm gennem flere Dage satte han ikke over Bæltet. Danmarks og Sveriges Konger mødtes i Varberg[b]. Kong Valdemar vendte tilbage til Sjælland, og efter at have samlet en Hær drog han over til Fyen og kom til Odense, hvor mange høje

a) R. castra firmantur.
b) G. Oreburgh. — R. Oræbyærg.

---

[1]) Jakob Paulsøns Testamente findes oversat i Afsnit XII.
[2]) Den 28. Oktober.
[3]) Den 20. November.
[4]) Niels Bugge fra Hald ved Viborg.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Herrer og Stormænd mødte ham, og Kongen begav sig med Hertugen af Mecklenborg til en vis Landsby, hvor han kom til en Afgørelse med de høje Herrer om de Sager, der var paa Tale mellem dem. Da begge Parter har valgt Opmænd, overgives Borge og Fæster til dem, hvorved de stærkere blev bundne til en Afgørelse. Et Møde afholdes i Helsingborg, hvortil Hertugerne af Mecklenborg og flere Stormænd begiver sig gennem Sjælland paa Kongens Bekostning. Da Mødet er forbi, vender Kongen tilbage til Sjælland, men ikke længe efter rejser han over til Lödöse[1] [a], og der kommer Kongerne til god Forstaaelse, idet deres Uvenner holdes udenfor. Visse af Kongens Mænd drev Røveri paa Søen til Harme for Lybeckerne og tog meget Bytte. Kongen sendte nogle af sine Folk til Jylland, og de blev fangne af Niels Lembeks Mænd paa Mols. Der var Møde i Vordingborg, og Niels Klemenssøns Bryllup stod. I Kalundborg mødtes Kong Valdemar med Bisperne Sven af Aarhus [b], Peder af Ribe, Anders af Børglum og Jens af Roskilde[2], Hr. Niels Bugge, Niels Lembek og flere andre Herrer fra Jylland, men intet mindeværdigt skete ved det Møde. Dystløb holdtes i Køge og senere i Stege. Der var Maaneformørkelse den 23. Oktober. Kong Valdemar førte Leding til Tyskland til Hjælp for Hertugen af Mecklenborg mod Hertugerne af Stettin og indsatte Roskildebispen, Bo Falk, Stig Anderssøn, Peder Lauridssøn og Jakob Basse til Landets Styrere. Dagen før alle Helgens Dag paalagde de Landeskat. Men da Kong Valdemar var kommen til Tyskland med Hæren, fik han Hertugen af Mecklenborg forligt med de før-

a) G. Lychosum. — R. Lychøsum.
b) R. add. Nicholaus Ottheniensis.

---

[1]) Lödöse i Västergötland.
[2]) Roskildebispen hed Henrik Gertsøn.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

nævnte Hertuger. I Harme mod Herren af Venden[1] hærgede han nu hans Land, Borge, Fæster, hans Byer og Landsbyer i vid Udstrækning med Rov og Brand og holdt ikke engang Haanden borte fra Munkes og Nonners eller andre kirkelige Stiftelsers og kirkelige Personers Eje, ja hjemsøgte ogsaa Almuen rundt om. Nogle skar han Øren og Næse af, skæmmede dem og voldte dem stor Ulykke; derfor var der ogsaa mange Stormænd paa Kongens Side, som for deres Landsmænds Skyld forlod ham og brød Venskabet med ham. Men da Kongen vendte hjem fra Tyskland, holdt han Julefest i Vordingborg med sine Mænd.

1353. Dronningen fødte en Datter, som den ærværdige Fader Hr. Henrik, Biskop af Roskilde, døbte, og hun fik Navnet Margrethe. Fremdeles trolovede Peder Dæne[a] sig med en Jomfru nemlig Olaf Ebbesøns Datter, men hun vilde ikke have ham og giftede sig med en anden nemlig Søntækæ[b], som ikke var af Adel, og efter at være flygtet til Møen[c] holdt hun Bryllup dèr. Og heraf opstod Strid mellem nogle Adelsfolk. Stridsæmnerne mellem Hr. Kongen og Greverne og de jydske Herrer[d], der var blevet drøftede paa forskellig Maade, paa forskellige Steder og til forskellig Tid, blev endelig afgjorte ved St. Jakobs Dag[2], og alle blev vel forligte, som man troede[e].

1354. Kongen for ind i Frisland og tugtede Beboerne, som stod i Oprør; han idømte dem en stor

a) G. Dægnæ. — R. Dænæ.
b) G. Søntækæ. — R. Syntækæ.
c) R. Meoniam. — G. Moroniam.
d) R. dominos de Jucia.
e) R. tandem circa festum D. Jacobi est terminata, et ipsi omnes bene concordati sunt.

---

[1]) Junker Nicolaus af Werle-Güstrow, Herre over det østlige Mecklenborg.
[2]) Den 25. Juli.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bøde og tog Gidsler hos dem. St. Hans Dag holdtes Danehof i Nyborg, hvor Hr. Biskoppen af Ribe paa Kongens Vegne kundgør efterskrevne Stykker, som følger[a]: I Herrens Navn Amen. Vi, Valdemar, af Guds Naade Daners og Slavers Konge paa almindeligt Ting. kaldet Danehof, holdt i Nyborg i det Herrens Aar 1354 Ottendedagen efter St. Hans Dag, med Hertugen af Slesvigs Raad og Samtykke og efter Raad og Samtykke af de ærværdige Fædre, de Herrer Bisper, nemlig Niels af Odense, Peder af Viborg, Henrik af Roskilde og Paul af Aarhus, Niels Lembek. vor Drost, og Palle Jonssøn. vor Marsk, og andre vore Raader og gode Mænd har forordnet efterskrevne Artikler at holde ubrødeligen.

For det første at hele Danmarks Rige frit skal nyde og have de Love og Friheder, der er givne af Hr. Kong Valdemar og andre højlovlige Konger, som har været før os. Fremdeles at alle gode Sædvaner, som har været fra Arilds Tid, skal blive ved Magt. Paa Grund af Rigets store Mandetab og megen anden Nød og Fare. der tvinger Landet, eftergiver vi naadigt efter de samme Herrer Bispers og vore Mænds Bøn og Raad alle hidindtil øvede Ugerninger, som medfører Livstraf eller Lemlæstelse, dog paa den Betingelse, at Foruretteren fyldestgør den forurettede efter det Lands Lov, i hvilket Ugerningen er øvet. Ligeledes skal den, der med Urette har mistet Heste, Øxne, Stodhors eller andre Ting. forfølge sin Ret, som det sig bør, for os eller vor Drost eller vor Justitiar eller vor Foged dersteds. Ligeledes hvis nogen finder sine Huse voldeligt fjernede og ulovligt anbragte og opsatte paa en andens Grund, skal han

a) Forordningens Text er hos Stephanius meget fejlfuld, saaledes at en Del Rettelser maatte gøres efter en anden Afskrift af Forordningen, som findes i Gl. kgl. Saml. 3135 4to. — Det bør bemærkes, at Texten i SRD. VI 527–528 paa dette Sted afviger fra sin sædvanlige Kilde (Westphalen: Monumenta I 1898 ff.) for i udstrakt Maal at følge just Gl. kgl. Saml. 3135 4to. Jfr. SRD. VI 528 Anm. t.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

lovlig skaffe sig dem i Hænde ved at forfølge sin Ret efter Landets Love. Men hvis den skyldige ikke inden næste Mortensdag har villet rette for sig, skal han bøde os og Bonden, som Landets Love kræver. Og saaledes gælder det alle Overtrædelser. Fremdeles hvis nogen paa lignende Vis vil anklage en anden for at have røvet hans Gods eller Jord, skal han lade Sagen prøve og afgøre i rette Rækkefølge nemlig ved Tinget i Herredet, i Syslet, i Landet, det er ved Landsting, for vor Drost, vor Justitiar eller for os selv, om han ikke før har kunnet faa sin Ret. Men hvis han ingenledes kan faa sin Ret, da skal han mane sin Modpart paa Herredstinget 6[a] Uger i Forvejen og lydeligt stævne ham for næste Danehof, hvor samme Sag med Guds Hjælp rettelig skal faa en Ende. Fremdeles tør ingen, hvem han end er, gæste Klerker eller Lægmænd uden Husbondens Vilje eller Samtykke. Men hvis nogen gør det, maa Husbonden med sin egen Husstand, om han kan, men ellers med Naboer og vor Foged dersteds eller vor Drost forfølge og tage ham som Røver og Stimand.

Ligeledes forbyder vi paa det strengeste under vor Naades Forlis, at nogen, hvem det saa end er, undtagen de rette Arvinger maa befatte sig med afdøde Præsters og Klerkers Eje. Fremdeles skal vort Ting, kaldet Danehof holdes een Gang om Aaret nemlig St. Hans Dag i Nyborg efter gammel Skik i Danmarks Rige. Fremdeles skal al Strid og Fejde mellem hver og en hvile ganske fra 14 Dage før nævnte St. Hans Dag til næstfølgende St. Jakobs Dag; Brud herpaa er Orbodemaal[1], som det hedder paa Dansk. Fremdeles forbyder vi strengt under vor Naades Forlis, at nogen af vore Fogeder eller Om-

a) Gl. kgl. Saml. 3135 4to Bl. 212' har Læsemaaden: decem.

[1]) Sag, der ikke kan sones med Bøde, men straffes med Fredløshed eller legemlig Straf.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

budsmænd vover at handle i nogen Maade mod forskrevne Artikler. Men om nogen gør det, vil vi ikke svare dertil, men Fogeden selv skal staa til Rette for sine Gerninger. —

Efter at dette var kundgjort, vendte alle hjem hver til sit. Men der var en, der rejste sig midt i Mængden og raabte, at alt vilde blive tomme Ord: Kongen vilde være mere sen til at handle, end han havde været rask til at love. Da Danehoffet var forbi, drog Kongen strax tilbage til Sjælland og sendte 3 Bisper over til Møde i Helsingborg med lige saa mange Bisper fra Sverige og andre af Kongens Raader; selv tog han til Vordingborg. hvor han skænkede Henneke Breide og Johan Ellemose og deres Børn sin Tilgivelse og eftergav dem, hvad de havde gjort mod hans Fader, dog paa den Betingelse, at de hvert Aar, saalænge nogen af dem endnu levede, højtideligt skulde lade holde Kong Christoffers Aartid i Sorø[1]. Ligeledes var han til Bryllup paa Møen, og derefter drog han til Møde i Roskilde med Kongen af Sveriges Sendemænd. Endelig efter at flere Bud var sendt frem og tilbage, mødtes Danmarks Konge Valdemar og Sveriges Konge Magnus ved Mikkelsdag i Helsingborg, og da han var kommen hjem til Sjælland, sendte han en anselig Sendefærd — Herrer og Damer — til Tyskland for med al Ære at hente Datteren tilbage fra Wismar[2].

Mortensdag stævnede han alle sine Fogeder i Sjælland til Slagelse og gav dèr hver enkelt af dem mundt-

---

[1]) Henneke Breide og Johan Ellemose havde i 1332 fanget Christoffer II i hans Bolig i Saxkøbing og ført ham til Aalholm.

[2]) Valdemars Datter Ingeborg var, tre Aar gammel, bleven trolovet med en Søn af Hertug Albrecht den Ældre af Mecklenborg. Misstemning eller Fjendskab mellem Kongen og Hertugen var vel Grunden til, at hun hentedes hjem.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

lig og skriftlig Befaling om det, der skulde gøres i hans Fravær. Derefter gik han over til Jylland, men Sønnen Christoffer lod han blive paa Vordingborg. Da imidlertid Anders af Børglum var død, gjorde Kongen Forsøg paa at indsætte Roskilde- og Aarhuskanniken Mogens Jenssøn og fik ham ogsaa valgt til Bisp; han sørgede for ham i alle Maader og beholdt ham længe med Ære ved sit Hof. Paa de uskyldige Børns Dag[1] afholdtes et Møde i Lübeck, og Kongen havde tænkt at komme; han sendte et stort Forraad derhen i Forvejen, men kunde kun faa Lejde for et bestemt Antal Folk, hvorfor han undlod selv at komme, men sendte nogle af sine Mænd.

1355. Dagen efter Helligtrekonger kom Bud fra Kongen til Landstinget i Sjælland, at de med Udrustning og med deres lettere Heste skulde skynde sig at møde ham i Ribe St. Pauli Omvendelses Dag[2]. De havde imidlertid Modvind og kunde i flere Dage ikke komme over. Kongen blev længe ovre i Jylland og holdt Retterting[3], tugtede manges Havesyge og sørgede for, at umyndiges Arv, der ved Vold eller Uret var bleven dem berøvet og var kommen myndige Mænd i Hænde, vendte tilbage til de rette Ejere. Her hørte han, at en vis Ridder, Niels Eriksøn Rød for med Bagmaal og havde talt nedsættende om ham, og i Harme sendte han da Folk ud, som skulde tage ham til Fange, men han vilde ikke lade sig tage, men blev dræbt af de Folk. Kongen kom tilbage til Sjælland og mødte ved St. Hans

[1]) Den 28. December.

[2]) Den 25. Januar.

[3]) Kongens eget Ting, Kongens Retterting, der fra det 13de Aarhundredes Slutning fremtræder som dømmende Institution ved Siden af og over de folkelige Domstole (Herredsting, Sysselting, Landsting), brugtes meget af Valdemar under Arbejdet paa at skabe Orden i Landet. Kongen eller hans Justitiar dømmer, undertiden nævnes Bisiddere.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Sveriges Konge i Helsingborg, hvor Vaabenhvile mellem Rigerne blev aftalt. St. Olafs Dag[1] var der en Sammenkomst paa Vrangstrup[2], hvor Bøden for Gerningen og den Bøde, der er Kongens Ret, gøres dobbelt saa stor som før. Der holdes Dystløb i Roskilde, hvor Arnold fra Lübeck udmærkede sig. Imidlertid opkommer Fejde mellem Hertugen af Slesvig og Benedikt Ahlefeldt, som med Kongens Hjælp lagde sig for Tranekær Slot og hærgede Hertugens Land Langeland. Men Hertugen kom over ham med sine Skibe og jog hans Folk fra hinanden; de tog da de Skibe, paa hvilke Hertugen og hans Mænd var komne, og bragte Kongen Bud om, hvad der var sket. Kongen ilede til med en stor Styrke og tvang selve Hertugen til at overgive sit Hertugdømme; langt om længe blev de forligte, og Kongen gav Hertugdømmet tilbage, og der blev sluttet en falsk Fred og et skrømtet Forbund. Den ærværdige Hr. Peder Jenssøn, Ærkebiskop af Lund, døde, og Hr. Jakob Nielssøn blev valgt, og mens han opholdt sig i Avignon for at faa sit Valg bekræftet, blev Bispegodset helt og holdent taget i Besiddelse af Skaanes Høvedsmand, Hertug Benedictus — nej snarere Maledictus[3] —, men det hed sig, at Sveriges Konge havde tilskyndet dertil. Til forskellige Fyrster sendte Kong Valdemar i forskellig Anledning sine Sendemænd; han lod ogsaa visse fornemme Folk gaa som Bud til Paven; de blev ved Ankomsten til Avignon godt modtagne for hans Skyld, der havde sendt dem, og indbudne til at være Pavens Gæster, og

---

[1]) Den 29. Juli.

[2]) Vrangstrup i Tybjerg Herred, Præstø Amt. Her laa en Gaard, der tilhørte Kongen.

[3]) Magnus Smeks Yndling Bengt Algotsson. Navnet Bengt, i den latinske og oprindelige Form: Benedictus, betyder den velsignede. Herimod stiller Forfatteren Maledictus ɔ: den forbandede.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

da de havde fremsat de Sager, hvorfor de var komne og havde opnaaet, hvad de ønskede, drog de hjem med Pavens Velsignelse og kunde glæde deres Herre Kongen ved at bringe godt Bud fra Paven. Der kom ogsaa Sendemænd fra Kongen af Frankrig til de danskes Konge Valdemar for at aftale et Ægteskab mellem begges Børn. Ogsaa Kong Valdemars Bud søgte fornævnte Konge, hos hvem de blev ærefuldt modtagne og fik kostelige Gaver, og dermed vendte de tilbage til deres Herre[1]. Og visse Folk, der var stævnede til at følge efter Kongen over til Langeland, lod formedelst Modvind vente paa sig, baade Herremænd og Bønder med Kirkernes Armbrøster, men denne deres Forsømmelighed lod han sine Fogeder straffe med Bøder, for at de andre derved skulde lære at blive mere efterrettelige i saadanne Ting.

Fremdeles var der paa Simons og Judæ Dag[2] Møde paa Vrangstrup, hvor Kongen forhandlede med sine Mænd om Mønten. Han paalagde da ogsaa en Skat, nemlig at man efter Kvægtienden skulde betale 6 Groter[3] af hvert gavngørende Høved til to Terminer nemlig St. Nicolai Dag[4] og Kyndelmisse. Han tilføjede ogsaa dette, at alle Fæstebønder, hvem de end hørte til, skulde yde Kongen 14 Dages Arbejde om Vinteren og om Sommeren paa egen Bekostning; men af Kongens egne Fæstere ligesom af Kirkens og Munkenes krævedes der Arbejde uden Grænse, og næppe fik de trætte Lov til at hvile

---

[1]) En Plan var fremme, at Valdemar for franske Penge skulde gøre Landgang i England og hjemsøge Frankrigs Fjende. Det var Hundredaarskrigens Tid.

[2]) Den 28. Oktober.

[3]) I Danmark brugtes i det 14de Aarhundrede megen fremmed Mønt deriblandt Penge fra Tours, som deltes i Pund, Skilling og Grot.

[4]) Den 6. December.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

sig. De Bønder, der ikke havde angivet deres Kvæg, som de skulde, blev efter en Undersøgelse straffede af Fogederne. Paa den Tid gjorde Kongen Jens Macher[a], Foged paa Kalundborg Slot, til Landsdommer. Kongen satte over til Jylland og lod udgaa Bud, at alle hans Mænd fra Sjælland under Bo Falks Anførsel skulde møde ham i Ribe Søndagen næst efter Helligtrekonger. Fremdeles kundgør han, at Fogederne hver og en skal sende ham en Skytte til Kolding til Kyndelmisse.

1356. Der var Møde i Kiel, og Valdemar, Danernes Konge, var til Stede. Fremdeles lagde Kongen Hr. Henrik, Biskop af Roskilde, og tolv andre af Landets Abbeder og Herremænd Landets Ærinde og Tarv paa Sinde, men mest de Møller, han nylig havde bygget, og deres Løb og Flod; han vilde ikke, at Aaerne skulde løbe i Stranden uden først at have gjort Landsgavn, og derfor lod han paa flere Steder Vandet stemme op og lod gøre dyre Stigbord og vilde hindre, at Indelukkerne ødelagdes af Uvejr eller Vintervandets Frembrud, og de Grave og Diger, som paa Dansk kaldes Damme[1], fordærvedes. Dog brød Vandmasserne igennem paa visse Steder[2]. Fremdeles kom der ny Mønt — Kobbermønt efter Sølvmønt — den slettere efter den bedre. Fremdeles holdtes et Møde i Lübeck, hvor Kongen optraadte med megen Pragt og havde store Udgifter, ikke blot for sig selv, men for andre Herrer. Kong Magnus ophøjede

a) Saaledes baade G. og R.

---

[1]) Dam, gammelt Ord for Dæmning.

[2]) Der var mange Vandmøller i Danmark i Middelalderen. Landslovene indeholder Retsregler vedrørende Vandmøllerne, og i Brevene nævnes de meget ofte. Et Brev fra 1161 opregner ikke mindre end 5 Møller ved Tommerup Aa, tilhørende Tommerup Kloster i Skaane, de kaldes: »Walkemölla«, Wippomölla«, »Cubomölla«, »Bromölla« og »Ouarstamölla«. Brevene fra Valdemar Atterdags Tid taler stærkt om Møllernes store Tal og Betydning.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

en vis Bengt og gjorde ham til Hertug og lagde til hans Herredømme mange Lande og Øer, men der opstod Strid mellem ham og Kong Magnus' Søn Erik, som var knyttet til Kong Valdemar ved Svogerskab[1]. Derfor søgte Erik til Kong Valdemar og kom til ham i København, hvor han blev modtagen med Ære. Han blev nogle Dage og vendte saa hjem med Gæstegaver fra Kongen og vandt over Bengt, hvem han jog af Lande. Bo Falk, som fulgte med et Skib for paa Kong Valdemars Vegne at tale med Eriks Fader, blev fangen af Magnus. Kongen sendte nu nogle af sine Folk ud for at hverve Mænd for Sold, men den haarde Vinter lagde dem Hindring i Vejen.

1357. Den tyske Hær havde kastet sig over Skaane med tvivlsomt Udfald, og det hed sig, at Jyderne samlede sig og knurrede mod Kongen; derfor styrkede Kongen alle Borge med Mænd og Forraad og lod alle Fødemidler, der var samlede paa hans Ladegaarde og Fogedernes Gaarde bringe inden for Borgenes Mure, hvorefter han møder Jyderne ved Kyndelmisse i Nyborg. En Mængde Jyder havde indfundet sig, men han forhandlede kun med de store, mens det menige Folk blev i Odense. Da der var truffet Aftale om et Rigsmøde, som skulde holdes i Kalundborg Midfastesøndag, drog hver til sit. Kongen vendte tilbage til Sjælland og skaanede ikke Bønder og andre for Møje, men lod sit Aag hvile tungere; han forsynede ogsaa sine Borge med større Forraad.

Der hændte noget sælsomt i Sjælland det Aar. Juleaften kom et Spøgelse til en Bonde i Landsbyen

---

[1]) I 1353 havde Magnus Smek gjort Bengt Algotsson til Hertug af Finland og Halland. Erik tog Kongenavn under Kampen mod Faderen og Hertug Bengt. Valdemar var Morbroder til Eriks Hustru Beatrix af Brandenborg.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Vallensbæk[1] og bad om Hus; det tog Stade i Mandens Ovn og havde med sig en ung Kvinde, som man kunde se, men selv var Spøgelset stedse usynligt. Det talte Dansk og Latin og sagde, at det var født i Trelleborg og havde gaaet i Skole i Roskilde. Det blev dèr og drak og spiste; helst spiste det Æg. Det talte med hvem der kom, gik ofte til Bøndernes Gilder og berettede sin Vært, hvad der skete. Da man spurgte Spøgelset, om det havde med Kvinden at gøre, sagde det Ja, men hun sagde Nej. Hvad man gav Spøgelset, tog hun imod og brugte det til hans Fortæring. Men Bonden, som var ked af den store Søgning til Gaarden, satte Kvinden paa en Vogn og kørte hende til København Tamperlørdag[2] efter Askeonsdag, men Peder Jordansøn — saaledes kaldte Spøgelset sig — fulgte med[a].

Rædselsfuldt hvad følger. Magister Milletus af Toledo og de andre Magistres Forsamling dersteds sender alle Christi tro Tjenere, hvor de end monne bo, evindelig Hilsen. For Menneskehedens Frelses Skyld tilraader vi Eder, at I alle skrifter strax i det Herrens Aar 1357 for de Tings Skyld, som skal ske i det Aar. Der skal nemlig komme saa mange Prøvelser og forunderlige Hændelser i Verden som aldrig før, og de vil tage deres Begyndelse i Maj Maaned i det Aar. Først gaar Solen ind i Maanens Tegn, hvilket Tegn er overmaade hedt, og Maanen gaar da ud og formørkes, og da vil Kongerne udgyde deres Blod, og Planeternes Huse vil i stort

a) Texten i G. er for det følgende Stykke meget slet, saaledes at Oversættelsen paa nogle Steder er usikker, paa andre ganske maatte opgives.

---

[1]) Vallensbæk i Smørum Herred, Københavns Amt.

[2]) Til Aarets Fastetider hørte 4 Onsdage ved Foraar, Sommer, Efteraar og Vinter, de 4 Tamperdage med følgende Fredag og Lørdag, som benævntes Tamperfredag, Tamperlørdag. Navnet: Tamperdag hidrører fra den latinske Benævnelse: Quattuor tempora ɔ: 4 Tider.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Tal krige indbyrdes. Store Hjemsøgelser vil paa den Tid falde over Jorden igennem to Dage, nemlig Manddrab og mange andre Ulykker, og Havet vil gaa op over det faste Land over sine Grænser over det firdobbelte Rum, det fyldte siden Syndflodens Dage. Men senere vil Modvejr blæse, og sælsomme Begivenheder vil komme over Land og Vand. Og mangfoldige Rædsler og Jordskælv vil komme, og talrige Byer vil omstyrtes — — — og endelig paa den syvende Dag i August Maaned ved den tredje Time vil Solen staa op rød som Blod. Ved dens overmaade stærke Brand og Hede vil mange Huse, byggede af Træ eller tækkede med Træ, komme i Brand. I hin tredje Time vil der blive stor Blodsudgydelse især i Frankrigs Land, og senere vil By staa mod By og Søn mod Fader og Land mod Land, ja saare mange Saracenere vil blive omvendte ved Evangeliets Forkyndelse. Fremdeles vil der senere hen komme Lyn og Torden over Jorden og anden Gru, hvis Lige faa Folk har set nogen Sinde — — — Derfor tilraader vi, at alle og enhver bereder sig paa at dø og er god Kristen, altsom Nøden trænger ham — — — Alt dette er Sibyllens Profeti, hun, som har sagt, at efter Aar 1357 skal sælsomme Ting ses, og det er Folks Tro — — — — —[1]

---

[1]) Gennem hele Middelalderen høres Profetier, og ikke mindst i det 14de Aarhundredes anden Halvdel lyder manende og varslende Stemmer. Blandt dem, der revser den Tid og forkynder kommende Ting, er Birgitta af Vadstena vel den bedst kendte; en anden er Jean de la Rochetaillade, som siden hen nævnes i sjællandske Krønike. Dertil kommer de mangfoldige Profetier, hvis Ophavsmand ikke kendes; tit hedder det, at det er Sibyllens Ord; snart varsler de i Almindelighed om tilstundende Ulykker og Verdens Undergang, snart ved de at melde nøje Begivenhederne Aar for Aar i den nærmeste Fremtid, oftest tager de Parti i Samtidens politiske Strid. I Bøger fra middelalderlige Bibliotheker — saaledes blandt Vadstena Klosterbibliotheks mange Skrifter — finder man saadanne Profetier, og det var vel ikke umuligt at finde et

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Marie Bebudelses Dag[1] blev et Møde holdt i Kalundborg af de danskes Konge og Bisperne, nemlig Niels af Odense, Henrik af Roskilde, Peder af Ribe, Peder af Viborg, Paul af Aarhus og Mogens af Børglum, hvor det hed sig, at Bestemmelserne fra Danehoffet i Nyborg[2] for Fremtiden nøjere skulde overholdes; men var de kun blevne slet overholdte før, saa brød man sig siden aldeles ikke om dem.

Søndagen Quasimodogeniti[3] sammenkalder Kongen sine Mænd i Roskilde og forhandler med Roskildebispen om at faa hans Gods i Arts Herred[a] lagt under Kalundborg Slot, og da andre Ærinder var bragt til Ende, byder han, at der skal gøres Net til at fange Ulve med. Og siden drog han over til Jylland, hvor han bliver en Stund og tynger store og smaa med forskellige Paalæg. Med Hertugen af Slesvig og Greverne af Holsten og Jyderne kommer han i Strid, hvorfor de alle efter hans Afrejse til Sjælland samlede sig og lagde Raad op om aabenlyst at undsige ham. Og Slottet Tønder, som især skal have givet Anledning til Striden, belejrede de og indtog. Borgen i Randers, som han nylig havde opført efter at have brudt 11 Kirker ned og havde givet Hr. Peder Lauridssøn, erobrede de og jog Befalingsmanden bort. Dernæst kastede de sig over Fyen, fordriver Kongens Folk fra Odense og tager Skat af Byen. Og nu lagde de sig med stor Styrke for Borgen Bro-

a) R. Arsherrit.

---

middelalderligt Haandskrift af dette Brev fra Toledo, som Forfatteren af sjællandske Krønike har fundet værd at føje ind i sit Skrift. Et Brev, som det synes, af lignende Karakter, udsendt fra Toledo og omhandlende Begivenheder i Aaret 1371, gemmes i Erfurt Bibliothek.

[1]) Den 25. Marts.

[2]) Danehoffet i 1354, se S. 33—35.

[3]) Den 1ste Søndag efter Paaske.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

bjerg [1]. Ved disse Bud blev Kongen vred. Han kastede Hr. Peder Lauridssøn med hans Broder Jens og Hr. Jakob Olafsøn med Broderen Olaf i Lænker og fængslede flere andre Væbnere, som han havde Mistanke til. Men da der blev stillet personlig Borgen og Sikkerhed i Penge, tog han dem til Naade, dog holdt han de fire første i Taarn, deres Gods inddrog han, og deres Len overdrog og underlagde han andre.

Mortensdag satte Kongen over til Fyen for at bringe de belejrede Undsætning, og først slog han i Fjendernes Paasyn flere til Riddere, og derefter kaster han sig imod dem med Ryttere og Fodfolk og splitter hele deres Hær. Mange faldt her, mange blev fangne af Holstens gode Mænd, ligeledes af Landets egne Børn, der stod paa Fjendens Side. Man siger endog, at to Grever blev saarede og fangne. I Mose og Krat omkom saare mange. Og efter at Fjenderne saaledes var fangne, slagne og tilintetgjorte, vender Kongen tilbage til Byttet, og da det er delt, drager han hen til nogle Dele af Øen, som var i Grevernes Vold og plyndrer og brandskatter Landet. Strax efter for han med Sejr og Bytte tilbage til Sjælland med stort Følge. Dernæst vender han sin Haand mod sine Fogeder og Embedsmænd, og eftersom han vidste, at de ulovligt og ved mange Kneb havde presset meget ud af Almuen, tager han Bøde af dem alle hver og en, og nogle afsætter han, men indsætter i deres Sted ny og forsultne Folk, for at hine, som for en Del var blevne udtømte, og disse forsultne ganske efter Ønske kan pine og udsuge den stakkels Almue endnu værre end før. Ligeledes hører Kongen ikke op med at opføre Møller og andre Bygninger, men derved tynger han Klostre, Stæder og Almuen over al Maade.

---

[1]) Brobjerg vistnok mellem Bogense og Middelfart.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Julen fejrer han i Kalundborg med sine Mænd og sender flere Krigsfolk over til Jylland og Fyen.

1358. I Kong Valdemars Gaard blev der Tale om Forsvar [1]. Thi Tirsdag efter Helligtrekonger fik han paa ny Fejdebreve af den unge Konge af Sverige, Hertugen af Mecklenborg og flere andre Herrer. Derfor kundgjorde han, at alle hans Folk skulde møde i Roskilde i Vaaben Søndagen før Pauli Omvendelses Dag [2]. Han var betænkt paa, om Ulykken skulde komme fra Nord, som den altid plejer. Imidlertid bød Kongen, at der ved Byer og Borge skulde graves Grave; de var temmelig dyre og Almuen til Besvær. Ved Midfaste lod Kongen udgaa Bud, at alle skulde møde i Vaaben i Slagelse saavel Herremænd som Bymænd og Bønder; og nu var han besluttet paa, hvis Fjenderne paa den ene eller den anden Maade skulde falde over Landet, ikke at lade noget tilbage til dem. Han sendte da Bud til alle Byer, og hvad der fandtes i dem af Korn, Malt[a], Smør, Flæsk, Sild, Kød, Humle og andet, der kan bruges til Spise og Drikke, lader han udskrive, og det udskrevne lod han lægge paa Skibe eller Vogne og føre til Fæster og Borge. Da det var gjort, gav han dem Lov til at gaa hjem til deres eget, dog saaledes at de under Livs og Ejes Fortabelse ikke undlader at møde Søndag efter Paaske i Vaaben som før. Saa samlede han sig fra Byerne Brød, Drikke, skaanske Sild, Ærter og Bønner og sendte alt Forraad til Skibene tillige med andre Krigsfornødenheder. Efter nu at have samlet en stor Styrke stævnede han til Nyborg og tog Besætningen dèr med sig, i hvis Sted han satte Købstadmænd og Skyt-

a) G. har Læsemaaden: brajcæ. Ellers har man Formerne braces, braisi, braesii, bracii, bracei.

---

[1]) Den latinske Text har her Genklang efter Vulgata, den latinske Bibeloversættelse. Judith 2, 1.

[2]) St. Pauli Omvendelses Dag, den 25. Januar.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ter, hentede fra Sjælland, og fører saa Hæren til Langland, hvor han uformodet lagde sig for Tranekær Slot[a], som han rask tog i Løbet af 14 Dage, skønt det forhen hed sig, at det var en stærk Borg. Derefter overdrog han Borgen og Landet til en af sine Mænd, gik under Sejl paa ny og kom til Hindsgavl, men eftersom han opdagede, at han var bleven forladt af en stor Del af Flaaden (thi flere Skibe var i Natten og Taagen komne bort fra deres Skibsfølge), opgav han Belejringen og gav sig til at tage Skat af nogle Byer og omliggende Øer[b]. Efter at være vendt tilbage til Sjælland udfyldte han Soldaternes Tal, gjorde alle Virker dobbelt stærke og lastede Skibene med Forraad. Og nu stak han i Søen igen Tirsdagen efter Christi Legems Fest[1] og kom til Als, hvor han lod en Del af sin Hær belejre Nordborg. Borgen blev uden Vanskelighed erobret i Løbet af 3 Dage. Men med den øvrige Del af Hæren omringede Kongen Sønderborg, og da han havde stillet Krigsmaskiner op, anbragt Væddere og ordnet det øvrige Krigsmateriel til Belejring, begyndte han Angrebet paa Borgen og tvang Øens Befolkning til inden kort Tid at yde Tilførsel og Penge. Men da Hertuginden, en klog og fin Kvinde, saa det, og da Hertugen ikke var til Stede under disse Begivenheder[b], kom hun med sine Tjenestemøer ned fra Borgen for at tale med Kongen, hilste ham ærbødigt og føjede sine Ord vel, idet hun bad om Fred. Da Kongen saa hendes ædle Væsen og mere tænkte paa sit Venskab med hendes Broder end sit Forhold til hendes Ægtefælle[2], formildedes hans Vrede

a) Texten i G. er her saa fordærvet, at det har været nødvendigt at forbigaa en halv Snes Ord i Oversættelsen.

b) Texten usikker.

---

[1]) Christi Legems Fest holdtes Torsdag efter Trinitatis Søndag.

[2]) Hertug Valdemars Hustru, Hertuginde Richardis, var Søster til de schwerinske Grever Nicolaus III af Tecklenborg og Otto I

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

lidt; dog da hun bad ham til Gæstebud, afslog han venligt hendes Bøn, indtil han havde faaet den Skat, han havde lagt paa Øen. Efter at Skatten var kommen ham i Hænde, gav han Øen med dens befæstede Steder tilbage til Hertuginden paa den Betingelse, at ingen af Kongens eller Rigets Fjender maatte finde nogen Tilflugt dèr, og Hertugen selv maatte ikke tage ind paa Borgen med flere end 3 i Følge uden Svig, saa længe Krigen varede — den, som varer endnu. For det Forlig gik Ridderne i Borgen. Senere kom Hertugen med visse Folk af vore til Kongen for at forhandle. Og da alt syntes vel bragt til Ende, var der en af Kongens Raader, der, ligesom han før plejede, gjorde hele deres Forhandling til intet. Saa gik Kongen under Sejl ind i Slien og tvang Angelboerne til at udrede meget store Forraad, Penge og Skibe, ligesom han i Swøndon[1] brændte nogle Landsbyer. Dernæst styrer han mod Femern; men Femerlingerne, som i Forvejen havde faaet Fejdebud af Kongen, spærrede Havnene med Baade og Vogne, hvorfor Flaaden løb hen til et andet Sted og prøvede paa at komme ind til Land. Men dèr gjorde Femerlingerne tapper Modstand paa Bredden og forsøgte at hindre Landgangen, og her var der en, som var dristigere end de andre, som sendte et Spyd mod Kongen. Ophidset herover, som billigt var, bød Kongen, at han skulde dø med de andre, hvilket ogsaa skete; thi snart blev de med deres Fører hugne ned

af Wittenborg. Otto var død i 1356, og Broderen krævede, støttet af Erik af Sachsen-Lauenborg, Arv efter ham, men mødte Modkrav fra Albrecht af Mecklenborgs Side. Kampen mod Hertug Albrecht, der en Tid var begges fælles Fjende, har vistnok ført Kong Valdemar og Grev Nicolaus sammen til Forbund, og Fejden om den schwerinske Arv synes at have spundet sig sammen med Kong Valdemars samtidige Kampe.

[2]) Maaske Svans.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

eller fangne og bødede saaledes for deres taabelige Forsøg. Imidlertid, da de danske var komne lidt op i Landet, saa de en anden og mindre Skare Femerlinger. Kongen samler sine Folk, giver nogle ny Mænd Ridderslaget, kastede sig derpaa mod Fjenderne, slog dem, huggede dem ned eller gjorde dem til Fanger. Dernæst sendte han Folk hen til Kirken med det Bud, at de, som havde søgt Tilflugt dèr, skulde lade Livet, hvis de ikke underkastede sig Kongen. Men de afviste forstandigt Raad og forsøgte at dræbe Budbringerne. Kongen bragte da ogsaa dem Døden, og da Femerlingerne kom igen og for fjerde Gang bød Modstand, slog han dem tilbage. Den følgende Dag — om end for silde — underkastede de tilbageblevne sig Kongen, og ved Overgivelsen gav de ham N. N.[a] Mark i lybsk Mønt. Men da Høvedsmanden paa Borgen Glambech[1] havde set Kongen lande med saa stor en Mængde Skibe, flygter han ilsomt med sin Hustru og hvad han ellers havde ved Haanden. Kongen fik da Borgen, befæstede den og gav den til en af sine Stormænd.

I de Dage kom nogle fra Kongens Flaade under Jagten paa Fjendernes Skibe til Farvandet ved Wismar, og mens de altfor ivrigt kastede sig over deres Bytte, sprang Vinden om, saa at de ikke kunde komme hjem med Byttet. Da Borgerne i Wismar saa det, samlede de deres Kraft og kæmpede Hold for Hold med dem, saaledes at naar nogle var trætte og maatte holde inde, kastede ny og friske Folk sig ind i Kampen, og paa den Vis fik vore ikke Frist og Fred. Men da de alligevel ikke kunde faa Magt med dem paa denne Maade, fyldte de Skuderne med Kvas, Grene og Kviste[b], stak

a) Saaledes G. Det bør bemærkes, at Huitfeldt, som har benyttet samme Haandskrift som Stephanius, skriver: 4000 Marck Lybsk.

b) Efter Professor Gertzs Rettelse: sarmentis, ramis et ramalibus. [G: sarmentis, remis et tranialibus.]

[1]) Paa Sydsiden af Femern.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ild derpaa og lod sig af Vinden føre hen mod vore. Eftersom disse nu saa, at fire Elementer kæmpede imod dem, og for de Hug og dødelige Saar, som Wismarborgerne gav dem, overgiver de sig og føres som Fanger til Byen.

En anden Gang, da nogle af vore var i Land paa Fliggø[1] og i Baade vilde gaa ud til Skibene, opstod der pludseligt saa stærk en Storm, at de ikke kunde vende tilbage til Stranden, som de kom fra, og heller ikke kunde naa Skibene, som de vilde, men Vinden drev dem til Fjendernes Land, og der blev de gjorte til Fanger og gemte hver i sit Fængsel.

Dernæst[a] — — — — Flensborg og Bornoburgh[2]. Og over alt samlede han Forraad, Penge, Skibe og andet, hvad hans Øjne begærede[3]; thi Frygt og Skælven og Lammelse faldt over alle, til hvem han kom, for han tugtede alle forfærdeligt med Ild og Sværd, med Fængsel og Død, til de lød hans Bud. Ved dyre vor Frue Dag[4] vendte Kongen tilbage til Sjælland, og der var stille i Landet i nogle faa Dage. Hertugen af Mecklenborg samlede en stor Hær og gik i Land i Skaane og tænkte ogsaa paa at gæste Sjælland. Men Kongen var beredt paa at tage tilbørligt imod ham, i Fald han havde vovet at skride til Værket. Og da Mecklenborgeren betænker det, opgiver han sin Plan og sender en af de Herrer, der var i hans Følge, nemlig Barnim, Hertug af Stettin, til Kongen; han mæglede mellem dem, og det blev bestemt, at et Møde skulde

a) Her synes at være et Hul i Texten.

---

1) Sandsynligvis Flügge, en Landtunge paa Vestsiden af Femern.

2) Maaske en Borg i Boren Sogn Nord for Slien mellem Arnæs og Mysunde.

3) Genklang af den latinske Bibeloversættelse Eccl. 2, 10 (Prædikeren 2, 10).

4) Marie Himmelfarts Dag, den 15. August.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

holdes i Stralsund, hvor flere Herrer Hertuger og Grever hyldede Kong Valdemar som Lensherre. Blandt andet blev det dèr besluttet, at Jyderne skulde møde Kongen i Nyborg. Men da Kongen kom hjem til Sjælland, vilde han ikke selv drage derover, men sendte sin Søn med nogle Raader, som ikke bragte Ende paa noget, men forbeholdt Kongen alle Sager, og nogle af Jyderne fik saa Lejde af Kongen, Kongens Søn og andre Stormænd og rejste til Slagelse i Følge med de Herrer Bisper Niels af Odense og Peder af Ribe for dèr at bie paa Kongens Ankomst. Men Kongen opsatte at komme til Lillejuleaften, og da han kom, stillede han dem nogle Vilkaar, som ingenlunde behagede dem, og nu skiltes de fra ham mere ilde stemte, end de var komne; Lejdet skulde vare i 8 Dage. Kongen vender tilbage til Roskilde, idet han vil holde Jul i København med Sveriges Konge og Dronning; men de kom ikke, og derfor blev han Højtiden over i Roskilde. De førnævnte Herrer Bisper fejrede Julen paa Taarnborg. Hr. Bugge blev paa Tilbagevejen dræbt i Middelfart tillige med Ove Stigsøn og Peder Anderssøn; de, som dengang vilde tale ilde, kastede Skylden for deres Død paa Kongen[1].

1359. Magnus, Sveriges Konge, og hans Hustru Dronning Blanche med deres Søn Haakon, Konge af Norge, kom til Kong Valdemar i København, og her trolovede Haakon sig højtideligt med Valdemars yngste Datter Margrethe, som da gik i sit syvende Aar[2], og fæstede hende, som det sig hør og bør, med Skænk og kostelig Gave. Og eftersom Magnus havde gjort sin Søn Erik til Konge af Sverige og Herre over Skaane, viste Riddere og Svende ikke mere Magnus nogen Ære, men

---

[1]) En Folkevise om Hr. Bugges Død kaster Skyld paa Kongen. Se nedenfor S. 59.

[2]) Margrethe var i Følge nærværende Krønike født 1353.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

fulgte ivrigt Sønnen, som nu var mægtig og syntes alle en vennesæl Herre. Da Magnus derfor saa, at han blev ringeagtet og spottet af sin Søn, søgte han Hjælp hos Kong Valdemar og lovede, at han vilde overgive Helsingborg[1]. Valdemar gik saa med en stor Hær over til Skaane og Lister[2]; han vandt Sølvitsborg[3] og flere andre Borge, drev Befalingsmændene ud og satte andre i Stedet og lagde en stor Del af Landet under Kong Magnus. Det begyndte imidlertid at skorte paa de nødvendige Levnedsmidler, og Kongen tænkte derfor paa at vende hjem; dog for ikke at drage tomhændet tilbage lader han Peder Daa og en anden, skønt de stod i Kong Magnus' Tjeneste, føre som Fanger til Sjælland og nøje bevogte.

Da Magnus mærkede det og var bange for, at flere af hans Mænd skulde rammes af samme Skæbne, opgav han sin Beslutning og overgav hverken Land eller Borg. Og Valdemar vendte hjem med sine Krigere. Da Erik nu hørte, at Valdemar var vendt tilbage, samlede han en talrig Skare af Stormænd og flere af Bønderne — Knubbe-Hær[4] kaldte man dem dengang — og, hvad de danske havde ladt tilbage af Levnedsmidler, fortærede de Rub og Stub milevidt omkring. Erik sluttede Forlig med sin Fader og gjorde hele Valdemars Værk til intet; han hovmodede sig[5] og stod op imod Herren og hans Kirke, saaledes at han endog bød, at nogle Folk, der var flygtede til en Kirke, skulde dræbes, og da de

[1]) Den mellem Valdemar og Magnus afsluttede Traktat er ikke bevaret, og Forholdene ved Skaanes Generhvervelse, som de fremstilles i sjællandske Krønike, er meget uklare.

[2]) Grænseherred mellem Skaane og Bleking.

[3]) Sølvitsborg i Bleking.

[4]) Det gamle danske Ord: Knub betyder en Blok, en Klods, og i overført Forstand et sløvt og dovent Menneske.

[5]) I Textens Ord er Genklang fra Vulgata II Par. 25, 19. Job 11, 12. (II Krøn. 25, 19. Job 11, 12).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ikke uden stor Møje kunde drives fra Kirken, brændte han Herrens Kirke med den hellige Hostie og anden Helligdom og Folket, der havde søgt Tilflugt derinde. Men Herren lod ikke hans Ugudelighed være ustraffet; thi ikke længe efter døde han selv, hans Hustru og Barn en brat og ynkelig Død ved Guds retfærdige Dom.

Længe over hans Død ej græder Hr. Benedictus[1].

Knud, Niels Bugges Søn, saa en Tidlang i Kongen sin Faders Drabsmand, men Kongen rensede sig højtideligt sammen med sin Søn og flere Riddere og hævdede, at han aldrig ved Raad eller Bistand, ved Sammensværgelse, Samtykke eller Vilje havde haft Del i Drabet i nogen Maade, men stedse vilde være en Fjende af Niels Bugges Drabsmænd og elske Knud som sin Søn. Ogsaa Kongens Søn Christoffer lovede under Ed fast og varigt Broderskab. Og Knud Bugge skulde Aaret igennem have fuld Lejlighed til som Mægler at føre hvem han vilde af Jyderne — Venner eller Frænder — tilbage til Venskab med Kongen, og efter hans Vilje burde Forliget ordnes. Stig Anderssøn opsagde Kongen Troskab i Smerte over Sønnen Hr. Oves Død, som var bleven dræbt sammen med Bugge, og i Harme over anden Uret; og Kongen inddrog alt hans Gods paa Sjælland og lod Peder Nielssøn tage det jydske Gods. Hertugen af Mecklenborg og de holstenske Grever samlede atter en stor Flaade og faldt endog over Kongens Skibe, tog Femern og fangede dem, der skulde vogte Borgene, hærgede de fleste Landsbyer og Øer, satte dem i Brand og gjorde mange af Stormændene til Fanger.

Peder Dæne, som var bleven fangen med sine Fæller og i Wismar[2] lagt i flere Lænker og Bøjer med

---

[1]) Bengt Algotsson.

[2]) Om Wismar Borgeres Sejr over de danske se ovenfor S. 48. Denne Sejr mindedes med Stolthed i Wismar. I Domini-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bly, befries paa en underfuld Maade for sine Lænker ved at paakalde det hellige Blod, for hvis Skyld Pilegrimmene søger til Schwerin[1].

Fejden mellem Hr. Kongen og Nørrejyderne døde endnu ikke hen, thi vel kom den Stund, da Jyderne i Ønske om at nyde Frihederne fra Fædrenes Tid, som den nuværende Konge nylig havde tilstaaet paa Danehof, tilbød Kongen Skat og Afgift af deres Gods og lovede at tjene ham i Leding end mere, end Fædrene havde gjort; men Kongens Fjender, som altid var Fredens Fjender og altid vendte Kongen fra det gode, satte sig mod Forlig, og da nu Jyderne saa, at Kongen herskede som en Tyran over Sjællænderne, at mange af dem byggede Virker i Ler og Klæg og endda selv maatte lægge Straa til, og at Fæstebønderne, hvem de end hørte til, men især Kirkens Fæstere formedelst de svære Arbejder var bragte til største Armod, ja næsten til Undergang, saa sagde de: »Vi vil ikke tage disse Byrder paa os, men det er os bedre at dø med Ære end at leve med Vanære, mens vi ser vort Folks Ulykker«.

Derfor sendte Kongen ved Vor Frue Dag i Høst[2] nogle af sine Folk til Jylland, som forenede sig med

---

kanernes Kirke læstes i Koret: »I det Herrens Aar 1358 paa de hellige Martyrer Processus' og Martianus' Dag (den 2. Juli) bliver Føreren for Dankongens Hærstyrke ved Navn Peder Dæne fangen, lænket og fængslet af Wismar Borgere«. Peder Dæne har vel ligget ude med Kongens Skibe og vogtet Farvandene Syd for de danske Øer. Der er bevaret et Brev fra ham til Rostock om Opbringelsen af nogle Skibe, tilhørende Borgere fra denne By, der førte Træ, ulovligt fældet i Kongens Skove.

[1]) Grev Henrik af Schwerin, Valdemar Sejrs Fjende, havde fra Palæstina hjembragt en Draabe af Ghristi Blod, indesluttet i Jaspis, som han i 1222 højtideligt overgav til Domkirken i Schwerin. Relikvien drog mange Pilegrimme hid.

[2]) Vor Frue Fødselsdag, den 8. September.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

andre, der i Forvejen stod i Kongens Tjeneste, og nu skred de til en Belejring af Randers, idet de rundt om opstillede Murvæddere; men de belejrede gjorde Udfald og stak Ild paa den Lejr, Angriberne havde anlagt, saarede flere og dræbte tilmed nogle. Derfor opgav de tilbageblevne Belejringen og angreb i Stedet Katholm [1].

Mikkelsdag satte Kongen over til Jylland med mange Skibe, fulde af Forraad. Nu ødelægger han da Katholm og en anden Borg, nemlig Estrup [2], og sætter dem i Brand. Tilmed tog han Klausholm [3]. Men efter at han var vendt tilbage til Sjælland, fordrev Jyderne Besætningerne og bemægtigede sig Borgene som før. Kongen blev en Stund paa Flaaden, men et Uvejr brød løs, og flere Skibe gik under. Her forliste Kongens Kogge [4] med Riddere, Ædlinge, kostbart Indbo og Kongens Kiste med det kongelige Segl; Havet tog alt, hvad der var om Bord. Nogle faa Folk kom levende til Land, idet de havde klynget sig til Planker, men da de var slupne af Havsnød, blev de samlede op og gjorte til Fanger af Besætningen paa Bjørnsholm [5], som ivrigt spejdede efter Bytte fra de strandede Skibe.

Havet da røved' fra Kongen og skænkede Bytte
til Bjørnen.

Men Kongen vendte tilbage til Sjælland, og Kirkernes Tiender, som han ved sin Overfart havde ladet Kirkerne beholde, tog han med saa meget større Begærlighed, da han kom tilbage.

---

1) Katholm i Aalsø Sogn, Sønder Herred, Randers Amt.
2) Gammel Estrup i Fausing Sogn, Sønderhald Herred, Randers Amt.
3) Klausholm i Voldum Sogn, Galten Herred, Randers Amt.
4) Koggen var et kort, bredt, højbordet Fartøj. Segbilleder viser os Skibets Form.
5) Bjørnsholm i Tirstrup Sogn, Sønder Herred, Randers Amt. Bjørnsholm var Stig Anderssøns Gaard.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Broder Johannes de Rupescissa af Franciskanerordenen udsendte et lille Skrift, som bærer Titlen: Vade mecum in tribulationibus, hvori han varsler om de Trængsler, der skal komme i de nærmeste Aar, og om den Genfødelse af Kristenheden, som vil ske inden 10 Aar[1].

1360. Kong Valdemar sætter sin Søn Christoffer til Styrer over Laaland. Købstadmænd og Klosterfolk tvinges til at sende deres Kogger[a] ud; paa egen Bekostning maatte de sørge for det, som hørte til, og med anden Byrde og forskellig Tynge plages de.

Ved samme Tid samlede Kong Valdemar en stor Hær og tog sin Søn Hertug Christoffer med og for med Krig til Skaane[2], hvor han kraftigt drev paa med Belejring af Helsingborg. Endelig kom Sveriges Konge Magnus, og da han saa, at han ikke mægtede at gøre Modstand, overgav han af sig selv ovennævnte Borg paa mange Betingelser, og da Valdemar havde faaet Helsingborg, tog han med Magt Adelens Borge i samme Land; Stormændene bad Kongen om Naade og blev af god Vilje hans Mænd. Slottet Lindholm[3] erhvervede og vandt han næsten ufortøvet dels ved Trusler, dels ved mange Penge i Aaret 1361[b].

a) Texten usikker, da et Ord i den Stephaniske Afskrift er utydeligt, aabenbart tøvende skrevet mellem coggenes og liburnos. Vistnok stod liburnos oprindeligt som Glosse til coggenes.

b) Saaledes G. Men selvfølgelig er det en Foregribelse af det Aarstal, der følger i næste Linje.

---

[1]) Jean de la Rochetaillade, Johannes de Rupescissa, revsede i profetiske Skrifter sin Samtid og maatte for sine Spaadomme og hvasse Ord døje Fængsel. Det lille Arbejde »Vade mecum in tribulatione« er fra Aaret 1356.

[2]) Om Valdemars rastløse Virken og Færden i Sommeren 1360 fortæller den rostockske Notar i en Indberetning om en Sendefærd til Kongen. Se Afsnit VI.

[3]) Lindholm Slot, Wemmenhög Hrd.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1361. Fejden mellem Magnus, Sveriges Konge, og Valdemar, Danmarks Konge, brød løs, og Anledningen var ligesom før mange Artikler og Løfter, fordum holdte og i Fremtiden at holde. Kong Valdemar, som ikke vilde sove Tiden hen til ingen Nytte, men snarere holdt af at kaste sig over sagesløse Folk, samlede en stor Flaade med Mandskab og søgte til Hr. Kongen af Sveriges Land. Han angreb Øland og lagde sig for Borgholm dèr paa Øen, indtog Slottet og satte sine egne Befalingsmænd dèr, befæstede Slottet og undertvang hele Øen. Endelig drager han derfra lige til Gotland, hvor han med sine Mænd i tre Slag tilkæmper sig Sejren og vinder hele Gotland næsten uden Tab, mens uendelig mange af Øens Mænd maa lade Livet[1]. Derpaa rykker han frem mod Visby, som af sig selv aabner sig for ham; han driver Guld og Sølv, Pelsværk af forskellig Art og umaadelig mange andre Skatte af Byen og kom saa med sine Folk lykkeligt og vel hjem til sit eget Land[2].

Byen Lübeck og alle de andre Søstæder[a] sørgede og harmedes over, at Lykken havde fulgt Kong Valde-

a) G. maximæ — læs: maritimæ.

[1]) Om Kampene paa Gotland jfr. Klageskriftet mod Kong Magnus, Visby Graabrødres Optegnelser, den lybske Krønike og den svenske Rimkrønike.

Uden for Visby staar endnu det Kors, der rejstes over de faldne. Indskriften lyder: »I Herrens Aar 1361 Tirsdagen efter St. Jakobs Dag [ɔ: den 27. Juli] faldt Gotlændingene foran Visby i de danskes Hænder. Her ligger de begravne. Beder for dem«.

[2]) I Hans Nielssøn Strelows Bog: Den Guthilandiske Cronica (trykt i København 1633) berettes om de 3 Ølkar, der skulde fyldes med Skatte inden 3 Solemærker, hvis Visby vilde beholde sine Friheder, — om Ædelstenene, Valdemar røvede fra Vor Frue Kirkes Mur, hvor de plejede at skinne om Natten saa klare som Solen om Dagen, — endelig om Skatten, der forliste, da det ene af Valdemars Skibe sank med Top og Tavl paa Hjemvejen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

mar paa Gotlandstoget, og under meget Pral rustede de sig og tænkte paa at knuse fornævnte Konge. Da de havde samlet en stor Mængde Skibe og knyttet Forbund med Fyrsterne, valgte de Grev Henrik af Holsten til Fører[1] og faldt over Skaane med deres Skibe og mange Riddere og Tusinder af Folk; de begyndte en Belejring af Helsingborg Slot, idet de førte 16 Krigsmaskiner frem, som udsendte deres Skyts og hverken holdt inde Nat eller Dag. Men Kong Valdemar tog nogle af Fjenderne til Fange paa Landjorden, somme dræbte han, og andre tog han tillige med Skibene paa Søen. Til sidst bemægtigede han sig alle deres Skibe. Da en Vaabenhvile langt om længe var bleven sluttet, drog hin store Mængde hjem i Forvirring; men deres Fører Johan Wittenborg, Borgmester[a] i Lübeck, blev offentlig halshugget paa Torvet i Lübeck foran Raadhuset, eftersom han hverken havde kunnet ødelægge Helsingborg eller lægge Danmark under Stæderne. Og nu var der Stilstand i et helt Aar eller mere.

1363. Haakon, Kong Magnus af Sveriges Søn, ægtede Valdemar Dankonges Datter, og Brylluppet stod i København Søndagen efter Paaske[2]. Her blev Sveriges Dronning Blanche syg og dør[3]; med megen Højtidelighed gøres hendes Begravelse rede. Samtidigt døde ogsaa Valdemar Dankonges Søn, Christoffer, Hertug af Laaland og Halland, — han var syg i nogle Uger, og Sygdommen forlod ham ikke, — og med

a) Tilføj: proconsul.

---

[1]) Grev Henrik var næppe Anfører for Flaaden; Lübecks Borgmester Johan Wittenborg havde Ledelsen og maatte bære Ansvaret for Nederlaget.

[2]) Den 9. April.

[3]) Denne Krønikens Fremstilling maa forkastes, eftersom man har et Brev, dateret den 1. Juli 1363, udstedt i Tønsberg i Dronningens Nærværelse.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

højtidelig Begængelse blev han stedet til Hvile i Roskilde Domkirke[1]. Nævnte Aar samlede Valdemar, Danmarks Konge, sig mange Penge fra de rige og fattige, fra Fiskere og andre.

---

[4]) Om Aarsagen til den unge Kongesøns Død vides intet sikkert. Den lybske Krønike beretter, at Christoffer under Slaget ved Helsingborg blev saa haardt ramt, at han ikke levede længe derefter; men fra anden Side erfarer vi, at han snart efter Slaget var paa Togt i Halland og Smaaland. Den 11. Juni er efter Roskilde Domkirkes Dødebog hans Dødsdag.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

V.

Folkevisen om Hr. Bugges Død.

Sv. Grundtvig: Danmarks gamle Folkeviser Nr. 158 Opskrift A.

Hr. Bugge bygger op Hald med Ære,
han agted det aldrig i fremmed Mands Værge.
De fare saa fri igennem Jylland.

Hr. Bugge sidder over sit eget Bord,
Kongen af Danmark sender ham Ord.

Han sender ham Ord og bliden Tale
og felig[1] Lejde til sig at fare.

Det svared Fru Ingeborg i Kjortel rød:
»Ved Mænd, Hr. Bugge, det bliver Eders Død.

I sætter Eders Bord med danske Hovmænd,
tro ikke paa Kong Valdemars Lejde end.«

»Havde jeg længe lydt paa det Raad,
jeg havde ikke en Penning i Danmark aat[2].«

»Skal I i Aar til Kongen fare,
hvem da sætter I Hald til Vare?«

---

[1]) Sikker.
[2]) Haft.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

»Knud Bugge han er min yngste Søn,
han gemmer vel Hald, til jeg kommer hjem.«

Silde om Aften hvæssed de Spjud,
og aarle om Morgen red de ud.

Hr. Bugge red Kong Valdemar imod,
den Silke svam under Gangerfod.

Silke svam under Gangerens Ben,
Hr. Bugge red paa graa Kastalén[1].

Kongen han rækker Hr. Bugge sin Hand:
»Du være velkommen, Du ædelig Mand.

Vær velkommen, Du ædelig Mand!
Og hvor[2] staar Huen i Nørrejylland?«

»Saa staar Huen i Nørrejylland,
det spørges til Sjælland og Skaaneland.«

»Hør Du, Hr. Bugge, jeg spørger Dig ad:
Hvor længe vil Du Dig paa Hald føde?«

»I syv Aar vil jeg mig paa Hald føde,
jeg vil ikke en Penning af Danmark forøde.«

Kongen han tager til sin Kniv:
»Ved Mænd, Hr. Bugge, det gælder Eders Liv.«

Hr. Bugge blev saa brat at svare:
»I felig Lejde loved I mig til Eder at fare.«

»I felig Lejde skal Du fra mig fare.
To mine Søstersønner skal med Dig fare.«

---

[1]) Opskriftens *kastekne* maa være et misforstaaet, fejlskrevet Ord; det rette er vel *Kastalén*, et Ord, som kendes i middelalderligt Svensk og betyder en kastiliansk Hest.

[2]) Hvorledes.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kongen han skrev de Melfar til:
»Gør af Hr. Bugge, ihvad I vil.

Før I lader Hr. Bugge undgaa.
da slaar ihjel mine Søstersønner to.

Førend I lader Hr. Bugge undfare,
da slaar ihjel mine Søstersønner i Skare.«

Herre Krist give de Melfar Skam,
de vog Hr. Bugge, den velbyrdige Mand.

Herre Gud lad de Melfar det treje[1],
de vog Hr. Bugge i felig Lejde.

De vog Hr. Bugge, den velbyrdige Mand,
siden Kongens Søstersønner to.
De rider saa fri igennem Jylland.

[1]) Angre.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

VI.

Indberetning af Rostocks Notar om en Sendefærd fra Stæderne Lübeck, Rostock, Wismar, Stralsund og Greifswald til Kong Valdemar i Sommeren 1360.

Trykt i Hanserecesse I 163—165.

Mærk, at mine Herrer Rostocks Raadmænd paa de hellige Martyrer Johannes' og Paulus' Fest[1] kom over til København, hvor de traf de Herrer Raadmænd fra Wismar; samme Dag kom ogsaa de Herrer Raadmænd fra Stralsund og Greifswald dertil. Næste Morgen mødtes nævnte Herrer Raadmænd fra fornævnte Stæder hos Graabrødrene[2] i omtalte By og lod Fogeden paa Slottet ved Navn Eghard Alderstorp hente, hvem de spurgte, om hans Herre, Danmarks Konge, havde givet ham Fuldmagt og Ærinde til fornævnte Stæder vedrørende samme Stæders Sager. Han svarede Nej.

Efter at have raadslaaet om, hvad de skulde gøre, og hvorledes de skulde gaa frem, blev de vedrørende

---

[1]) Den 26. Juni.

[2]) Man hører oftere om Møde og Forhandling i Graabrødreklostret i København, hvor der aabenbart har været et større Rum til Brug. Kong Christian I's Breve melder nogle Gange, at han har holdt sit Retterting i »Graabrødreklosters Stue«.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

deres Ærinde endelig enige om at sende et Brev efter Kongen eller Kongen i Møde med det Indhold, at de var komne over til København efter hans Begæring, der var fremsat af hans Ridder Hr. Christoffer, og om han nu vilde skrive til dem, hvad der var hans Vilje, dem vedrørende. Da Brevet var skrevet, bad de Herrer Raadmænd fra fornævnte Byer Eghard, ovennævnte Foged, om han vilde laane dem et ridende Bud, som kunde bringe Brevet til Næstved til fornævnte Konge[1], og Fogeden laante dem Brevdrageren, idet han sagde, at naar han kunde gøre dem til Behag, skulde han ingenlunde svigte. Merbemeldte Konge sendte det Svar, som staar at læse i hans Brev.

Da 8 Dage var forløbne, kom de lybske Raadmænd til København, men Kongen var der endnu ikke.

Tirsdagen efter Ottendedagen til de hellige Apostle Peder og Pauls Dag[2] kom omtalte Konge af Danmark til København og lod fornævnte Byers Raadmænd kalde til sig hos Graabrødrene; han takkede dem hjerteligt, fordi de venligt var komne, og sagde under Samtalen, at han havde mange Ting at drøfte med dem, men havde ikke Tid, hvorfor han bad dem om at følge med over til Helsingborg; hertil sagde de alle Ja.

Torsdagen umiddelbart derefter[3] indbød Kongen nævnte Raader til sit Bord, og efter Maaltidet talte han og bad dem give ham Raad angaaende en fælles Mønt for Riget, han vilde lade slaa til Gavn for de forenede Købmænd. Endvidere kom Privilegierne paa Tale i

---

[1]) Kongen var næppe i Næstved, som Sendemændene formodede, men i Skaane, optagen af at genvinde dette Land paa den ene eller den anden Maade; den 4. Juli vides han at have været i Malmø, hvor han har udstedt et Lejdebrev for Hertug Albrecht og dennes Søn Henrik.

[2]) Den 7. Juli.

[3]) Den 9. Juli.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Overensstemmelse med Eders Opfattelse af Sagen. Om Fredagen[1] samledes førnævnte Herrer Raadmænd i fornævnte Kloster og drøftede ovennævnte Ting. Med Hensyn til Mønten sagde de, at det ikke vedkom dem, hvad Mønt han vilde slaa og forordne i sit Rige; dog syntes det dem tilraadeligt, at han lod gøre een almindelig Mønt, som havde Bestandighed og ikke øgedes eller forringedes i Værdi.

Men med Hensyn til Privilegierne enedes de alle som en om, at de vilde give 1000 Mark lybske Penge for dem, og hvis han ikke vilde nøjes dermed, men vilde have mere, vilde de endnu føje 200 Mark lybsk til. Samtidig blev ogsaa drøftet en vis ny og usædvanlig Afgift, som de Købmænd, der er i Bergen, havde krævet af de ny Købmænd, der første Gang kom dertil; angaaende den enedes man da ogsaa om, at de lybske Raadmænd skulde sende deres Skrivelse til de andre Byer, og efter den skulde de andre Byer forme deres Breve, og hver By skulde befale sine Bysbørn, som var deroppe, at afstaa fra saadant Krav. Samme Dag efter Middag sendte Kongen Bud til fornævnte Raadmænd og bad dem om ikke at tage ham det ilde op, at han vilde ride paa Jagt[2]; næste Dag, nemlig Lørdag[3], vilde han komme tilbage til dem i København.

Samme Dag efter Vesper gik Raadmændene til Hr. Biskoppen[4] og overgav ham fornævnte Skrivelse; de bad ham unde dem kort og godt Svar og sagde ham tillige, hvad de, som ovenfor er berettet, havde at svare paa Spørgsmaalet om Mønten.

---

[1]) Den 10. Juli.

[2]) Sandheden var, at Valdemar drog til Skaane, hvor Belejringen af Helsingborg var begyndt.

[3]) Den 11. Juli.

[4]) Den lybske Bisp staar der i Texten, hvilket synes meningsløst i denne Forbindelse.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Da Mørket var faldet paa, kom Væbneren Peder Dæne[1] og sagde til fornævnte Raadmænd, at de ufortøvet skulde følge Hr. Kongen af Danmark til Helsingør. I Helsingør forhørte de sig hos Bispen, om hvad der var besluttet. Han svarede, at Kongen ikke havde sine Raader hos sig.

Om Tirsdagen, Dagen efter den hellige Jomfru Margrethes Dag[2], kom den danske Konge først til Helsingør ved Middagstid[3], og efter Middag lod Kongen da nævnte Raadmænd kalde til sig. Da de kom, tog han et vist Lejdebrev frem, midt paa forseglet, nemlig med Kongen af Sverige, Norge og Skaanes og hans Raaders Segl, og efter at Hr. Bispen af Wendeshusen[4] havde forelæst det, spurgte Hr. Kongen af Danmark Hertugen af Mecklenborg, om han vilde være Borgen for et saadant Lejde. Han svarede, at han ikke havde nogen Beføjelse i saa Henseende. Men Kongen af Sverige sendte med den Hensigt sine Riddere sammen med ham, og de Riddere gik i Borgen.

Paa Apostlenes Delings Dag[5] efter Middag lod Kongen af Danmark omtalte Raadmænd kalde over til Klostret ved sin Mand Gert Ketelhod, og da de kom, spurgte Kongen fornævnte Raadmænd efter at have takket dem hjerteligt, fordi de havde fulgt ham[6], om de vilde være til Stede ved nogle Underhandlinger, han havde for, og skønne, hvorvidt han havde Ret eller Uret, og raade ham som bedst i hans Sag. Hr. Dietrich Warendorp[7] svarede, at de paa deres Stads Vegne

---

[1]) Om Peder Dæne se Side 53.
[2]) Den 14. Juli.
[3]) Kongen kom over fra Helsingborg.
[4]) Bispen af Vendsyssel.
[5]) Den 15. Juli.
[6]) Fra Helsingør til Helsingborg.
[7]) Raadmand i Lübeck.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

havde Vaabenhvile med Kongen af Sverige, og det vilde være et Brud paa deres Ære, om Underhandlingerne i nogen Maade bragte Fjendskab eller Had frem eller noget, der kunde føre Ulykke over Sveriges Konge. Dog sagde de, at de vilde drøfte indbyrdes, hvorledes de venskabeligt kunde komme hans Begæring i Møde.

Medens de nu drøftede den Ting, sendte Kongen Hr. Biskoppen[1] og Hr. Eghart v. Krummese, Ridder, til nævnte Raadmænd og lod spørge, om de vilde være til Stede ved hans Underhandling. Overfor dem gentog Hr. Dietrich Warendorp sine fornævnte Ord. Endelig sagde fornævnte Hr. Biskop blandt andet til nævnte Raadmænd, at Hr. Kongen ikke bad dem om at deltage i Forhandlingerne med Ulykker eller Fjendtligheder og Krig til Maal, men blot om at hjælpe til Fred. Og de Ord gentog Kongen med egen Mund. Saa blev da fornævnte Raadmænd enige om, at de gerne vilde komme til Stede ved hans Underhandlinger. Men da de havde taget Plads, lod den danske Konge sin Notar bringe en vis Papirbog, hvori var mange Afskrifter af aabne Breve, og den Bog forelagde fornævnte Notar de lybske Herrer Raadmænds Notar Hr. Johannes og viste ham Afskrift af et Brev om indbyrdes Fred og Forbund, tilsikret og stadfæstet. Afskriften havde mange Artikler, nemlig, at ingen burde støtte den andens Fjender, og at de forenede Købmænd ikke burde gøre Uret.

Efter at Brevet var læst op, sagde den danske Konge: »Nu har I hørt den Fred, der er besvoret og aftalt mellem os«. Og dermed afskedigede han for den Gang Raadmændene med den Tilføjelse, at, hvis de begærede noget af ham, skulde de finde ham rede til at opfylde deres Ønske.

---

[1]) Atter her har Texten fejlagtigt: Den lybske Bisp.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Torsdagen efter Apostlenes Delings Dag[1] lod den danske Konge paany Raadmændene kalde om Morgenen til fornævnte Kloster, og da de alle med Undtagelse af Raadmændene fra Stralsund og Greifswald havde givet Møde hos ham, takkede han dem atter for deres Komme, idet han sagde: »Jeg takker Eder meget, kære Venner, fordi I har været mig saa velsindede, og fordi I altid har haft mit Tarv for Øje, og fordi I nu er komne hid. I maa vide, at jeg ved mine Forhandlinger har rettet Anklage mod den høje Herre, Hr Magnus, Sveriges Konge, i Anledning af nogle Dele og Stykker, som han har nægtet. Men da nævnte Konge af Sverige, hjulpen af Hertugen af Mecklenborg og visse andre, som saa, at vi havde Ret med Hensyn til det, vi sagde imod ham, kom til Erindring og Erkendelse af, at det forholdt sig rigtigt med de omtalte Dele og Stykker, begav han sig fra sit Slot[2] ned til mig i Klostret og tilstod, at de Dele og Stykker, jeg havde foreholdt ham, var rigtige. Men da jeg betænker, at der her er mere Forslag i hans Brød end i mit, har vi overgivet vort Mellemværende til Opmænd. Jeg har overgivet min Sag til Biskoppen af Wendeshusen, til Hr. Erik, Hertug af Sachsen, min Fætter, til Hr. Stig Anderssøn og Hr. Bo Falk, Riddere. Kongen af Sverige har betroet sin Sag til Hertugen af Mecklenborg[3], Niels Abrahamson, Anders Nielsson, Riddere, og Jon Kristineson.«

Om Fredagen[4] gav Kongen Svar paa de fremsatte Forslag og Artikler. Om Søndagen[5] sejlede den danske

---

[1]) Den 16. Juli.

[2]) Helsingborg Slot.

[3]) Albrecht var kun en daarlig Opmand for Kong Magnus, thi allerede i August Maaned sluttede han sig sammen med Valdemar, som blev Herre over Helsingborg og Skaane.

[4]) Den 17. Juli.

[5]) Den 19. Juli.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Konge til Helsingør og sagde, at Raadmændene skulde følge ham, hvad de ogsaa gjorde, og vedrørende Brevet svarede han dem, at hans Raad skulde samles St. Olafs Dag[1], som faldt Ottendedagen efter[a] den hellige Maria Magdalenas Dag.

a) Læs: in octava.

---

[1]) Den 29. Juli.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

VII.

Dokumenter fra Tidsrummet 1340—1360, væsenlig saadanne, der oplyser om indre Forhold og Styrelse.

Brev af 27. September 1343, hvori omtales en paatænkt Nedbrydelse af Pedersborg Kirke ved Sorø.

Oversat efter Afskrift i Bartholins Samlinger Tome F. VI 106.

Alle, der faar nærværende Skrivelse at se, sender vi, Broder Henrik, Abbed, og Brødrelaget i Sorø Kloster af Cistercienserordenen, Roskilde Stift, evindelig Hilsen i Herren. Vide maa alle, at vi har betænkt den Gavn og Nytte, som den ærværdige Fader og Herre Hr. Roskildebisp Broder Johannes og de værdige Mænd Herrerne Jakob Paulsøn, Dekan, og hans Roskildekapitel har gjort os ved at give os Bemyndigelse til at nedrive Pedersborg Kirke og jævne Bakken, hvorpaa den ligger, begge hørende til Roskildekirkens Dekanat, fra hvilke — fra Kirken og Bakken nemlig — svær Skade, Farer og Plager med Sandsynlighed truede os og vort Kloster, navnlig hvis nævnte Kirke blev befæstet af Folk, som var Fredens Fjender[1]. Da vi nu ogsaa, som vi naturligen er forpligtede til, rettelig og gerne vil gøre Gengæld for den modtagne Gunst, oplader, afhænder og tilskøder vi fornævnte Roskildedekanat efter moden Overvejelse og med enstemmigt Samtykke fra os alle

---

[1]) Pedersborg Kirke blev ikke nedrevet og ligger endnu paa sin Bakke uden for Sorø.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

til evindeligt Eje vort Gods, et og alt, rørligt og urørligt, hvad vi ejer og har i Lyng i Merløse Herred i Pedersborg Sogn og i Mulstrup i Ringsted Herred i Nordrup Sogn med al Rettighed, med Agre og Enge, Fægang, Skove, Fiskevand og alt andet Tilliggende, med hvad Navn det nævnes kan, idet vi forpligter os til, naar og saa ofte som det kræves, efter Landsloven at tilstaa og skøde samme Gods med alt Tilliggende til den Dekan, som nu er eller til given Tid maatte være, mod hver Mands Tiltale og ærligt og redeligt at give fornævnte Dekanat fuld Erstatning i Jord eller anden jævngod Ejendom for saa meget af nævnte Gods — det hele eller en Del deraf — som maatte fravindes, hvis det skulde hænde, at nævnte Gods eller en Del deraf blev os fravundet. Til at holde alle disse Stykker ubrødeligt forpligter vi os ved vor gode Tro i denne Skrivelse. Til Vidnesbyrd herom er vore Segl hængt ved nærværende Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1343 paa de hellige Martyrer Cosmas' og Damianus' Dag[1].

Biskop Henrik af Roskilde overlader den 21. November 1350 med sit Kapitels Samtykke for sin Livstid Kong Valdemar Slottet og Byen København, saaledes som Kongen hidtil har haft denne Roskildekirkens Besiddelse, og dertil Gods i Serrislev og et Møllested til Tak for Kongens Arbejde for Kirken og Landet.

Trykt efter Original i O. Nielsen: Kjøbenhavns Diplomatarium I 89—90.

Alle kristne Mennesker, hvem dette Brev kommer for Øje, sender Henrik, med Guds Miskund Roskildekirkens Biskop, evindelig Hilsen i Herren. Vi ønsker, at det ved nærværende Brev skal komme til alles Kundskab, at efter vort Roskildekapitels sandfærdige Beret-

[1]) Den 27. September.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ning og efter forudgaaende nøje Prøvelse er vi naaet til den Erkendelse, at den høje Fyrste, vor Herre, Hr. Valdemar, Daners og Slavers Konge, med Guds Hjælp ikke blot lykkeligt har udrevet vor Kirke, Præsteskabet og Folket af de Trællekaar hos Uvenner og Fjender, hvorunder de en Stund havde levet fortrykte, fangne og paa en Vis berøvede den kirkelige Frihed, men at han ogsaa for at fri vor Forgænger og fornævnte vor Kirkes Folk og Undergivne fra Trældomsaag paa mange Maader har ofret Arbejde og Eje. Derfor tilstaar vi med fornævnte vort Kapitels Samtykke efter moden Overvejelse vor Herre Kongen København Borg og By med al Ret og alt Tilliggende og alle Kilder til Pengeindtægt, saaledes som nævnte Konge hidtil har haft den Besiddelse[1], og dertil Gods i Serrislev[2], og et Møllested for vor, Biskop Henriks, Levetid med vort ganske Kapitels Samtykke at raade frit over, idet vi bekender, at vi ingenlunde har gjort nævnte Afstaaelse under Tvang eller af Frygt, men med vor og fornævnte vort Kapitels gode og frie Vilje, og vi lover derhos paa vor Tro, at hverken vi eller vort Kapitel eller nogen Mand i vort Navn paa nogen Vis skal angribe eller forstyrre fornævnte Hr. Konge i Besiddelsen af Borgen, som nævnt er. Til Vidnesbyrd er vort Segl tilligemed fornævnte vort Kapitels Segl hængt ved nærværende Brev. Givet i Kalundborg i Herrens Aar 1350, i Jubelaaret, Søndagen før den hellige Jomfru Katharinas Dag[3] i Nærværelse af de hæderlige Mænd Hr. Mikkel, Kantor, Hr. Lambert og Hr. Niels Jenssøn, Kanniker ved førnævnte vor Kirke, og de kække Riddere Hr. Benedikt Ahlefeldt og Hr. Bo Falk og Væbneren Peder Laurenssøn.

---

[1]) Allerede 1341 havde Roskildebispen overladt Kongen København Slot og By.

[2]) Landsby lige Nord for København.

[3]) Den 21. November.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Brev om Bøndergods i Jylland, dateret den 9. Maj 1355.

Trykt efter Original i K. Barner: Familien Rosenkrantz's Historie I. Diplomatariet S. 2—3.

Alle, der faar nærværende Skrivelse at se, sender Erik Nielssøn[1], Ridder, fordum den danske Konges Marsk, Hilsen i Herren. Vide maa alle, at jeg ved nærværende Brev med velberaad Hu og god Vilje villigt afhænder, afstaar og skøder og til sin Tid paa Han Herred Ting til evindeligt Eje vil tilskøde den høje Fyrste, min elskede Herre, Hr. Valdemar, Daners og Slavers Konge, og paa hans Vegne hans Foged alt det Gods, for hvilket jeg har givet fuldt Vederlag, og som jeg ved Køb, ved Skøde, ved Pant, ved Deling. ved Mageskifte enten skriftligt eller paa en hvilkensomhelst anden Vis lige til denne Dag har erhvervet af Bønderne i Han Herred og Næsbo Fjerding[2], siden den Stund jeg fik det Herred i Hænde af samme min Hr. Konge. Men det øvrige Bondegods, som jeg samtidig har faaet af Bønderne i nævnte Herred og Næsbo Fjerding, for hvilket jeg ikke har givet Vederlag, binder jeg mig ved nærværende til paa Han Herred Ting inden næste St. Hans at tilbageskøde og tilskøde Ejermændene og at tilstaa fornævnte min Hr. Konge eller hans Foged hele den mig tilhørende Herlighed over samme Gods[3]. Men hvis fornævnte min Hr. Konge eller hans Foged i Fremtiden vil anklage mig for ikke at have gjort Fyl-

---

[1]) Af den Slægt, der senere bar Navnet Gyldenstjerne.

[2]) Næsbo Fjerding er Halvøen Hannæs Vest for Han Vejle (Vester Han Herred, Thisted Amt). En Inddeling i Fjerdinger (Fjerdedelen af et Herred) brugtes baade i verdslig og gejstlig Styrelse.

[3]) Idet Adelen købte Bøndergods, mindskedes Kongens Skatteindtægter, derfor er der i det 14de Aarhundrede Bestræbelse fra Kronens Side for at hindre saadan Erhvervelse.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

dest — det Gud forbyde — ved disse Overdragelser, der er sket og skal ske til fornævnte min Hr. Konge eller hans Foged eller Bønderne, skal jeg i den Sag, naar nævnte min Hr. Konge eller hans Foged kræver det, rense mig med min egen Ed og mine to Søskendebørns Ed. Hvis fornævnte min Hr. Konge eller hans Foged iøvrigt vilde sagsøge mig og paastaa, at jeg ikke havde afstaaet alt det Bondegods, som jeg havde erhvervet, efter at jeg fik nævnte Herred i Hænde af min Herre Kongen og til denne Dag, som ovenfor er sagt, saa skal jeg i den Sag, som det sig hør og bør, rense mig paa lignende Vis med min egen Ed og mine to Søskendebørns Ed. For alt det omtalte Gods, som af mig er skødet og skal skødes til min Herre Kongen, erkender jeg at have opbaaret fuldt Vederlag. Til Vidnesbyrd og Sikkerhed har jeg ment at burde hænge mit Segl ved dette Brev. Nærværende var beskedne Mænd, Herrerne, Niels Lembek, Drost, mit Søskendebarn, Niels Bugge, min Svoger, Erik Nielssøn, mit Søskendebarn[1], og Benedikt Ahlefeldt, Riddere, hvis Segl ogsaa er hængt ved dette Brev. Givet i Aarhus i det Herrens Aar 1355 Lørdagen næst efter lille St. Hans Dag[2].

Gods tildømmes Kong Valdemar paa Retterting[3] den 9. Maj 1355.

Brev, trykt efter Original i Videnskabernes Selskabs Skrifter IV 214—215.

Alle, som faar nærværende Brev at se, sender vi, Paul, Bisp af Aarhus, Niels Lembek, Drost, Palle Jens-

[1]) Erik Nielssøn af den Slægt, der siden kaldtes Rosenkrantz.

[2]) Lille St. Hans Dag (Johannes ante portam Latinam), den 6. Maj. Den angivne Dato er den 9. Maj.

[3]) Om Kongens Retterting og særligt om Rettertingets Virksomhed i Aaret 1355 se Side 36.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

søn, Marsk, og Niels Bugge, Riddere, og Niels Jenssøn af Keldebæk, Væbner, tilskikkede Justitiarer paa Retterting, Hilsen i Herren. Ved nærværende Skrivelse giver vi til Kende og gør vitterligt, at i det Herrens Aar 1355 Lørdagen næst efter lille St. Hans Dag[1] stod i Aarhus for os just for denne Sags Skyld vor højtelskede Herre, Hr. Valdemar, Daners og Slavers Konge, og anklagede efter Loven Hr. Stig Anderssøn, Ridder, og Jens Ever og Sven Rusticus, Væbnere, idet han sagde, at disse Mænd uretmæssigt og ulovligt gennem flere Aar havde haft nedennævnte Gods i deres Besiddelse og Vold Danmarks Krone til Forfang[2] — Hr. Stig Bro Fjerding[3] i Galten Herred, hvor Sognene Nielstrup, Værum, Ørum, Lavrbjærg og Haslum ligger, — Jens Ever 3 Sogne i Hovlbjærg Herred, nemlig Hvorslev, Vidstrup og Vejerslev, — Sven Rusticus 3 Sogne i samme Herred, nemlig Gjerning, Gullev og Sal. Men fornævnte Stig vedgik, anklaget af Hr. Kongen, som sagt er, at han i 20 Aar og mere uretmæssigt havde siddet inde med nævnte Bro Fjerding tillige med de deri beliggende ovenfornævnte 5 Sogne, og Jens Ever vedgik, at han ligeledes uretmæssigt havde siddet inde med fornævnte 3 Sogne i Hovlbjærg Herred i mange Aar. Efter at vi altsaa havde hørt Hr. Kong Valdemars Klage og nævnte Hr. Stigs og Jens Evers Svar, og efter at vi sindigt har overvejet og prøvet Sagen, har vi lovligen tildømt og tildømmer herved vor Herre, Kong Valdemar, til evigt Eje nævnte Bro Fjerding, fremdeles de 3 Sogne i Hovlbjærg Herred, som Jens Ever havde inde, og ligeledes de Sogne i samme Herred, som Sven Rusticus havde inde, men som han for os overbevistes om uret-

[1]) Den 9. Maj.

[2]) Valdemar var utrættelig i at kræve Jord tilbage til Kronen og paa enhver Maade befæste Kongens Magt ved Gods.

[3]) Om Fjerdingsinddelingen se ovenfor S. 72.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

færdigt at have besiddet i flere Aar. Efterdi de ulovligt havde haft dette Gods i Vold, stadfæstede de paa Retterting nævnte vor Herre, Kongen, i hans Ret.

Til Bevis og Sikkerhed for den Sag er det lovlige Rettertingssegl tilligemed vore Segl hængt ved nærværende Brev. Givet Aar, Dag og Sted som ovenfor nævnt.

Hr. Ivar Nielssøns Gældsbrev til Kong Valdemar, dateret den 22. Februar 1356.

Trykt efter Original i K. Barner: Familien Rosenkrantz's Historie I. Diplomatariet S. 3.

Alle, der faar nærværende Skrivelse at se, sender Ivar Nielssøn[1], Ridder, evindelig Hilsen i Herren. Vide maa alle, at jeg bekender af ret vitterlig Gæld at være den høje Fyrste og ædle Herre, min kære Herre, Valdemar, af Guds Naade Danernes Konge, 200 Mark rent Sølv skyldig, som jeg eller mine Arvinger helt og fuldt skal betale ham eller hans Arvinger paa det Sjællandsfare Landsting, der kommer umiddelbart før St. Hans, i rede Penge og møntet Metal, nemlig i Groter fra Tours, i Sterlinger og lybske Penge, som gode og gænge er, eller ogsaa i smeltet Sølv i Køllnervægt, som kaldes løthugt sylf, hvorfor jeg ved nærværende til samme min Herre pantsætter alt det mig tilhørende Gods, som nedenfor er skrevet, nemlig Melby i Arts Herred[2], Enø[3] og al den Jord, jeg fik med min Hustru Margrethe i Sjælland, nævnt og unævnt, med alt Tilliggende, rørligt og urørligt, intet undtaget, at indløse rettelig med nævnte Beløb paa fornævnte Sjællandsfare Landsting — paa saadant Vilkaar at samme min Herre skal have

[1]) Af den Slægt, som senere kaldtes Rosenkrantz.
[2]) Melby i Aarby Sogn, Arts Herred, Holbæk Amt.
[3]) Enø, Østre Flakkebjærg Herred, Sorø Amt.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

fornævnte Gods at raade frit over og, indtil det lovlig indløses til fornævnte Termin med nævnte Sum, deraf tage Afgrøde, Indtægt og Tjeneste, hvilket ingenlunde skal regnes til Hovedsummen. Fremdeles er at sige, at i det Aar — hvilket det nu maatte blive — da det lykkes mig eller mine Arvinger at indløse nævnte Gods til den fastsatte Termin, skal fornævnte min Herre have samme Gods at raade frit over som før indtil næstfølgende Mortensdag og skal frit tage det Aars Udbytte til sit Brug, og heller ikke det skal i nogen Maade fradrages Hovedsummen.

Ydermere binder vi — fornævnte Ivar Nielssøn og Niels Lembek, samme Konges Drost, Riddere, — os og vore Arvinger til efter Landsloven at tilstaa og fri og hjemle mod hver Mands Tiltale fornævnte vor Herre Konge ovennævnte Gods indtil det, som før er sagt, bliver indløst. Til Vidnesbyrd om den Ting har vi ment at burde hænge vore Segl ved nærværende Brev, nemlig Ivar Nielssøns Segl og Niels Lembeks Segl tillige med disse beskedne Mænds Segl — Hr. Palle Jenssøn, Marsk, Hr. Lyder Lembek, Hr. Peder Munk, Hr. Ove Stigsøn, Riddere. Givet i det Herrens Aar 1356 St. Peders Dag i Fasten[1].

Landefreden af 1360[2].

Trykt i Aarsberetninger fra Geheimearkivet II 17 ff.

I Herrens Navn Amen. Vi, Valdemar, af Guds Naade Daners og Slavers Konge, og vor kære Søn Christoffer, Hertug af Laaland, holdt for at lindre og

---

[1]) Den 22. Februar.

[2]) Paa et Rigsmøde i 1360 udstedtes det følgende Dokument, et gensidigt Forpligtelsesbrev mellem Konge og Folk; det viser, i hvilken Grad Kong Valdemar i Løbet af sin Styrelsestid havde formaaet at gøre en Enhed ud af det splittede Land og Folk.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

bortrydde stor Nød og utallige Ulykkens Plager, som, sørgeligt at sige, til nu har hærget vort Rige Danmark, et Rigsmøde i Kalundborg paa Pinsedag[1] i det Herrens Aar 1360 med vore kære Mænd og Vasaller, de høje Fyrster Hr. Valdemar og hans Søn Hr. Henrik, af samme Naade Hertuger af Jylland, med de værdige Fædre og Herrer, Bisperne, med Riddere og Væbnere og vort Rige Danmarks øvrige Almue og Indbyggere, som nedenfor nøje er nævnt, paa det at vort Rige Danmark kan faa Styrke og bedre Kaar med den hellige Aands, Hjælp, eftersom det var paa selve Helligaandens Højtid, at disse Bestemmelser, handfestnyngh og Beslutninger blev affattede og stadfæstede.

For det første lover vi og vor fornævnte Søn Christoffer ved vort kongelige Ord at holde alle Artikler, som nedenfor er skrevne, fast og ubrødeligt. Først bør alle Lande, som nu ligger til Danmarks Rige eller i Fremtiden med Guds Hjælp kan lægges dertil[2], frit nyde deres Love og Rettigheder, som de indeholdes i rette gamle Lovbøger, saaledes som de friest og bedst nød dem siden Kong Valdemars Tid og vore andre Forfædres Tid — Gud naade deres Sjæle. Fremdeles skal fornævnte Hertuger af Jylland, Hr. Valdemar og hans Søn Hr. Henrik, og deres Arvinger frit og uforkrænkt nyde alle deres Rettigheder, som nogen Hertug af Jylland fra gamle Dage nød dem friest og bedst. Fremdeles lover de samme Herrer Hertuger paa deres gode Tro, at de skal lade alle deres Mænd og Indbyggerne i deres Hertugdømme frit og uforkrænkt nyde alle deres Rettigheder i saa Maade, som nogen af deres Forfædre friest og bedst har ladet deres Mænd og Indbyggere nyde og

---

[1]) Den 24. Maj.

[2]) Der tænkes paa de gamle danske Landskaber Øst for Sundet, som endnu var i den svenske Konges Besiddelse.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

bruge deres Ret; og samme Hertugers Mænd skal være gode Hjælpere dertil, at samme Hertuger og deres Arvinger frit og uforkrænkt kan nyde deres Rettigheder, saaledes som samme Hertugers Forfædre bedst og fuldest plejede at nyde dem fra gammel Tid. Fremdeles skal hver af Bisperne fra Danmarks Rige frit og uforkrænkt nyde samme Rettigheder og Friheder, som hans Forgængere friest og bedst nød deres Rettigheder og Friheder fra gammel Tid. Fremdeles hvis nogen af Danmarks Riges Bisper, som ikke nu er her til Stede, vil nyde disse Bestemmelser og Friheder, bør han gildgøre disse Bestemmelser og handfestnyngh og stadfæste dem sammen med os med sit Segl. Fremdeles hvis nogle Lande eller noget Herredømme i Fremtiden paa nogen Vis kan lægges til Danmarks Rige og Krone, og hvis de Landes og Landskabers Indbyggere beslutter frit og helt at ville nyde disse Bestemmelser og handfestnyngh, Rettigheder og Friheder, da skal de stadfæste de Bestemmelser og handfestnyngh med os ved at hænge deres Segl derunder. Fremdeles skal Domkapitler, Klostre, Kirker, Kirkens Mænd saavel de, der er viede til de højere, som de, der er viede til de lavere Grader, frit og uforkrænkt nyde deres Rettigheder og Friheder, som de har plejet friest og bedst at nyde dem fra gammel Tid. Fremdeles skal Riddere og Væbnere, Fruer og Jomfruer, Købmænd, Gæster[1], Bønder og Bokarle frit og uforkrænkt nyde deres gamle Rettigheder, som de friest og bedst har nydt dem fra gamle Dage. Fremdeles skal ingen i vort Rige Danmark fængsles, uden han er greben paa fersk Gerning eller lovlig dømt. Fremdeles har vi med endrægtigt Raad og Samtykke af de mægtigste i vort Rige Danmark besluttet, at det Rigsmøde, som kaldes Danehof, i de førstkommende

[1]) Fremmede Købmænd.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

3 samfulde Aar skal holdes i Kalundborg, og efter de 3 Aar skal Rigsmødet holdes i Nyborg hvert Aar paa St. Hans Dag, som Skik er fra fordums Tid. Fremdeles hvis nogen vil stævne eller anklage nogen for Rigsmødet, kaldet Danehof, skal han først paaminde og lovligt stævne ham paa hans Herredsting, at han skal komme til Rigsmødet at svare paa det, han skyldes for, medmindre han kan vise, at han har haft lovlig Hindring.

Vi Hertuger, Bisper, Riddere, Væbnere og al Danmarks Almue og hver især staar sammen i Enighed formedelst den store Naade og inderlige Velgerning, som tit og meget ofte tidligere, men nu i Særdeleshed er os bevist af vor kære Herre Konge, og som vi haaber med Guds Hjælp ogsaa i Fremtiden vil blive os bevist, og vi lover paa vor Tro og forpligter os alle fast til at holde alle Bestemmelser, handfestnyngh og Artikler, som nedenfor staar skrevne, idet vi erkender, at det faldt os paa Sinde ved særlig Naade fra den hellige Aand, paa hvis Højtid dette er besluttet.

For det første skal alle, som nedenfor nævnes, der vil nyde og bruge disse Bestemmelser, handfestnyngh, Rettigheder og Friheder, stadfæste nærværende Brev ved at sætte deres Segl derpaa; og hvis de ikke vil sætte deres Segl derpaa, skal de ikke nyde disse handfestnyngh og Rettigheder med os. Fremdeles hvis nogen af dem, der nedenfor nævnes, eller nogensomhelst anden i Danmarks Rige vil gaa mod disse Bestemmelser og handfestnyngh eller handle derimod, skal vi alle sammen kraftigt hjælpe dertil, at den, der saaledes brød, hvad vi vedtog, dømmes og straffes tilbørligt efter Landsloven. I Særdeleshed mod dem, som øver Rov og Brand og gør Folk til Fanger og med Raad eller Daad fører udlandske Herrer og Mænd ind, som paa nogen Vis kan være Danmarks Rige til Skade eller Fordærv; hvo der

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

bryder denne Bestemmelse og enten bliver greben paa fersk Gerning eller lovlig dømt, skal miste sin Fred, sit Gods og sit Liv. Fremdeles hvosomhelst af dem, der nedenfor nævnes, eller blandt andre, af hvad Stand eller Vilkaar de end maatte være, som bryder meget mod vor Herre Kongen, hans Søn og Danmarks Krone, skal dømmes efter Landsloven og tilbørligt straffes, og hertil skal vi alle som en virke af al vor Magt. Fremdeles lover vi alle og hver og en af os paa vor Tro ligesom før, at ingen af os skal gæste nogen uden Husbondens gode Vilje uretteligt og uskelligt; men hvis nogen af os, som nedenfor er nævnte, eller andre, hvem de maatte være i Danmarks Rige, handler herimod — hvad Gud forbyde — og bliver greben paa fersk Gerning eller paa lovlig Vis overbevises om sin Brøde, skal han dømmes som aabenbar Røver og tilbørlig straffes efter Landsloven, og hertil skal vi hjælpe alle sammen, saa godt vi kan. Fremdeles skal det Rigsmøde, som kaldes Danehof, hvert Aar holdes i Kalundborg paa St. Hans Dag i de førstkommende 3 samfulde Aar, men efter de 3 Aar skal Rigsmødet holdes i Nyborg paa fornævnte St. Hans Dag hvert Aar, som Skik er fra fordums Tid. Men hvis nogen vil komme til det Rigsmøde, skal han fuldkommelig nyde hel og fuld og god Fred 14 Dage før og 14 Dage efter nævnte St. Hans Dag, og den Fred vil vi ikke bryde; og hvis nogen af os eller en anden bryder den Fred paa nogen Vis, maa han vide, at han dermed ifalder Orbodemaal [1]. Men hvis nogen ifalder Orbodemaals Straf, skal han tilbørlig straffes efter Landsloven af vor Herre Kongen, hans Foged og Ombudsmænd, og hertil vil vi medvirke af al vor Evne. Fremdeles maa ingen, af hvad Stand eller Vilkaar han

---

[1]) Sag, som ikke kan sones ved Bøde, men straffes med Landflygtighed eller legemlig Straf.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

er, trykke eller tvinge nogen ringere eller mindre mægtig, saa at han ikke tør forfølge sin Ret paa Tinge eller for Retten. Men hvis han gør det, og det bliver skelligt fremført og bevist mod ham, skal han først miste, hvad Sagen gjaldt, og derpaa skal han bøde Hr. Kongen fuldt efter Landsloven, ret som han havde tabt Sagen for Retten. Fremdeles hvo som tiltaler en anden med onde og haanende Ord, som hedder manyngh, eller udstøder Trusler i fornævnte vor Hr. Konges Nærværelse eller i hans Drosts eller Marsks Nærværelse, hvor Ret er sat paa Rigsmøder og Retterting og Landsting i Danmarks Lande, skal først miste det, om og i Anledning af hvilket han taler, og dertil bøde efter Landsloven. Fremdeles hvis fornævnte vor Herre Kongen, hans Fogeder eller Ombudsmænd retfærdigt efter Loven straffer en Ugerning og tager, hvad dem tilkommer, skal ingen paa nogen Maade sige, at det er sket af Fjendskab og Had. Fremdeles hvis nogen lider Uret af vor Herre Kongen, hans Fogeder eller Ombudsmænd — hvad Gud forbyde — og hvis han rettelig klager herover og forfølger sin Sag, skal han ikke derfor lide nogen Tort af vor Herre Kongen eller hans Mænd. Fremdeles lover vi, som nedenfor er nævnte, enhver af os for sig og alle Mænd i Danmarks Rige paa vor gode Tro ligesom før, at vor Herre Kongen, hans Søn Christoffer og Danmarks Krone fuldt og helt skal nyde al Ret, og dertil skal vi alle som en hjælpe og trofast medvirke af al Magt og Evne, eftersom Landsloven kræver. Ydermere skal Kirker, Klostre, Jomfruer, Enker, umyndige og forældreløse og andre, som savner ret Værge, Bymænd og Borgere, Bønder, Købmænd, Gæster, Bokarle, Tremarksmænd[1].

---

[1]) Tygemænd oversætter Huitfeldt: ɔ: Mænd, der har Ret til at tyge — at vidne. I Følge jydske Lov skulde Nævninge være Tremarksmænd.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

alt Kongens Folk og alle, for hvem Kongen har at svare, have Lov til at nyde al Ret, Landslov og Friheder helt frit og uforkrænkt, og hertil bør alle vi, som nedenfor er nævnte, og hver for sig hjælpe med Raad og Daad og hele vor Evne.

Og vi fornævnte Kong Valdemar og vor Søn Christoffer lover alle vore Mænd, som nedenfor staar skrevne, og hver enkelt af dem, og de øvrige, som bor i vort Rige, at vi vil og skal tolke dem disse Bestemmelser og handfestnyngh og alt andet i bedste Forstand. Og vi Hertuger, Bisper, Riddere og Væbnere, som nedenfor er skrevne, og alle Mænd i Danmarks Rige tilsiger vor Herre Kong Valdemar, hans Søn Christoffer og Danmarks Krone, at vi vil og skal tolke dem alle ovenforanførte Bestemmelser og handfestnyngh og alt andet i bedste Forstand.

Men for at alle disse forskrevne Artikler kan faa Bestandigheds Kraft og erholde større Styrke, og for at de kan holdes fastere af alle, som nedenfor staar skrevne, og hver især af os, har vi ment at burde hænge vore Segl ved nærværende Brev — Valdemar, af Guds Naade Konge; Christoffer, Hertug af Laaland; Valdemar og Henrik, Hertuger af Jylland, nævnte ovenfor; Niels af Odense, Peder af Viborg, Peder af Ribe, Henrik af Roskilde, Paul af Aarhus, Mogens af Børglum, af Guds Naade Bisper; — Stig Anderssøn, Niels Lembek, Henning Podebusk, Erik Barnumsøn, Benedikt Ahlefeldt den Ældre, Bo Falk, Erik Nielssøn, Peder Laurenssøn, Palle Jonsøn, Evert Moltke, Fikke Moltke, Peder Grubbe, Niels Knudsøn, Jakob Bekere, Peder Bekere, Olaf Jenssøn, Peder Nielssøn, Anders Frost, Esge Krok, Jakob Olafsøn, Johannes Hummersbüttel, Heine Kabolt, Benedikt Ahlefeldt den Yngre, Otto af Hoo, Offe Pedersøn, Peder Ludvigsøn, Arnold Moltke, Kersten Kule, Luder Lembek, Jens Nielssøn, Niels Offe-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

søn, Erland Kalf, Peder Munk, Niels Glob, Aage Steeg, Jens Absalonsøn, Peder Albertsøn, Jakob Spliitaaf, Laurens Hvas, Jens Vendelbo, Niels Hase og Niels Vind, Riddere; — Niels Eriksøn af Linde, Jens Laurenssøn, Niels Jenssøn af Keldebæk, Knud Bugge, Povl Glob, Niels Eysøn, Valdemar Sappi, Jens Kaas, Niels Tuesøn, Strange Ebbesøn, Bo Høg, Thomas Nielssøn, Lage Offesøn, Peder Iversøn, Kristjern Kaas, Olaf Pedersøn af Nyrup, Olaf Pedersøn Lunge, Olaf Olafsøn Lunge, Mads Falster, Niels Karlsøn, Peder Hvid og Knud Hæringh, Væbnere. Givet Aar, Dag og Sted som ovenfor nævnt.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

VIII.

Mindre danske Aarbøger.

Af Sorø Aarbog.

Efterfølgende korte Noter om Aarene 1340—1347 er indførte i Sorø i en af Klosterbibliothekets Bøger, et Haandskrift, der indeholder Justinus' Udtog af Verdenshistorien. Da Haandskriftets sidste Blad stod tomt, fandt Munkene her Plads for en Aarbog, som omfatter Tidsrummet 1202—1347. Haandskriftet findes nu i det kgl. Bibliothek (Gl. kgl. Saml. fol. 450); Aarbogen er trykt SRD. V 456.

1340. I dette Aar stod en Kamp i Spanien mellem Hedninger og Kristne, saaledes som man kan se i Slutningen af en Bog, der hedder Herueus[1], og i det

[1]) Henvisningen gælder vistnok Optegnelser om historiske Begivenheder, indførte i et af Klosterbibliothekets Haandskrifter; paa samme Maade hedder det i Aarbogen under 1247: »Sorø Kloster blev næsten lagt øde af Ild, saaledes som man kan se i Bogen »Excerpta patrum« (Udtog af Kirkefædrene).« Overhovedet er det ikke sjældent, at vore middelalderlige Aarbøger henviser til historiske Optegnelser, som nu er tabte. De giver ogsaa Underretning om Bøger, der engang fandtes i Bogsamlingerne, saaledes her Herueus. Herueus er Forfatternavnet, som er overført paa Bogen. To middelalderlige Forfattere har det Navn, en Benediktiner fra det 12te og en Dominikaner fra det 14de Aarhundrede, men det er sandsynligst, at Talen her er om Benediktineren Herueus fra det franske Kloster Dol; han har skrevet flere Bibelfortolkninger.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

samme[a] Aar kom Valdemar, Kong Christoffers Søn, fra Tyskland til Sjælland og blev Konge.

1343. I dette Aar blev for anden Gang en Klosterkoloni sendt til Knardrup[1]. I København kom det til Kamp mellem tyske og danske.

1345. I dette Aar blæste en overmaade voldsom Storm.

1347. Kong Valdemar drog paa Pilgrimsfærd til Jerusalem, og der faldt megen Regn Aaret igennem.

Af en skaansk Aarbog.

En Aarbog fra Skaane og vistnok fra Lunde Domkirke fra det 14de Aarhundredes Slutning. I Rigsarkivet findes en Afskrift fra det 15de Aarhundrede (Gammel Signatur: DKH 1 c, nu i Haandskriftsamlingen); Aarbogen er trykt SRD. VI 531.

1340. I Hr. Ærkebiskop Peders[2] Tid vendte Valdemar IV, Kong Christoffers Søn, tilbage fra Landflygtigheden og holdt paa Sønderborg Bryllup med Hertug Valdemar af Sønderjyllands Datter Helvig[3]. Han drev mandigt Holstenerne, Tyskerne, kort sagt, de fremmede af Riget.

1345. Ovennævnte Kong Valdemar IV af Danmark solgte Hertugdømmet Estland til Herrerne af Preussen, og med det samme tog han til det hellige Land og blev der slaaet til Ridder paa Herrens Grav af Hertug Erik af Sachsen[4].

a) Efter H.: Et eodem illo anno

---

1) Den 9. Februar 1326 havde Sorø første Gang sendt Brødre til Knardrup i Gandløse Sogn, Ølstykke Herred, da Christoffer II havde skænket Cistercienserne Knardrup, men under de urolige Forhold i Landet var Munkene snart efter blevet drevne bort fra deres ny Kloster.

2) Peder Jenssøn Galen var Ærkebisp 1334—1355.

3) Helvig var Hertug Valdemars Søster.

4) Salget af Estland falder i 1346. Kongens Pilgrimsfærd i 1347.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1348. Magnus, Konge af Sverige, Norge og Skaane, for ind i Rusland med en talrig Hær, tog Borgen Pikelsart[1] og vendte hjem med Sejr.

1350. Der var Jubelaar og stort Aflad i Rom, nemlig Eftergivelse af alle Synder[2]. Ligeledes var der hele det Aar igennem hærgende Sygdom over hele Verden.

1355. Den 1. Maj døde den ærværdige Fader Hr. Peder Jenssøn, Lunde Ærkebisp, og Jakob II Nielssøn blev valgt[3]. Han blev viet i Avignon.

1356. Ærkebispen vendte hjem, men kom aldrig til at holde nogen Messe.

1358. Ærkebiskop Jakob blev fangen i Aahus af Sveriges Konge Erik[4] og mistede 60 Heste med ligesaa mange Sæt Harnisker af hans Tjeneres.

1360. Bengt, Hertug af Halland, blev dræbt paa Rønneholm[5] af de svenske. Kong Valdemar af Danmark fik Skaane ved Vaabenmagt og Helsingborg Slot ved Overgivelse af Kong Magnus af Sverige.

1361. Ærkebisp Jakob døde paa Hammershus og blev hvide Tirsdag ført til Lund og begravet foran

---

1) Nöteborg.

2) Ved en Bulle af 22. Februar 1300 imødekom Pave Bonifacius VIII det Ønske, der var fremme i Folket, om overordentlig Aflad for dette Aar, og store Skarer drog i Aaret 1300 til Rom for at faa Del i Kirkens Naade. Blandt Theologer var der allerede i Samtiden Usikkerhed med Hensyn til Jubilæumsafladens Art og Omfang. Bonifacius VIII havde bestemt, at der skulde være 100 Aar mellem hvert Jubelaar, men allerede ved Midten af det 14de Aarhundrede kortedes Tiden mellem Jubelaarene til det halve, og Aar 1350 blev Jubelaar; atter kortedes Tiden, og det tredie Jubelaar faldt 1390.

3) Jakob Nielssøn Kyrning, Søn af en skaansk Ridder, var Ærkebisp 1355—1361 under meget urolige Forhold.

4) Magnus Smeks Søn Erik tog Kongenavn under Kampen med Faderen og dennes Yndling Bengt Algotsson, Hertug af Finland og Halland.

5) I Onsjø Herred, Skaane.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

St. Laurentius' Alter. Niels[1], som var Jyde af Fødsel, blev valgt.

1362. Niels vendte hjem efter at være bleven viet i Avignon. Kong Valdemar førte sin Hær paa en stor Flaade til Gotland, begyndte Kamp med Øens Folk, dræbte mange og indtog Staden Visby[2].

1363. Haakon, Norges Konge, tog Margrethe, Datter af Kong Valdemar af Danmark, til Hustru og holdt højtideligt Bryllup i København, hvor Ærkebiskop Niels fejrede sin første Messe.

1364. Ovennævnte Kong Valdemar gæstede Pavehoffet i Avignon med et anseligt Følge, og Pave Urban tog meget ærefuldt mod ham og gav ham den gyldne Rose Søndag Lætare[3].

1366. Pave Urban II[4] forlod Avignon og tog tilbage til det store Rom med hele sit Hof.

1369[5]. Kong Valdemar flygtede bort fra sit Rige til Tyskland og mistede der en umaadelig Pengesum ved Markgrevens Forræderi.

1375. Kong Valdemar IV af Danmark døde paa Gurre Dagen efter St. Sørens Dag[6], og da var Kejser Karl i Lübeck.

Af nogle spredte Optegnelser.

Paa sidste Blad i et Haandskrift af jydske Lov fra c. 1300 er i Midten at det 15de Aarhundrede skrevet nogle Optegnelser omhandlende Naturbegivenheder og historiske Begivenheder fra det 11te til det 15de Aarhundrede. Op-

[1]) Niels Jonsøn (1361—1379).
[2]) I Virkeligheden i Aaret 1361.
[3]) Midfaste Søndag.
[4]) Urban V (1362—1370).
[5]) Skulde være 1368.
[6]) Den 24. Oktober.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

tegnelserne staar i Haandskriftet (Cod. Holm. C 40 Bl. 68') uden kronologisk Orden mellem hinanden; de er trykt i Tidsfølge SRD. III 258.

1340. Lørdag Sitientes[1] blev Gert dræbt i Randers.

1359. Ridder Hr. Niels Bug blev dræbt i Medelfar[a].

1375. Dagen efter St. Sørens Dag[2] døde Kong Valdemar paa Sjælland.

Af Lunde Ærkebispers Krønike.

Niels Jonsøn, som var Ærkebisp i Valdemar Atterdags sidste Regeringsaar (1361—1379), skal i Følge den Fortale, der staar eller vides at have staaet i adskillige Haandskrifter, være Forfatter af Lunde Ærkebispers Krønike, og denne Overlevering er for de ældre Partiers Vedkommende i Krøniken meget troværdig. I Aarhundredets Midte havde Upsala faaet en Ærkebispekrønike, idet Ærkebiskop Hemming havde ladet skrive en kort Beretning om de Mænd, der havde ført Bispestav dèr; ligesom nu Upsala Ærkebispekrønike siden fortsattes, fandt Lunde Ærkebispekrønike Fortsættere og Bearbejdere efter Niels Jonsøns Tid.

Til Grund for nærværende Oversættelse er lagt en Afskrift af Stephanius, der aabenbart i 1642 havde i Sinde at udgive Ærkebispekrøniken »efter to særdeles gode Haandskrifter«, som han desværre ikke giver nærmere Oplysning om. Stephanii Afskrift findes i Upsala Cod. C 929 Bl. 29—35'[b]. I Upsala i samme Forskers Systema Chronologiæ Danicæ (De la Gardies Donation Nr. 25—29 Bl. 109'—

a) Her er lidt senere nogle Ord tilføjede, der maaske kan læses: „Ved Helgenernes Fortjenester nydende herlig Fred".

b) Med dette Upsalamanuskript synes et Stephanisk Haandskrift i Kalmar at stemme paa det nøjeste med Hensyn til Titelblad, Begyndelse og Ende. Texten er for det Tidsrum, som Oversættelsen omfatter, ens for de to Haandskrifter, naar undtages et enkelt ubetydeligt Ord.

---

1) Lørdagen *Sitientes* er Dagen før *Judica*, den 5te Søndag i Fasten. Lørdagen *Sitientes* var i 1340 den 1. April.

2) Den 24. Oktober.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

112)[a] findes Ærkebispekrøniken i stærkt forkortet Skikkelse efter et Pergamenthaandskrift, som fordum var i Arild Huitfeldts Eje; herfra er laant en enkelt Tilføjelse til Texten. Krøniken er efter andre Haandskrifter trykt i SRD. VI 624.

Efter ham fulgte Peder[1], som var Ærkebisp i 21 Aar.

I. I hans Tid i det Herrens Aar 1340 vendte Valdemar IV. Christoffers Søn. tilbage fra Landflygtigheden, og efter at have fejret sit Bryllup paa Sønderborg med Helvig, en Søster til Hertug Valdemar af Sønderjylland, drog han ind i Danmark ved Pinsetid. Mandigt kæmpede han og drev alle Holstenere, Tyskere, svenske og alle mulige andre fra alle Borge og Fæster — fra Havet og lige til Sveriges Grænser — ud af Riget.

II. Ligeledes var det i denne Ærkebisps Tid, at samme Valdemar, Danmarks Konge, overvintrede i Preussen og lige derfra drog til det hellige Land og blev slaaet til Ridder af Erik, Hertug af Sachsen, paa Herrens Grav Marie Magdalene Dag i det Herrens Aar 1345[2].

III. Ligeledes var det i denne Ærkebisps Tid, at Magnus, Sveriges, Norges og Skaanes Konge, fór til Rusland med en Hær og stor Udrustning og vandt Borgen Pikkenzart, hvor han fangede Russernes Konge med 500 Mennesker af begge Køn i det Herrens Aar 1348[3].

IV. Ligeledes i denne Ærkebisps Tid var der smitsom Sygdom over hele Verden, og der var Jubelaar, paabudt af Pave Klemens[4], og stort Aflad i Rom i det Herrens Aar 1350.

a) I det følgende benævnt G.

---

[1]) Ærkebisp Karl den Røde fulgtes af Peder Jenssøn Galen (1334—1355).

[2]) Jfr. sjællandske Krønike og Sorøaarbog under Aar 1347.

[3]) Jfr. skaanske Aarbog under Aar 1348.

[4]) Klemens VI (1342—1352).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Efter ham fulgte Jakob Nielssøn[1], som var Ærkebisp i 6 Aar og i sit Embedes fjerde Aar svigefuldt blev fangen i Aahus med alle sine Folk af Sveriges Konge Erik den 4. Februar[a] i det Herrens Aar 1359[2]. Men som en Følge af hans Fængsling kom saa stor Ulykke, at efter ganske kort Tids Forløb døde Kongen selv[3], hans Hustru Beatrix, hans førstefødte og alle hans Raader. Og hans Fader, Sveriges Konge Magnus, faldt i fremmedes Hænder.

I. Ligeledes var det i denne Ærkebiskops Tid, at førnævnte Valdemar IV satte over til Skaane med en Skare Folk og begyndte Belejringen af Helsingborg Slot Dagen før Knud Konges Dag[4], og hele Skaane, Halland og Blekinge med Borge og Fæster fik han og drev Kong Magnus ud af det Land. Og paa samme Tid var der stor Dødelighed i Danmark.

Efter ham fulgte Niels[5], som var Ærkebisp i 18 Aar.

I. I hans Tid blev Sveriges Konge Magnus midt i sit Rige ved Enköping svigefuldt fangen af sin Søstersøn Albert ved Midfastetid i det Herrens Aar 1363[6].

II. Ligeledes i denne Ærkebisps Tid, i Pave Urban IV's Tid[7], gæster førnævnte Valdemar IV Pavehoffet med anseligt Følge i det Herrens Aar 1364.

III. Ligeledes var det i denne Ærkebiskops Tid, at førnævnte Urban IV med hele sit Hof drog fra Avignon til Rom i det Herrens Aar 1366.

a) G. tilføjer: Februarii die IV.

---

1) Jakob Nielssøn Kyrning (1355—1361).
2) Skulde være 1358.
3) 1359.
4) Den 9. Juli.
5) Niels Jonsøn (1361 1379).
6) I 1365 stod et Slag Nord for Mälaren mellem Västerås og Enköping, sædvanligvis kaldet Slaget ved Gata.
7) Urban V (1362—1370).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

IV. Fremdeles stod samme Aar Markedet i Skanør saa tomt, at, naar undtages to Boder fra Stettin, viste ikke een Købmand sig dèr[a].

Men i denne Valdemar IV's Tid blev al Overlevering fra gamle Dage, Landets Love, hele den danske Kirkes Frihed traadt under Fod. Herremændenes, Købstadmændenes og Bøndernes Fred agtedes saa lidt, at der i hele Riget ikke var Tid til at spise, hvile eller sove, men de dreves til Anstrengelser af Fogeder og Ombudsmænd, om de da vilde have Kongens Naade — eller miste Livet og berøves alt deres Eje[b]. Dog ved sin slette Færd drev Kongen sig selv af Lande, uden at nogen trængte ham bort; Guds Hævn var over ham. Det var Skærtorsdag i det Herrens Aar 1368. Ogsaa i denne Ærkebiskops Tid var det, at Kongen bemægtigede sig Lunde Kapitel og Hr. Ærkebiskop Niels' Segl og mod Ærkebispens og Kapitlets Vilje forseglede visse Breve mod Kirkens Frelse.

a) Texten i SRD. er her foretrukket for de Stephaniske Afskrifters Læsemaader.

b) Dette harmfulde Udbrud findes ikke i G., og i det følgende staar ganske kort, at Kongen Skærtorsdag 1368 drev sig selv af Lande, uden at nogen trængte ham bort; — om Lunde Domkirkes Breve og Valdemars Overgreb nævnes intet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

IX.

Svenske Kilder.

Af Klageskriftet mod Kong Magnus, affattet inden 1371.

Trykt SRS. III 1. 14—15.

— — — Efter dette gik en kort Tid, men saa blev Forholdene værre end før. For det første fordi Kongen paa ny ophøjede en anden fremfor alle og over alle [1], ved hvem og i hvem den forrige Skændsel kaldtes til Live igen, og stor Lejlighed gaves alle til Klage og Had. Det andet var, at han mod alle sine Raaders Vilje overgav Skaaneland til Dankongen, uden at den Pengesum, for hvilken det før var købt, blev krævet tilbage eller givet tilbage, og uden at der fra nogen af Siderne blev sikret Fred mellem Folk og Riger, hvorover Folk var ilde tilfredse; og utrygge, som de var, troede de, at alt var sandt, hvad Dankongens Raader tidligere lydeligt raabte op om, nemlig at begge Kongerne havde sammensvoret sig mod deres Folk for at styrte dem i Fordærv, hvilket senere blev bevist. Den tredje Ulykke var, at Kongen tillod Dankongen med Hæren at gaa i Land paa to af hans Øer, saaledes som de tidligere havde aftalt mellem sig, og forsøge, om han kunde tage dem [2].

---

[1]) Magnus Smek tog en ny Yndling efter Bengt Algotsson, men hvem denne anden var, vides ikke bestemt.

[2]) Denne Fremstilling stemmer ikke med de virkelige Forhold. I et Brev, dateret den 1. Maj 1361, advarer Kong Magnus

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Paa den første Ø. som hedder Øland, dræbte han mere end 500 Mennesker, og efter at have taget Borgen lagde han hele Landet i Trældom og under sit Herredømme; han røvede alt, hvad han havde Lyst til og satte sine Fogeder paa Borgen og over hele Landet. Den anden Ø hedder Gotland, og dens Beboere har siden Hedenskabets Dage af god Vilje adlydt Sveriges Konge og har ikke i mindste Maade været Danmarks Rige til Fortræd. Den Ø vandt Dankongen i 3 Slag, og efter at have slaaet 2000 Mand ihjel og lagt en tung Skat paa Landet krævede han Troskabsed af det Folk, som var tilbage; han drog saa bort og har endnu den Dag i Dag samme Land i Hænde som sit eget. En Konge, der paa den Vis forlader sine Faar, kan da med Rette kaldes en Forræder, men den, som saaledes røver en andens Faar formedelst Hovmod og Griskhed og dræber uskyldige Mennesker, maa hedde *mördare* og en ugudelig Manddraber. — — —

Uddrag af en Aarbog og af spredte historiske Optegnelser i Visby Graabrødres Dødebog (Necrologium).

I en Dødebog, som har tilhørt Visby Franciskanerkloster, er af en Haand fra det 15de Aarhundredes første Halvdel indført en Aarbog, der omfatter Aarene 815—1412 (Cod. Holm. B 99 Side 43—49). Den, der skrev Aarbogen, synes tillige at være dens Forfatter; han skriver med større Fri-

---

Visby Borgere mod den truende Fare: »I maa vide, at for nylig er det kommet til vor Kundskab, at visse af vore Uvenner har sluttet sig sammen til vor og hele Rigets Skade og Fordærv, og de pønser paa hemmeligt med stærk Krigsmagt at falde over Eders Egne som de nærmeste, om I ikke vogter Eders By, Eders Mure og Havne dueligt og aarvaagent og tilstrækkeligt i alle Henseender saavel med Hensyn til Nattevagt som med Hensyn til anden Vagttjeneste — — —«.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hed end de andre Aarbogsforfattere og vover at bryde Annalformen for at fortælle i Sammenhæng. Vi ser ham saaledes afbryde Beretningen om, hvad der skete i Magnus Smeks Tid, for, som Indledning til Valdemars Gotlandstog, at give en Oversigt over Danmarks Historie fra det 13de Aarhundredes Slutning. Aarbogen er trykt i SRS. I 39—47.

Ligeledes i Begyndelsen af det 15de Aarhundrede er i samme Haandskrift foran Aarbogen (Cod. Holm B 99. Side 42) indført i broget Samling Notitser om Begivenheder i det 14de og 15de Aarhundrede. Et Par af disse Notitser er oversatte her; de findes trykt SRD. I 258, 259.

Af Aarbogen.

1335[1]. I Stockholm blev Kong Magnus, Hertug Eriks Søn, af Ærkebispen i Upsala Hr. Peder kronet med sin Hustru Blanche, Greven af Namurs Datter.

1339[2]. Grev Gert af Holsten blev fældet ved Nattetid af Jyden Niels Ebbesøn.

1344. Prædikebrødrene fik Bo i Stockholm. Samme Aar paa St. Nicolai Dag[3] valgtes Junker Erik, skønt hans Fader Hr. Magnus endnu levede, til Sveriges Konge, og hans Broder Junker Haakon blev Norges Konge. Og herefter blev der megen Splid i Sverige.

Mærk, at i Aaret 1287[4] blev Erik Christoffersøn, Danmarks Konge, dræbt St. Cecilie Nat[5] i Nørrejylland i en By, som hedder Finderup[a], af Palle Litle, Svigerfader til Ridder Hr. Stig, Kongens Marsk, og det skete paa Anstiftelse af Marsken for hans Hustrus Skyld. For Drabet blev Marsken tillige med sine Fæller drevet

a) H. Fynnetorph.

---

[1]) Skulde være 1336.
[2]) Skulde være 1340.
[3]) Den 6. December 1343.
[4]) Skulde være 1286.
[5]) St. Cecilie Dag, den 22. November.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ud af Riget af de danske, og han byggede paa en Ø, kaldet Hjelm, som ligger i Store Bælt, en stor Borg, hvorfra han drev stort Sørøveri al den Tid, han levede, idet han vildt hærgede Byerne paa Kysterne og det omliggende Land. Efter hans Død forlod hans Sønner, som var indbyrdes i Strid, nævnte Ø og flygtede til forskellige Steder, og de af dem, der blev fangne, maatte lide Døden. Efter Erik herskede Christoffer, Fader til den sidste Kong Valdemar; han blev bragt af Dage af sine Fjender, kvalt af Røg paa Borgen Taarnborg paa Sjælland. Siden kom Kong Valdemar, som i flere Aar, fordrevet fra Riget, havde levet ubemærkt i Böhmen og andre Lande, ind i Danmark ved Markgreven af Brandenborgs Hjælp; han havde en Krigerskare med sig og kæmpede med Kraft mod Holstenerne, som havde Sjælland, Fyen og Jylland i Hænde. Og Skaane og Halland fik han omkring Aar 1360 af Kong Magnus af Sverige ved en vis Overenskomst.

1361 kom samme Valdemar til Gotland med en stor Hær og førte med sig en Mængde[a] Hertuger fra Tyskland. Det var den hellige Marie Magdalene Dag[1]. Og Dagen efter den hellige Jakobs Dag[2] kæmpede han med Landets Bønder foran Stadens søndre Port og fældede 1800 af dem i Striden, hvorpaa han strax efter fik Byen Visby ved Overenskomst. Endelig den hellige Augustins Dag[3] sejlede han bort medførende en dyr Skat i Guld og Sølv, som han havde taget af Byen og Landet. Samme Aar rejste Østersøstæderne Krig mod Kong Valdemar og ødelagde Borgen ved Havn, men saa tog

a) H. quamplures.

---

[1]) Den 22. Juli.

[2]) St. Jakobs Dag, den 25. Juli. Her opgives da den 26. Juli som Dato for Slaget uden for Visby, mens man paa Visbykorset læser: den 27. Juli.

[3]) Den 28. August.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kongen 12 Kogger fra Stæderne, fangede saa mange, som var dèr om Bord, og sendte dem til Sjælland, hvor han ubarmhjertigt lod dem trælle og sulte. Og umiddelbart herefter blev Freden genoprettet mellem Kongen og Stæderne uden for Helsingborg, som Tyskerne just da belejrede[1]. Den Valdemar var den 112te fra Dan, Danernes første Konge: efter ham fulgte Olaf, den norske Kong Haakons Søn, som kun levede kort.

Mærk, at ved Aar 134[2] gik Kong Magnus af Sverige med en stor Hær ind i Rusland og indtog Russernes Borg, som kaldes Pekensare, og underlagde sig en Del af Landet. Men Russerne belejrede og tog næste Aar fornævnte Borg; og de, som var derinde, blev myrdede af Russerne. Da forlod nemlig den hellige Birgitta Sverige og drog til Rom[3]. Derefter gjorde Kong Magnus en adelig Mand ved Navn Bengt til Hertug efter Dronningens Tilskyndelse, men mod Rigets Raaders Vilje[4]. Rigets Stormænd harmedes herover og slog nævnte Hertug ihjel paa Rønneholm i Skaane, uden at Kongen vidste deraf[5]. Herefter ved Aar 1360, da Kong Valdemar af Danmark havde vundet Sejr over Holstenerne og bragt hele Danmark til Fred, plagede han i Skaane Kong Magnus nu med Trusler, nu med Løfter, saa at Magnus uden Vederlag gav ham hele Skaane med alle Borgene uden i mindste Maade at have spurgt Rigets Raader. Tilmed gav han sit Minde til, at han og-

---

[1]) Jfr. sjællandske Krønike under Aar 1362.

[2]) Den, der skrev Aarbogen, har været i Tvivl om, hvilket Aar i Fyrrerne Ruslandstoget var, og har ladet Plads staa aaben, Fra anden Side ved vi, at det var i 1348, at Magnus gjorde sit første Ruslandstog, hvorom Talen her er.

[3]) 1349.

[4]) 1353.

[5]) 1360.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

saa tog Gotland, hvis han kunde faa det. Nu døde nemlig[a] Magnus' Søn Erik[1].

I Aaret 1361, da Kong Valdemar havde taget Gotland og Øland, rejste Stormændene i Sveriges Rige sig mod Kong Magnus, især fordi hans Søn Kong Haakon med Faderens Vilje, men mod det Løfte, som Rigets Raader havde givet de holstenske Grever, tog Margrethe, Kong Valdemars Datter, til Hustru[2].

Derfor sluttede samme Kong Haakon sig til Rigets Raader i Sverige og fangede sin Fader paa den hellige Mortens Dag i Kalmar Sognekirke; han satte ham i Taarn, men Christi Himmelfarts Dag befriede han ham af Fængslet, rørt af Anger[3]. Efter at være friet af Fangenskabet forligede Kong Magnus sig da med sin Søn i alle Dele, og alle Rigets Stormænd, som havde givet deres Minde til hans Fængsling, drev han af Lande og lod dem erklære fredløse. Deres Navne er: Hr. Niels, Bisp af Linköping, Hr. Niels Turesson, Sveriges Riges Drost, Bo Jonsson, som senere blev Drost, Hr. Karl af Tofta, Hr. Karl af Ulfåsa, Hr. Erik Karlsson, Hr. Bengt Filipsson og adskillige andre, som, forjagne af Kongen, kom til Gotland, der da var under Danmarks Rige, og

a) H. enim.

---

1) 1359.

2) Under de vexlende Magtforhold og de skiftende Alliancer i denne urolige Tid fik de holstenske Grever — trods Trolovelsen mellem Haakon og Margrethe — Løfte fra Sverige om, at deres Søster Elisabeth skulde blive Kong Haakons Brud. Sommeren 1362 fandt en Vielse Sted i Holsten, om end Brudgommen ikke var personlig til Stede, og ved Vintertid sejlede Bruden fra sit Hjemland, men led Skibbrud og kom til Ærkebispen af Lunds Landomraade. Ærkebispen holdt hende tilbage, og imidlertid maa Kong Valdemar have forstaaet at drage Magnus og Haakon til sig paa ny, thi den 9. April 1363 stod Haakons og Margrethes Bryllup.

3) Jfr. Aarbogen til 1415 og Sigtunaaarbogen, begge under Aar 1361.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

blev dèr Vinteren over. Og senere lige efter Paaske begav de sig til Wismar til Hr. Albert, Hertug af Magnopolis eller Mecklenborg. Hertugen var nemlig gift med Kong Magnus' Søster Eufemia og havde med hende tre Sønner, nemlig Albert, Henrik og Magnus. Henrik ægtede Kong Valdemars Datter, hvis Datter blev gift med Pommerns Hertug, og hendes Søn var Erik, Danmarks, Sveriges og Norges Konge. Fremdeles skete det i Aaret 1363, at nysnævnte Hertug tillige med den ældste Søn Junker Albert og fornævnte Riddere kom med en Hær til Stockholm og lagde hele Sverige under sig. Det følgende Aar belejrede de svenske Slottet Åbo og indtog det langt om længe. Her blev Sveriges Drost Niels Turesson snigmyrdet af Mandskabet. Imidlertid samlede Kong Magnus en Hær i Norge og stævnede mod Stockholm. Da Hertugens Riddere, de svenske og Stockholmerne hørte dette, beredte de sig til at drage med Hæren imod ham ad Västerås til, og efter at Kong Magnus med Hæren var gaaet ud af Byen, men havde ladt mange af sine Folk tilbage i Västerås og rundt om paa forskellige Steder, kastede de oftenævnte Riddere sig mod Hr. Kong Magnus paa den hellige Pave og Martyr Lucius' Dag [1] paa en Eng ved Gata, og her fik Hertugens Riddere Sejr. Under Slaget blev Kong Magnus og hans Mænd fangne, og han blev ført til Stockholm, medens hans Søn Hr. Junker Haakon med Møje slap ud af Kampen. Derefter vælges Junker Albert, Hertugen af Mecklenborgs Søn, til Sveriges Konge; men Junker Haakon, Kong Magnus' Søn og paa den Tid Norges Konge, rejser en stor Krig i Sveriges Rige. Med stor Styrke gaar han ind i Sverige i Östergötland og Västergötland, plyndrer

---

[1]) Den 4. Marts. Med Hensyn til Datoen for Slaget ved Gata jfr. Aarbogen til 1415, Sigtunaaarbogen og den svenske Rimkrønike.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kirkernes Gods, sparer ikke de Kostbarheder, som fra gamle Dage var skænkede Kirkerne, sparer heller ikke Stormændenes Gods eller Klostergodset; af al Magt kæmpede han for at befri sin Fader, men Faderen blev i omtrent 7 Aar i Stockholm i Lænker. Endelig friede han Faderen af Fængsel ved en snedig og snild Overenskomst og førte ham med sig til Norge[1]. Kort Tid efter kom Magnus' Skib i Nød blandt Skærene ved en Ø, Lyngholm, nær Bergen By; uforsigtigt sprang han i Vandet, blev trukket op af sine Tjenere og bragt i Land, men under Krampetrækninger døde han[2].

Af de spredte Optegnelser.

1350. Over den hele Verden rasede en Smitsot saa stor, som der aldrig var i de følgende 80 Aar.

1361. Valdemar, Danmarks Konge, erobrede Gotland og Visby og slog henved 1800 Bønder ihjel i Slaget St. Jakobs Aften[3]; en dyr Skat tog han af Byen og Landet og vendte saa hjem med sine Folk. Og det følgende Aar blev Byen lagt i Aske, og Taarnene paa Vor Frue Kirke med deres Klokker gik til Grunde i Branden.

Af en svensk Aarbog.

Den svenske Aarbog, der naar til 1415, er afsluttet og vist for Størstedelen udarbejdet i Begyndelsen af det 15de Aarhundrede, og Optegnelserne for Aarene 1340—1375, som her er oversatte, kan ikke betragtes som samtidige med de Begivenheder, de vedrører. I det store Samlingsbind Sy-

---

[1]) August 1371.
[2]) Kong Magnus omkom 1374 i Bømmelfjord nær Haugesund.
[3]) Den 24. Juli.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

stema Chronologiæ Danicæ i Upsala (De la Gardies Donation Nr. 25—29, Bl. 100—106) findes Aarbogen i Afskrift ved Stephanius, som kendte to Haandskrifter fra det gamle Universitetsbibliothek[a]. Aarbogen er trykt SRD. I 387.

1340. Medens der var Kongeløse i Danmarks Rige, da Kong Christoffer var død, og hans Søn Valdemar endnu ikke var vendt tilbage fra Kejserens Hof, drog Holstens Herrer, Hertug Johan og Grev Gert, ind i Jylland, som vilde de snarlig bemægtige sig det Land. Men dengang Grev Gert var kommen til Randers, en By i Jylland, og dèr havde øget sit Værn, blev han ved Nattetid fældet af en adelig Mand, Niels Ebbesøn, som vilde hævde sit Lands Frihed. Lidt senere skal Niels Ebbesøn være bleven dræbt under en Belejring af Skanderborg, som han forsøgte at fri af de nævnte Holsteneres Haand.

1344. Hr. Ulf Gudmarsson, den hellige Birgittas Mand, døde. Og samme Aar havde samme hellige Birgitta først Aabenbaringer.

1346. Borgen Falkenberg[1] blev nedrevet og jævnet med Jorden. I det Aar var saa stærk Kulde og saa vildt Uvejr paa Pauli Omvendelses Dag[2], at mange omkom i Mark og Skov og blev fundne som Lig.

1350. En svær Sot og Braddød hærger saavel blandt Mennesker som blandt Kvæg.

1353. Hr. Kong Magnus gjorde ved Kyndelmisse[3] Hr. Bengt Algotsson til Hertug af Finland og Halland.

a) Incerti authoris, sed, ut videtur, Sveci cujusdam, ex vetusto codice regiæ bibliothecæ Haffniensis Ms. cui titulus: Varia documenta antiquitatum Danicarum signato Ϙ. Exstat hæc eadem Chronologia in Codice Ms. ejusdem bibliothecæ signato A 9, ubi ad calcem legitur descriptum fuisse ex libro Georgii Gylthe.

---

[1]) I Halland.
[2]) Den 25. Januar.
[3]) Den 2. Februar.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1356. Kong Erik Magnusson laa for Varberg, men Hertug Bengt maatte flygte [1].

1359. Kong Erik, Kong Magnus' Søn, døde [2].

1360. Danmarks Konge Valdemar tog med List og Svig og ved Kong Magnus af Sveriges Enfoldighed Skaane tilbage fra de svenske og brændte alle Kong Magnus' Breve.

1361. Kong Valdemar tog Øland og Gotland; Øland mistede han dog samme Aar, men Gotland beholdt han. Kong Magnus blev fangen i Kalmar af sin Søn Kong Haakon, fordi han havde ladet sig franarre Skaane, som Svenskerne havde købt saa dyrt. Det var Rigets Stormænd, der her drev paa og hidsede Sønnen mod Faderen.

1362. Axevall [3] rejses paa ny. I det Aar [4] tog Haakon, Norges Konge, Margrethe, Kong Valdemars Datter, til Hustru.

1363. Albert, Hertugen af Mecklenborgs Søn, vælges til Sveriges Konge til Harm og Fordærv for Kong Magnus Smek — og Svenskerne til utrolig Skade og Spild.

1365. Ved Östenbro staar et Slag mellem Kongerne Albert og Magnus, og her blev Kong Magnus fangen den 3. Marts, og mange adelige faldt, men Norges Konge Haakon, som vilde hjælpe sin Fader Kong Magnus, maatte flygte [5].

1371. Kong Magnus blev befriet af sit Fængsel ved Marie Himmelfarts Dag [6] af Sønnen Haakon. Det Aar laa samme Kong Haakon for Stockholm Stad.

---

[1]) Varberg Slot i Halland, Hertug Bengt Algotssons Besiddelse. Om Eriks Kamp mod Faderen og dennes Yndling jfr. sjællandske Krønike Aar 1356.

[2]) Jfr. sjællandske Krønike Aar 1359.

[3]) Borg, beliggende mellem Vänern og Vättern.

[4]) 1363.

[5]) Jfr. Aarbogen i Visby Graabrødres Necrologium om Slaget ved Gata (S. 98).

[6]) Den 15. August.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1371[a]. Ved Adventstid fødte Dronning Margrethe, Kong Haakons Hustru, Olaf, Norges og Danmarks Konge.

1374[1]. Den hellige Birgitta døde den 23. Juli i Rom.

1372[2]. Hr. Magnus Smek, Hertug Eriks Søn, druknede i et Vand i Norge[b].

Af Sigtunaaarbogen.

I et svensk Lovhaandskrift (Cod. Holm. B 17 4to) er i det 15de Aarhundrede indført Aarbogsoptegnelser, hvoraf her er oversat Optegnelserne for Aarene 1336—1374, saaledes som de findes i Haandskriftet Bl. 115—116; de er trykt SRS. I 28—29.

1336. Kong Magnus, Hertug Eriks Søn, blev kronet i Stockholm tillige med Dronning Blanche, den Brud, han havde hentet fra Flandern. Og Prædikebrødrenes Kapitel[3] blev afholdt i Sigtuna[4] paa Marie Himmelfarts Dag[5].

1337. Marsken Hakon døde.

1338. Karl, Bisp af Linköping, døde.

1339. Hr. Gunnar, Biskop af Skara, døde. Niels Ebbesøn i Jylland fældede i Randers By Greven af Holsten.

1341. Upsala Ærkebisp Peder Philipsson af Præ-

a) Saaledes G.
b) De to sidste Notitser ordnede efter G.

---

1) 1373.
2) 1374.
3) Dominikanernes Provinskapitel var et Fællesmøde af Repræsentanter for Ordenen inden for den skandinaviske Ordensprovins — Provinsen Dacia. Mødet holdtes snart i et, snart i et andet Dominikanerkloster.
4) Gammel By ved Mälaren. Den nævnes oftere i disse Optegnelser, og man har derfor givet Aarbogen Navnet: Sigtunaaarbogen.
5) Den 15. August.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

dikebrødrenes Orden døde. Hans Efterfølger blev Hr. Hemming, som var Provst i Västerås.

1344. Hr. Ulf Gudmarsson, den hellige Birgittas Mand, døde, og Birgitta fik første Gang[a] Aabenbaringer.

1346. Ved Pauli Omvendelses Dag[1] omkom Mennesker og Kvæg af Kulde og Uvejr.

1350. Mandedød hjemsøgte hele Upland, saaledes at næppe en Sjettedel af Menneskene blev tilbage; den Mandedød gik i de foregaaende og følgende Aar over hele Verden.

Døden, den blinde[b], gør Himmelen rig, mens
den raner fra Jorden[2].

1351. Ærkebispen af Upsala Hr. Hemming døde, Han lod bygge af nyt et Stenhus i Ærkebispegaarden i Upsala paa egen Bekostning. Og hele Upland led under Kornmangel. Der blæste en stærk Storm i Strängnäs Stad, saaledes at Domkirkens Taarn faldt ned og Prædikebrødrenes Taarn i samme By, og andre mærkelige Ting skete.

1353. Hr. Bengt Algotsson blev gjort til Hertug af Finland og Halland af Kongen af Sverige Hr. Magnus.

1354. Grækerne tog Konstantinopel tilbage og — — — —[3].

1356. Kong Magnus' Søn Erik belejrede Varberg og jog Hertug Bengt paa Flugt.

a) Efter H. tilføj: primum.
b) Med Hensyn til Rettelsen: ceca jfr. SRS. III 1. 23.

---

[1]) Den 25. Januar.

[2]) Vi har i sjællandske Krønike set Verslinier indskudt i Texten, men Verset her er af en egen Art — et Huskevers, idet første Del deraf, saaledes som det er afdelt i Haandskriftet [»mors ceca celos | ditans orbem spoliavit«] rummer Aaret 1350 i Romertal: Mors CeCa CeLos. Saadanne Huskevers var ganske yndede.

[3]) 4—5 Ord følger, som ikke kan tydes i Sammenhæng.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1357. Der var to Paver — en i Lyon, og det var den rette, en anden i Rom, og det var en uretmæssig Pave, og de kæmpede indbyrdes mod hinanden.

1359. Kong Magnus' Søn Erik døde.

1360. Atter var der stor Smitsot; den kaldtes *barnadödh*. Samme Aar fik Kong Valdemar Skaane af Kong Magnus. Kirken og Kirkens Mænd var i saa stor Useldom, som de ikke var[a] paa Konstantins Tid.

1361. Valdemar, Danmarks Konge, fik Øland og Gotland, og samme Aar mistede han Øland. Samme Aar blev Kong Magnus fangen af sin Søn i Kalmar Kirke.

1362. Axevall og Oppensten[1] bygges op igen. Samme Aar ægtede Kong Haakon Margrethe, Kongen af Danmarks Datter[2].

1363. Albert, Mecklenborgerens Søn, kommer ind i Landet og gøres til Konge over Sverige.

1365[b]. Ved Östenbro stod et Slag, og her bliver Kong Magnus fangen den 3. Marts, hans Søn Kong Haakon dreves paa Flugt, og mange af Rigets Stormænd faldt.

1371. Kong Magnus blev befriet af sit Fængsel af sin Søn Kong Haakon. Samme Aar blev Stockholm belejret af Kong Haakon. Samme Aar blev Kong Olaf, Norges Konge, født.

1372[3]. Den hellige Birgitta døde den 23. Juli i Rom.

1373[4]. Den hellige Birgitta blev overført til Vadstena med Relikvier og Aflad — — —[5].

1374. Hr. Magnus, Hertug Eriks Søn, Sveriges Konge, døde.

a) H. in quanta non fuit.
b) Rettet efter H.

---

1) I Västergötland.
2) 1363.
3) 1373.
4) 1374.
5) Det synes i Haandskriftet, som Ordet og Sætningen er ufuldendt.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Af den svenske Rimkrønike.

Det Stykke af den svenske Rimkrønike, som her er oversat, er skrevet i Christian I's Tid og har da sit største Værd ved at vise, hvorledes Traditionen havde formet sig efter et Hundredeaars Forløb.

Oversættelsen er gjort efter G. E. Klemming: Svenska medeltidens rim-krönikor I 171—187. Vers 17—98, 193—476.

Junker Hakon og Knud havde i Pant
Sønder-Halland — det er ej usandt –
og dertil i Skaane Herreder to,
Bjerge Herred og Nørre-Asbo
for lødigt Sølv — gode Penge —
otte Tusind Mark — gæve og gænge.
Nu er at melde om Hr. Johan,
den milde Greve af Holsterland,
Skaane og Blekinge, Lister og Hven
havde han inde som Pantelen
for tre og tredive Tusind Mark løde
i Köllner Vægt. End mere Møde
de danske havde, mer Land var i Pant
— for Gud jeg taler, og det er sandt —
de borgede tre Tusind Mark og halvtreds
af en Herre, hed Konrad van Pless'.
Derfor han havde Pant fuldgodt:
Købmandehavn og Gurre Slot,
Roskilde to Herreder, Taarnet ved Havn
og dertil Herreder tre ved Navn:
Sømme Herred og Tune- og Lille-.
Da monne de danske lide ilde
for den Gæld, der tynged saa saare;
til sidst de Junker Valdemar kaare,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

han var Konning Christoffers Søn;
han sendte til Magnus Bud og Bøn,
om han vilde ham fri af den Vaande.
han skulde da tjene Magnus til Haande.

Sveriges Raad da købte og vandt
til Sveriges Krone fornævnte Pant
og føjed det saa — Riget til Bedste —
at Skaane og Halland med Borg og Fæste
evigt skulde ved Sverige blive.
Derfor lod de af Sverige drive
ni Tusind Mark og fyrretyve
Tusind Mark Sølv — jeg vil ikke lyve.
Den hele Skat de til Danmark sende,
før de Landene faa i Hænde.
Brev og Segl man gav derpaa,
at Skaane skal aldrig fra Sverig gaa.
ej Halland, Lister, Bleking og Hven.
det loved de danske uden al Mèn.
De love dyrt og sværge for sig.
at dette skal holdes evindelig,
at aldrig skal danske den Orlog føre,
som Sverigs Krone kan Skade gøre.
Det lover Konge, Ridder og Svend.
Bisper og Byfolk og Almuens Mænd.
De svor og gav deres Breve derpaa.
at dette skulde evindelig staa;
og brød de danske det, her er sagt,
da skulde sex Biskopper have Magt
at lyse for Løftebrud i Band.
Saa stod at læse — jeg siger for sand.
I samme Brev og skrevet er,
hvor dyrt de sig forpligted dèr,
Ærkebisp, Klerk og Ridder og Svend,
Købmænd og Bønder, de menige Mænd,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

som i Lunde Stift monne bo,
evigt at blive ved Sverig med Tro,
aldrig fra Sveriges Rige at gaa
efter Trussel, Tvang eller egen Attraa.
Efter Herrens Fødsel tretten Hundred Vintre
og tre og fyrre og ikke mindre
Ottendedag efter Mortensdag
paa Varberg Slot fuldbyrdes den Sag.

Kong Magnus' Søster Euphemia
fik Mecklenborg til Hustru da,
to Sønner og en Datter hun bar,
Albrecht og Henrik de Sønner var,
Ingeborg findes Datteren skreven,
hun blev givet til Holstergreven.
Kong Christian er af det samme Blod,
thi burde han være Sverige god;
Hertug Henriks Datter Kong Erik fødte,
og dog han Sveriges Rige ødte[1].

De følgende Vers (99—192) fortæller, at Magnus ægter Blanche af Namur, som føder ham 5 Børn, og at han med fremmede Krigere gør et Ruslandstog, der koster meget.

Fremmede pinte ham mangefold,
til han betalte dem deres Sold,
han satte dem mangt et Land i Pant,
tynged Almuen — det er ej usandt,

---

[1]) Stamtavlen er saaledes:

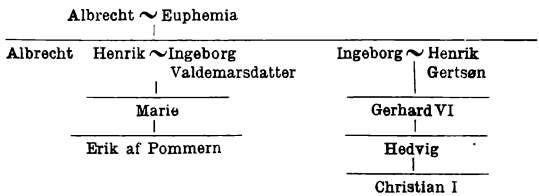

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

plaged de svenske, tog Skatter af dem,
fremmede Mænd førte Skatten hjem.

Kongen gjorde og den Fortræd:
Een Mand han fremfor alle led,
i største Embed han satte ham ind,
at han kunde handle efter sit Sind;
om det var Gavn, om det var Ret,
ikke spurgte han mere om det.
Kirkens Friheder krænkede han,
Paven lyste da Magnus i Band.
Det lagde han sig ikke paa Sind;
hvor Guds Tider holdtes, dèr gik han ind
og voldte det mange Gange saa,
at Folket maatte af Kirke gaa.

Vildere för den usalige Konning:
Han vilde ej leve med sin Dronning,
levede værre end Dyret i Skov,
syndede svarlig mod Herrens Lov.
Den Tid hans gode Mænd spurgte dette,
vilde de tale Kong Magnus til Rette,
vare og mane ham, som han för;
Kongen agted ej Vink eller Ord.
Da han ikke vil lade sig raade,
tage de Herrer hans Sønner baade,
Drot-navn i Sverig de Erik give,
Haakon mon Konge i Norge blive,
men Magnus fik af Landet at tære,
saa meget just, at han kunde sig nære.

Derefter forligtes Magnus Konning
med Fru Blanka, hans høje Dronning,
saa at de begge tilsammen sov.
Da forgav hun med hans Lov

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Erik, som Konge i Sverige var,
og hun selv til Verden bar.
Døende førte ung Erik Klage,
at hun havde ham bragt af Dage.
Saa hylder de svenske Magnus igen,
som lover ej at gøre dem Mèn
hverken paa Gods eller paa Liv,
men elske dem alle uden Kiv.

Sidenhen sluttede Magnus en Pagt
med Mecklenborg; det var deres Agt,
at unge Kong Haakon skulde tage
Mecklenborgs Frænke til Ægtemage.
Magnus skulde tolv Raader sende
for at føre den Sag til Ende,
Pagten med Mecklenborg at stadfæste.
De var blandt Sveriges Mænd de bedste:
Ærkebiskoppen, Niels, som Bispestav bar
i Linköping By og en Helgen var[1],
Hr. Karl af Tofta, Bo Jonsson med flere
de mægtigste, der i Sverige ere.
Han sendte dem ud med fuldeste Magt:
Hvad de lovede skulde være en Pagt.
Tolv Raader bekræftede Kongens Ord,
og Sendefærden af Landet fòr.

Dog listelig Kongen tog til at grunde,
hvorledes han Færden fordærve kunde.
Medens de i det Ærinde fòr,
sendte Kong Magnus Valdemar Ord,
om de skulde i Venskab staa
og give deres to Børn derpaa.

---

[1]) Blandt Kong Magnus' Modstandere var Linköpingbispen Niels Marcusson, som Forfatteren af Rimkrøniken her forvexler med Niels Hermansson, der var Bisp i Linköping 1374—1391 og blev æret for sin Nidkærhed og Askese.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Den snilde Dankonge grant forstod,
at vilde han være Kong Magnus god,
skulde han standse det Skib, der fòr
med Bruden, Mecklenborgs Frænke, om Bord.
Kong Magnus lovede uden al Mèn
Bleking og Halland, Skaane og Hven,
Lister dertil; de skilles ej ad,
før al Ting var gjort, som Valdemar bad.
Ve den elendige Daare,
som Riget skader saa saare
og sviger de Mænd, der tjener ham tro,
han skulde aldrig i Himmerig bo.
Nu bad Kong Magnus sin nye Vẹn,
at han vilde drage til Gotland hen
og tvinge Gotlands Mænd til Bod,
fordi de gjorde ham meget imod,
de vilde ej give i Skat og Gave
saa meget Sølv, som han vilde have.
Da Valdemar Skaanes Borge tog.
og Magnus ud af Slottene drog,
spottede gammel og ung og Barn
og kastede efter Kongen med Skarn,
smædede ham med Viser og Ord.
Paa den Vis Magnus af Skaane fòr.

Da Svenskerne sejled fra Rostock igen
med Kogger to og to Hundrede Mænd
og skulde Jomfruen føre til Lande,
laa Valdemar ude ved de Strande
og fangede alle og førte dem
med megen Glæde til Sjælland hjem.
Somme paa Gurre han gemte bag Mur.
somme han slutted i andre Bur.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

listelig monne Valdemar dølge
Jomfruen og hendes Brudefølge[1].
Udaaden kom for Mecklenborgs Øre.
han vilde de Fanger af Fængsel føre.
tog da til at tale og tinge;
sidenhen vilde han Valdemar tvinge
og fòr til Danmark. Otte Hundrede Mand
med Hjælme steg ved Stigsnæs[2] i Land.
I fjorten Uger paa Sjælland han laa
— Kongen turde ikke i Striden gaa —
han hærgede Landet uden Naade,
til de dagtinged og enedes baade.
Alle Fangerne fik han tilbage,
de kunde da frit til Mecklenborg drage.
De svenske bad Hertugen hjem at fare
og tage Løfter og Ord i Vare,
om de vilde holdes for ærlige Mænd;
i modsat Fald at komme igen.

Herrerne stævne til Sveriges Land
og stedes for Kong Magnus paa Stand;
med dem de tolv af Raadet gaa,
som forhen gav deres Ord derpaa,
at Mecklenborg-Færden skulde være
en ridderlig Færd i Tugt og Ære.
De klaged paa Kongen og kæred haardt,
at Skaane var kommet fra Sverige bort
mod deres Raad og Minde.
Da faldt det Kongen i Sinde
at jage af Lande alle de bedste,
han havde i Sverige i Kirke og Fæste.
Biskopper, Riddere, Svende
drev han flux i Elende.

---

[1]) Om Elisabeth af Holstens mislykkede Brudefærd se S. 97.
[2]) Sjællands sydvestligste Halvø, Syd for Skelskør.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Han gjorde dem til fredløse Mænd,
fordi de sagde ham Ord igen
om den Fortræd, han havde voldt,
og ej dem Tro og Løfter holdt.

De fredløse Mænd til Rostock för.
De tolv, der havde givet deres Ord,
gik til Hertugen uden Fals —
hver bar en Strikke om sin Hals.
De sagde: Vi lider til Eders Naade,
over vort Liv og Lemmer I raade;
hvad vi lovede, kan vi ej holde,
thi giver vi os Eder i Volde.
Mecklenborg svared de svenske igen:
I har holdt Løfte som ærlige Mænd.
Eders Herre vilde os og Eder forraade,
derfor skal I her ej tigge om Naade.
Han førte dem hjem til sin egen Borg
og bad dem at leve uden Sorg.
De andre, som Magnus havde fordrevet,
og som tilbage i Rostock var blevet,
kaldte han hid og bad dem at blive,
han vilde dem Kost og Klæder give,
til de fik Lykke og bedre Dage
og kunde paa ny til Sverige drage.

Nu var det Valdemar droges til Minde
den Sag, som Magnus ham lagde paa Sinde:
at tvinge Gotland til Bedring og Bod,
fordi det gjorde ham meget imod.
Kong Valdemar rusted en Flaade stor,
med hvilken han til Gotland för
og kastede Anker i Garna Havn[1]
de arme Guter til liden Gavn;

[1]) Västergarn, et Par Mil Syd for Visby.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

de vilde af fremmed Herre ej vide,
thi maatte mange i Græsset bide.
Gud volde Kong Magnus evindelig Spe,
at han vilde lade den Ufærd ske,
han kunde vel fundet bedre Id
end rede sit Folk saa ond en Tid.
De danske hærgede Landet og Staden,
aldrig bedrede Visby Skaden;
umaadeligt Guld Kong Valdemar fik —
Gud føjed' det saa, at alt forgik:
Ved Tiusta[1] Skær paa Klippesten
blev baade Skib og Gods igen,
og alle de, i Skibet var inde,
saa Danmarks Kyster ingen Sinde.
Han lod sin Foged paa Gotland blive
og bad ham Skatter af Almuen drive.
Da Gotlandsfærden var til Ende,
monne han sig til Øland vende.
Ølands Mænd gik det sammelund,
han lod dem plyndre i Bund og Grund;
dog var der ingen, som Døden fandt,
thi uden Vaaben han Øen vandt.
Da han havde voldt saa stor Fortræd,
stævned han hjemad og Mændene med;
men næppe var han draget af Land,
før Guterne dræbte hans Høvedsmand
og lød under Sveriges Rige som før —
det er tro Almue, som saa gør.

Mecklenborg og den landflygtige Flok
skrev til Kong Magnus ofte nok,
om han vilde dem tage til Naade,
bedre for Sveriges Rige raade,

[1]) I Småland ud mod Havet ligger Herrederne Norra- og Söder Tjust.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

vinde Skaane til Sverig tilbage,
ej mer deres Gods og Ærve tage,
men lade dem nyde Landets Ret.
Kong Magnus vilde ej gøre det.
Thi lagde de Raad om Kongen at vrage,
en anden Herre i Riget at tage,
Albrecht, Mecklenborgs unge Søn,
som var Konning Magnus' Søstersøn.
At holde Sveriges Lov han svor,
og de gav ham deres Ed og Ord.
Mecklenborg lod flux ruste en Hær
og Skibe til denne Kongefærd;
saa førte de Hertug Albrecht hid,
først til Gotland i føje Tid,
dèr hylded ham baade Land og Stad,
saasom Sveriges Raad dem bad.
Og da han drog ind i Stockholm By
St. Andreas' Dag[1], blev han hyldet paa ny.
Trettenhundredetreds og dertil tre
Aar efter Guds Fødsel monne det ske.

Dengang Kong Magnus det forstod,
ej han sig dermed nøje lod,
Riget vilde han ikke miste,
Lykken maatte han endnu friste,
thi skrev han til Danmark og Norges Land
og samlede sig en Hær paa Stand.
Han byder nu Kong Albrecht til,
at han med hannem stride vil.
Ved Gata mødes de Herrer to
mellem Enköping og Östenbro.
Kong Magnus blev fangen, men hans Søn
Kong Haakon slap af Striden i Løn.

---

[1]) Den 30. November.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Trettenhundredetreds paa femte Aar
Mandag næst hvide Søndag Slaget staar[1].
— To Aar før Kong Magnus led den Nød,
var hans Hustru Dronning Blanka død. —
I Västerås har Vinen en liflig Smag;
imedens Kong Magnus tabte det Slag,
sad Nordmænd over Borde og drak med Lyst
og orked ej at komme med i den Dyst.
Saa kommer der mange farende ind,
de fleste med blaa og blodig Kind,
i vilden Flugt, de svenske dem jage,
somme de slaa, og somme de tage.
Ingen sad mer over Gildebord,
de norske ilsomt af Staden för
paa nøgen Hesteryg eller paa Fod,
Harnisk og Vaaben de efterlod.
Kong Haakon maatte til Norge fly,
Kong Magnus førtes til Stockholm By
og sattes i Kärnan[2] bag stærken Mur.
De tænkte: Ingen bryder det Bur.
Een Stue de gav ham, dèr kunde han være,
Baand og Bøjer maatte han bære;
de gav ham Føde til hans Krop,
dog Taarnet lukked de ikke op.
Siden Kong Albrecht de Borge beskød,
der endnu gamle Kong Magnus lød;
syv Aar maatte løbe til Ende,
før han fik dem alle i Hænde.
Han havde dem dog ikke fanget,
var Ord ej mellem dem ganget:

---

[1]) Hvide Søndag er Søndagen *Invocavit*, den 1ste Søndag i Fasten. Den angivne Dato er den 3. Marts 1365.
[2]) Folkungernes Fæstningstaarn paa Stadsholmen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kong Albrecht slap Kong Magnus af Baand.
saa fik han hele Riget i Haand.
Saa monne Kong Magnus til Norge drage.
dèr var han Konge i sine Dage,
til han i Bømmelfjord Døden fandt
ved Lyngholm — det er ikke usandt —
ved Norges Side ligger det Vand.
saa sige de. der fare om Land.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

X.

Af den lybske Krønike.

I det 14de Aarhundredes sidste Aartier blev i Lübeck Graabrødre Kloster skrevet en Krønike, som i sidste Bearbejdelse omfattede Tiden 1101—1395. Om Krønikens Tilblivelse og om Forfatteren beretter Fortalen, at de historiske Optegnelser i Lübeck var standsede med den sorte Døds Tid, men i 1385 havde to Raadsherrer tilskyndet en gejstlig Mand til at tage Arbejdet op, »en Læsemester i St. Franciskus' Orden, som ikke vil nævnes, eftersom han ønsker at ære Gud ved sit Værk og ikke sig selv«. Man formoder, at Detmar, der kendes som Læsemester i Graabrødre Klostret indenfor Aarene 1368—1380, har skrevet Krøniken. For Tiden indtil 1350 optog og brugte han ældre Arbejder og Optegnelser — et Forhold, der maa bemærkes for Aarene 1340—1350 i den her givne Oversættelse —, for de følgende 10—20 Aar er hans Viden lidt spinkel og usikker, men for Aarhundredets sidste Aartier er han en samtidig og selvstændig Beretter. (Oversættelsen er gjort efter Chroniken der deutschen Städte XIX. Die Chroniken der niedersächsischen Städte. Lübeck. I 482 ff.).

I det Herrens Aar 1340 døde Markgreven af Brandenborgs Hustru, en Datter af Kong Christoffer af Danmark. Efter Helligtrekonger kom mange omboende Fyrster og Herrer til Lübeck for at dagtinge om Landefred og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

andre store Sager. Derhen sendte Markgreven sine Sendemænd og lod bede, at de vilde hjælpe hans Svoger Valdemar, som længe havde været landflygtig hos ham, berøvet sin Faders Rige, tilbage til Riget igen. Nu var Grev Gert af Holsten dèr til Stede. Han havde godt nok mærket, at hans Søstersøn Hertug Valdemar af Slesvig havde forbundet sig med de danske om at føre ovennævnte Valdemar tilbage, som saa skulde ægte Hertugens Søster, og Greven forstod vel, at mange Herrer og Stæder gerne saa en Konge dèr til Lands for Fredens Skyld, som der da var Trang til baade til Lands og til Vands, og eftersom Hertugen, hvem han havde været en tro Beskytter, saaledes tænkte at volde ham Fortræd, havde han sendt Bud om Hjælp til alle Sider. Nu kom der Budskab til ham i Lübeck, at mange Folk stævnede til ham og ikke var langt borte, saa blev han meget glad. Da de kom til hans Land, da var der saare meget Folk. Før han med dem drog op i Nørrejylland, tog Hertugen Staden Ribe fra ham ved Overrumpling og gav Borgerne Lejde og Fred, den Fred holdt han slet over for dem; han tog deres Gods og brændte Byen, og dermed fòr han derfra.

Nu kom Greven bag efter med sin Hær og fandt Riberhus og alle andre Borge i Landet vel vogtede af sine Mænd. Hans Fjender veg, hvor de kunde, deres Eje blev ødet med Rov og Brand.

Ikke længe efter blev Greven saa syg, at han lod sig berette og modtog Alterets Sakramente og den sidste Olie. Han laa en Tid syg, men blev saa noget bedre. Nu havde han længe haft for Skik, naar han paa nogen Maade kunde, at staa op om Natten med sin Kapellan, som var han en Kirkens Mand, og læse de Tider[1], der

---

[1]) Til Dagens 7 »Tider« (Ottesang, Prim osv.) var efter gammel kirkelig Skik knyttet Andagt, som samlede sig om Davids

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hørte Dagen til. Da de danske hørte, at Greven var kommen sig af sin Sygdom, samlede der sig vel en tresindstyve stedkendte (velkendte)[1] Mænd af dem; de kom til Randers Lørdag Nat før *Judica*[2], og ret som de var Nattevagter for den sovende Hær, besatte de et Stenhus. Da Greven havde læst sine Tider og havde lagt sig igen, kom de op og slog den syge Mand ihjel paa Sengen, dertil hans Kapellan og 3 Svende. En tapper fornem Ridder fra Vestfalen, Heinrich v. Vitinchoven, hvis Herberge var lige ved, hørte Larmen og kom ud. Ham slog de da ogsaa ihjel paa deres Vej og kom bort hver sin Vej uden mindste Tab. De udlandske Krigere maatte høre meget ilde for, at de havde vogtet deres Herre saa slet; nu maatte de med Skam og Skade drage langt bort til det Sted, hvorfra de var komne. — — —

Efter Paaske kom Markgrev Ludvig af Brandenborg til Lübeck — — — og havde sin Svoger Valdemar med, hvem Hertug Valdemar af Slesvig lovede sin Søster. Dèr var da samlet mange Fyrster og Grever og Herrer med deres Mænd; de maatte alle lade deres Vaaben blive uden for Byen undtagen de, der vilde løbe Dystløb og bryde Lanser. Markgreven og Hertug Valdemar blev da enige om, at de vilde føre deres Svoger Valdemar tilbage til hans fædrene Rige. Den Sag støttede hans Frænde Grev Johan af Holsten, men Grev Henrik af Holsten og hans Broder syntes ikke derom; de klagede over, at Hertugen af Slesvig havde været Medvider

---

Psalmer, Bønner, Læsestykker af Skriften; hver af Dagens »Tider«, hver af Ugens Dage, hver Søndag osv. havde sin Læsning, som var at finde i Farebogen (Breviariet). Kirkens Mænd var forpligtede til Tidelæsning. Lægfolk læste Tiderne af fri Vilje.

[1]) Det plattyske Tillægsord *kundigh* har baade aktiv og passiv Betydning, saaledes at det er tvivlsomt, om det her bør oversættes med stedkendt eller velkendt.

[2]) *Judica*, den 5te Søndag i Fasten.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

i deres Faders, Grev Gerts, Død og havde huset Morderne paa sit Slot Sønderborg. For den Anklage friede Hertugen sig med Ed[1].

Da blev aftalt, at Grev Henrik og hans Broder skulde give Hertugen Nørrejylland, og han skulde til Gengæld derfor overlade dem Gottorp og hele sit Hertugdømme undtagen Als; Øen var Hertugindens Morgengave, derfor vilde hun ikke opgive den. Hertugen kunde igen løse sit Land tilbage fra Greverne for 34000 Mark lødigt Sølv. At Hertugen æventyrede saa meget for Kongens Skyld. regnede mange for en stor Daarskab. Da Herrerne rejste fra Lübeck, førte Hertugen Kongen til Sønderborg paa Als, hvor Valdemar ægtede Hertugens Søster. Efter Brylluppet førte Hertugen ham til Viborg til Landstinget. Dèr tog det hele Land ham til Konge, og alle haabede da, at de skulde befries for Holstenernes haarde Aag. — — —

Paa samme Tid[2] belejrede Jyderne Skanderborg Slot med en stor Styrke og vilde fordrive Tyskerne, som var dèr og andetsteds i Landet. Holstenerne paa Fyen fik det snart at vide og sendte dem 600 Krigere til Hjælp. Mandskabet paa Skanderborg blev Undsætningen vår, gjorde Udfald mod Fjenderne og begyndte en Kamp, som blev meget haard for dem. Da de 600 Mand kom til, blev Striden haardere og meget voldsom mod saa mange Folk. Til sidst begyndte Bønderne at vige, da vilde ogsaa Herremændene fly, og saaledes gik

---

[1]) Utvivlsomt under Vrangvilje mod Hertugen og for at forebygge nærmere Forstaaelse mellem ham og hans Navne, den danske Kongesøn, sluttede Grev Gerts Sønner snart efter Faderens Død en Overenskomst med Valdemar Christoffersøn den 22. April i Spandau (se Side 19). Spandautraktaten traadte imidlertid aldrig i Kraft, thi i Maj og Juni blev en ny Ordning truffet, og det er denne Ordning, der omtales i de følgende Linjer.

[2]) Efteraaret 1340.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

det til, at de bedste Mænd i Jylland tillige med Bønderne lod Livet i stort Tal — mere end 2200 danske. Dèr faldt ogsaa deres Fører, som havde slaaet Grev Gert ihjel, og hans to Brødre; deres Lig blev sat paa Hjul tillige med de andre, der var med[1]. Saaledes blev den kække, dygtige Grev Gert hævnet. Efter hans Død var Holstenerne uden Tugt og Styrelse, og til Lands og til Vands gjorde de Købmændene mangfoldig og stor Skade, det var Stæderne ilde tilfredse med.

Paa den Tid overlod den danske Konge mod en Sum Penge Skaane til Kongen af Sverige at blive ved Sveriges Krone til evig Tid med fuld Ejendomsret og al Frihed[2]. — — —

[1341].

— — — Samme Aar før Fastelavn blev Hertug Valdemar af Slesvig fangen under en Jagt paa Ærø og ført til Fyen til Nyborg, hvor Holstenerne holdt ham i Fængsel i omtrent to Aar, indtil han blev løskøbt med store Løsepenge. — — Ved den Tid slap Grev Henrik og Grev Klaus af Holsten Junker Otto, Kong Valdemar af Danmarks Broder, fri af Fangenskab. Man sagde, at han var bleven sløv i Fængslet. Nu blev han ført til sin Frænde Hr. Johan af Venden[3], hos hvem han

---

[1]) Jfr. jydske Krønike (S. 3).

[2]) Kong Magnus af Sverige havde under Danmarks Opløsning erhvervet Pantebrevet paa Skaane, Bleking og Hven. Den 3. Januar 1341 stadfæstede Kong Valdemar ham og efterfølgende Konger af Sverige i denne Besiddelse. Samtidig afstod han mod 8000 Mark Søiv al sin Ret til Sønder-Halland tillige med Bjerge og Nørre-Asbo Herreder i Skaane og løste Hertugerne Hakon og Knud fra deres Troskabsed.

[3]) Den lybske Krønike nævner adskillige Gange Fyrster i Mecklenborg af Linjerne Werle-Güstrow og Werle-Goldberg som »Herrer af Venden«. Paa dette Sted er Talen om Johan III af Werle-Goldberg, en Dattersøn af Erik Klipping. I et Dokument fra 1352 kaldes Johan »de olde van Wenden«. Jfr. »Herren af Venden«, nævnt i sjællandske Krønike. (S 32).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

var, indtil han blev Ordensridder i Livland. Saaledes blev Valdemar ved Riget[1].

Derefter fòr Grev Johan til Sjælland og fik den Aftale bragt i Stand mellem sin Frænde Kongen og Holstenerne, som havde Vordingborg inde, at Kongen til bestemte Tidspunkter skulde give dem de Penge, som Slottet var Pant for. Af Pengene betalte Kongen senere til den første Termin saa meget, som aftalt var, næste Termin betalte han ikke, derfor tabte han den første Sum efter deres Aftale og gik glip af Pengene og Borgen med tilliggende Land[2].

Ved den Tid belejrede de danske Koldinghus med stor Styrke, men Grev Henrik vilde med sine Holstenere undsætte Borgen. Da de danske hørte, at han kom, drog de alle derfra. Greven fòr da op i Nørrejylland, hærgede Landet og røvede saa vældigt, at mange maatte undres; det meste af Byttet førtes over til Fyen.

Ikke længe efter belejrede Kongen paa Sjælland Kalundborg Slot baade til Lands og til Vands[3], det vilde Grev Henrik redde. Imidlertid havde Østersøstæderne sendt deres Kogger for at faa Fred paa Søen for Sørøverne, af hvilke en Del havde Tilflugt paa Kalundborg, og Bisp Peder af Lund, som, før han blev Biskop, med sine Venner hjalp at fordrive den gamle Konge og blev Kansler hos den unge Konge, der var Hertug af Slesvig, men senere opgav Riget, sendte Kongen to Kogger med væbnede Folk til Hjælp; dertil havde Kongen andre Skibe og laa nu med denne Magt for Kalundborg. Da Greven kom med sine Folk, tog han Skibene og gjorde fornemme danske Mænd til

---

[1]) Om Junker Otto se Side 20.

[2]) Jfr. sjællandske Krønike Aar 1341 (S. 25).

[3]) Sommeren 1341. Et Dokument, udstedt den 15. Juli »i Lejren foran Kalundborg« viser, at Kongen ved den Tid laa for Slottet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Fanger. Med Skibene vandt han fremdeles en Kogge fra Lübeck, som var kommen for at skaffe Fred paa Søen. Nu fik de danske mod Kongens Vilje Kampen endt og en Forhandling bestemt; altsaa blev Slottet ikke vundet[1].

I Krøniken berettes nu, at Lübeck og Hamborg i Harme over Holstenernes Plyndringer slutter sig sammen og faar en Forbundsfælle i Grev Johan, medens de holstenske Grever søger Venskab med den svenske Kong Magnus. Fremdeles berettes. at Hertug Albrecht af Lauenborg kom til Danmark om Vinteren.

Dèr kom ogsaa Grev Johan af Holsten, og de to mæglede mellem den danske og den svenske Konge, Grev Henrik og Holstenerne, at al deres Orlog skulde standse indtil Pinse; i Vaabenhvilen indbefattede de Stæderne. Den Vaabenhvile var ret efter Stædernes Sind, og under den tænkte Lübeckerne og Hamborgerne paa, hvorledes de paa ny skulde bringe deres Sag frem mod Holstenerne. — — —

[1342].

— I samme Højtid[2] udløb den Vaabenhvile, som Herrerne i Danmark havde sluttet. Under Vaabenhvilen klagede Lübeckerne hos Kejseren og Markgreven over den Fortræd, som Holstenerne gjorde dem; da sendte de dem omtrent 200 Mænd med Hjælme til Hjælp paa egen Vinding og Tab — Folk fra Bayern og Schwaben med en tapper Ridder til Anfører, Frederik v. Lochen, som var Kongen af Danmarks Marsk. Da Holstenerne hørte, at Marsken drog til Lübeck fra Rostock, hvorfra han vilde have sat over til Kongen, saa stævnede de først til Egnen om Lübeck og brændte og plyndrede dèr.

---

[1]) Vaabenhvile af 1. September 1341.
[2]) Pinsen 1342.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Men saa fòr Lübeckerne og Hamborgerne med Marsken og med andre af deres Hjælpere op i Landet indtil Itzehoe, ud i Dänischwold og atter ind i Landet med Hærgen og Ild og svær Brandskatning. Efter at have gjort det flere Gange drog Marsken med sine Folk til Danmark, hvor han kunde hjælpe Kongen mere mod Holstenerne.

Paa den Tid tog Kongen af Sverige Lübeckernes Ejendom, hvor han kunde faa fat paa den i sine Lande, og fængslede Lübecks Borgere. Da de mærkede, at han voldte dem saa stor Skade, gjorde de Gengæld. Nu kom den Tid, da man skulde nedsalte Silden i Skaane; da kunde Lübeckerne og Hamborgerne ikke komme til Stede. De sejlede over til Sjælland, hvorhen mange andre Købmænd begav sig. Kongen af Danmark havde nu atter Borgen ved København og saa gerne, at Købmænd kom dèr til Sildefangsten. Han laa da og belejrede det Stentaarn, som var foran Havnen, og som Holstenerne havde. Den svenske Konge vilde hjælpe Holstenerne og sendte mange af sine Folk dertil. Mod dem kæmpede Marsken Frederik v. Lochen, som fik kæk Bistand af Købmændene, og de dræbte mange af Holstenerne og Svenskerne og tog rige Fanger, blandt hvilke en Del var Holstenere, hvem Marsken sendte til Lübeck at gemme i tunge Lænker, til de gik paa Forlig[1]. — — —

[1343].

— — — Senere paa St. Georgs Dag[2] sagde Esterne i Kongens Land ved Reval sig løs fra Kristendommen for det svære Aag, de maatte bære, og slog Riddere og Svende, Kvinder og Børn, alt, hvad tysk var, ihjel. De laa i Lavninger, hvorfra de gjorde stor Fortræd, men

---

[1]) Jfr. sjællandske Krønike under Aar 1342 (S. 26).
[2]) Den 23. April.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

end større Fortræd blev gjort dem til Gengæld. Da Vinteren kom, havde de paa Øsel en fast Plads i Vildørken; dèr tænkte de at holde til, men Ordensridderne og Tyskerne fra Fastlandet kom til dem over Isen og fordrev dem fra deres befæstede Sted og slog alle ihjel, som var dèr. Af de andre skyldige blev senere mange dræbte paa mange Steder.

Da døde Pinseaften[1] i Lübeck Biskop Helenbert af Slesvig; efter ham blev Henrik af Lübeck valgt, hvem Paven gav Bispedømmet, fordi Biskop Helenbert, før han døde, havde bedt derom. Bisp Helenbert blev begraven i Lübeck i de smaa Brødres Kor[2]. Ved den Tid fik Kongen af Danmark Kalundborg Slot, idet en af Holstenerne forraadte de andre Forsvarere[3]; saaledes blev Kongens Magt paa Sjælland stadig større lidt efter lidt. — — —

[1345].

— — Det Aar vandt Kongen af Danmark Korsør paa Sjælland fra Holstenerne, hvilket var et stort Tab for dem[4]. — — —

[1346].

— — — Tidligere samme Sommer havde nogle Holstenere, Grev Johans Mænd, sluttet sig til Kongen i Danmark, og de fortrædigede Greven paa Laaland, som jo hørte ham til. Dèr bød Greven dem Modstand med mange Folk[5]. Samtidig laa Kongen for Vordingborg og vilde fordrive Grev Johans Mænd derfra, hvilket Kon-

---

[1]) Den 31. Maj.

[2]) Paa hans Gravsten hos Graabrødrene læstes: »I det Herrens Aar 1343 paa den hellige Petronillas Dag (den 31. Maj) døde Hr. Helenbertus Visbeke, Biskop ved Slesvig Kirke. Her ligger han begravet. Hans Sjæl hvile ved Guds Miskund i Fred«.

[3]) Jfr. sjællandske Krønike under 1344 (S. 27).

[4]) Jfr. sjællandske Krønike under 1346 (S. 27).

[5]) Jfr. sjællandske Krønike under 1346 (S. 27).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

gen af Sverige hindrede, idet han mæglede Forlig med de Vilkaar, at Kongen af Danmark lovede Holstenerne 8000 lødige Mark foruden det, som han før havde givet dem. Derpaa overgav de Kongen Borgen, og saaledes blev Kongen mægtig over hele Sjælland[1]. — — —

Samme Aar opstod Menneskehedens store Plage, Braddøden, først i Jerusalems Lande hinsides Havet og i Hedenskabet; de faldt om og døde halvhundrede, tresindstyve, hundrede, tusind, ja talløse Mennesker. Det var nu ikke saa meget at beklage, eftersom de er Guds Fjender, men den samme store Plage kom siden til Kristenheden. Først mærkede man den i Apulien, derefter i Ungarn, derefter paa Sicilien, i Avignon, dernæst i Marseille, derefter i Frankrig, derefter i England, hvor mange Mennesker døde; dernæst i Flandern, efter Flandern i Norge, dernæst i Sverige, efter Sverige i Danmark, i Nørrejylland og paa Sjælland, dernæst i Preussen. I Königsberg og i Elbing[2] var stor Dødelighed. Man skød Skylden paa de døbte Jøder, som kaldte sig kristne og bad gode Mennesker om Almisse for Guds Skyld, paa det at de med den Gift, de gav Folk, kunde bringe dem af Dage. De blev opdagede, fængslede og brændte; da bekendte de i Døden, at der var mange af dem, som for den Sags Skyld færdedes i Kristenheden, og de sagde, at de rige Jøder i de store Stæder havde udtænkt dette til Kristenhedens Ødelæggelse, eftersom de siden vor Herres Lidelse har været Trælle og nu vilde være Konger og Herrer over al Kristenheden.

Samme Aar red Kong Valdemar af Danmark til Lübeck og videre fra Lübeck til Preussen; ham fulgte Hertug Erik af Sachsen, og de vilde sammen have

---

[1]) Jfr. sjællandske Krønike under 1346 (S. 28).

[2]) Königsberg og Elbing i Ridderordenens Land Øst for Weichsel.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

kæmpet mod Lithauerne. men saa var der paa den Tid ingen Kamp. Nu red de videre fra Preussen til hinsides Havet; dèr blev Kongen af Danmark slaaet til Ridder ved den hellige Grav af Hertug Erik af Sachsen[1].

Mens disse Herrer var paa Rejse. sluttede nogle Holstenere som Markvard Westensee og Henneke Hummersbüttel og flere endnu, hvis Navne ikke nævnes, et hemmeligt Forbund mod de holstenske Grever, deres rette Herrer, og vilde have bragt dem Fordærv, hvis det var lykkedes dem. Nu hjalp Gud Grev Henrik af Holsten, saa at han vandt Rendsborg, som Markvard Westensee havde i Pant. Derefter lagde Greven sig for Lacheborch[2] og vandt det Slot. Derpaa drog Grev Johan af Holsten og Grev Henrik af Holsten og Hamborgs Borgere til Borgen Steghe[3] og belejrede den med stor Magt. — — —

[1347].

— — — Samme Aar kom Valdemar af Danmark hjem fra Landet hinsides Havet og samlede en Styrke, hvormed han vilde have undsat Steghe. men han kunde ikke faa Lykke til at undsætte Borgen; dog fik han ved Forhandling sin Vilje saa vidt, at Grev Henrik af Holsten skulde give Henneke Hummersbüttel 5000 Mark lødigt Sølv; Henneke viste Greven med Hensyn til Betalingen til Kong Valdemar, og Greven afdrog den Sum i Kongens Gæld; Grev Henrik skulde beholde Godset, der hørte til Borgen, men ikke Borgen, og Henneke Hummersbüttel skulde forlade Holsten med Kone og Børn og aldrig mere komme tilbage mod Greverne af Holstens Vilje. — — —

---

[1]) Jfr. sjællandske Krønike under 1347 (S. 28).

[2]) Lacheborch, nu Lohburg, en Ø i Westensee Sydvest for Kiel. Paa Øen skal være Spor af en gammel Befæstning.

[3]) En Borg, der laa mellem Segeberg og Hamborg.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

[1349].

— — — Samme Aar ved St. Jakobs Dag[1] samlede Kong Valdemar af Danmark en stor Styrke og optraadte som Fjende af Hertugen af Mecklenborg og de andre Herrer, der hjalp Begarden[2]; han drog til Mark Brandenborg og vandt der en Stad ved Floden Uker, Strassborg ved Navn[3]. Der blev han inde med hele sin Hær, men Hertugen af Mecklenborg kom da til med sine Folk og belejrede Kongen i Staden Strassborg. Imidlertid havde Romulus, Kejser Ludvigs Søn, samlet sig en Mængde Krigere og vilde hjælpe Kongen af Danmark og Markgreven Ludvig, som var hans Broder. Det fik Mecklenborgeren at vide; han brød op fra Strassborg og drog ham i Møde, og de traf hinanden ved Odersberg ved den Flod, der hedder Oder. Her stred Hertugen af Mecklenborg med Romulus og gjorde halvfjerde Hundrede Riddere og gode Folks Svende til Fanger. En Del af Fjenderne flyede til Skibs, et stort Fartøj fuldt af Folk sank, mere end hundrede Mennesker efter Sigende. Romulus, Kejser Ludvigs Søn, kom kun selvfjerde fra Striden. Kampen stod mellem de to Fruedage[4]. Da Kampen var forbi, og Kongen fik det at vide, græmmede han sig meget, som forstaaeligt var. Derpaa

---

[1]) St. Jakobs Dag, den 25. Juli.

[2]) I Brandenborg optraadte en Mand, der gav sig ud for at være den forlængst afdøde Markgrev Valdemar. Under Striden med Wittelsbacherne anerkendte den romerske Konge Karl IV ham for at skade den rette Markgreve, Ludvig, Kejser Ludvigs Søn. Om disse Stridigheder og om Kong Valdemars Optræden i Tyskland, jfr. S. 29. — Begarderne var Lægmænd, som havde sluttet sig sammen i Iver for Armodsidealet. Fra Nederlandene, hvor vi møder dem i Begyndelsen af det 13de Aarhundrede, havde de bredt sig over adskillige Lande, skønt Kirken modarbejdede og forfulgte dem for deres Radikalisme.

[3]) Strassborg i Ukermark Nordøst i Mark Brandenborg.

[4]) De to Fruedage er Marie Himmelfarts Dag (15. August) og Marie Fødselsdag (8. September).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

drog Kong Valdemar fra Strassborg og fik ny Styrke ved Bistand fra Hertugerne af Stettin, og han fòr videre ind i Mark Brandenborg og vandt dèr nogle smaa Stæder; han drog videre og lagde sig for Byen Berlin, hvor han slog mange til Riddere. Hertugen af Mecklenborg drog efter ham med stor Styrke, laa lige over for ham i Marken og havde gerne kæmpet med ham, men saa blev begge Herrers Raader enige om, at de vilde bringe en Udsoning i Stand imellem Herrerne, og de talte for at Fyrsterne forligedes og overlod Mæglingen til Kong Magnus af Sverige; hvad han sagde, skulde de lade være fast paa begge Sider. Det bekræftede de med Haandfæstninger og Breve; Afgørelsens Dag blev sat til næste Pinse.

Strax efter at Vaabenhvilen var indgaaet, red Kong Valdemar af Danmark, Markgrev Ludvig af Brandenborg og Hertug Erik den Unge af Sachsen til den romerske Konge Karl og førte Klage imod ham, fordi han havde givet Begarden Mark Brandenborg i Len. Da talte Romerkongen saaledes: »Biskoppen af Magdeborg og Hertug Rudolf den Unge af Sachsen, den gamle Hertug Rudolfs Søn, og Hertug Johan af Mecklenborg og Grev Albert af Anhalt, som var Markgrev Valdemars Søstersøn, gav deres Ed paa, at det var den rette Markgrev Valdemar og efter sin Herkomst rettelig en født Herre til Mark Brandenborg, og at det var den samme Markgreve, som holdt det store Hof i sin Tid ved Rostock og dèr blev slaaet til Ridder af Kong Erik af Danmark«[1]. Fremdeles udtalte Karl, at han paa disse fornævnte Herrers Ed havde givet Begarden Forlening, det stod han ved.

[1]) I 1311 mødtes Erik Menved med Markgrev Valdemar af Brandenborg og mange andre Herrer uden for Rostock; Mødet fejredes med Fester og Turneringer.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Til Romerkongen taler da Herrerne Kong Valdemar af Danmark, Markgrev Ludvig af Brandenborg og Hertug Erik af Sachsen og bringer Pfalzgreven fra Rhinen over paa deres Side og siger saaledes: Bispen af Magdeborg og hans Hjælpere havde ikke talt og svoret sandt; de vilde rettelig bevise, at Begarden ikke havde nogen Adkomst til Mark Brandenborg. — — —

I det Herrens Aar 1356 efter vor Frue Himmelfarts Dag var der stort Møde i Lübeck. Der kom mange stolte Fyrster og Herrer sammen: Kongen af Danmark[1], Herrerne fra Stralsund, de mecklenborgske og sachsiske Herrer, de vendiske Herrer og mange andre Riddere og Svende, som dèr red Dystløb og turnerede mangelunde i Tugt og Ære, og den, der blev kastet af, mistede sin Hest. — — —

I det Herrens Aar 1360 samlede Kong Valdemar af Danmark en stor Hær og sagde, at han vilde bringe Krigerne derhen, hvor der var nok af Guld og Sølv, hvor Svinene aad af Sølvtrug; og han førte dem til Gotland og slog mange til Riddere dèr. Overmaade mange Folk dræbte han dèr, eftersom Bønderne var ubevæbnede og uvant til Kamp. Han drog frem for Staden Visby, men de gik ham i Møde uden for Byen og overgav sig til Kongens Naade, da de godt saa, at Modstand var umulig. Saaledes fik han Øen i sin Magt og tog svær Skat i Guld og Sølv af Byens Borgere og fòr saa derfra.

Derefter blev Hertug Albert af Mecklenborg Konge af Sverige. Han blev ført derover og modtaget med stor Ære af Riddere og Svende; han mødte ogsaa stor Modstand, men besejrede den ganske, og under disse Begivenheder blev Kong Magnus af Sverige fangen og

[1]) Jfr. sjællandske Krønike under Aar 1356 (S. 39).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

kastet i Fangetaarn; senere kom han vel ud derfra og sejlede til Norge, men paa Vejen omkom han paa Havet.

Samme Aar vandt Hertug Erik af Sachsen, Herre til Lauenborg, Byen Plau[1] paa St. Bartholomæus' Dag[2], hvorpaa Kong Valdemar af Danmark mæglede mellem Hertug Albert af Mecklenborg og fornævnte Hertug Erik af Sachsen: Hertug Erik skulde overlade Mecklenborgeren Plau, og Mecklenborgeren skulde til Gengæld give ham Gadebusch, som han skulde beholde saa længe, til han gav ham Boitzenborg. Hertugen af Sachsen gav Plau i Hertugen af Mecklenborgs Haand, men selv fik han ingen af Borgene hverken Gadebusch eller Boitzenborg, hvorimod Kongen fik Helsingborg for denne Mægling. Saaledes blev den gode Hertug Erik af Sachsen bedragen. — — —

I det Herrens Aar 1362 begyndte Kong Valdemar at plage Købmændene; han holdt ikke sine Løfter og de Breve, som var givne Købmanden om Frihed i Skaane; hvilket han tydeligt viste paa sit skaanske Tog det Aar, idet han tilstedede, at man plyndrede Skibene, og selv undertiden gjorde det; og megen anden Fortræd gjorde han Østersøstæderne, hvorover de harmedes, som siden saas.

Om Vinteren samme Aar havde Grev Klaus af Holsten begyndt en Belejring af Slottet Brobjerg paa Fyen; 200 Holstenere laa for Borgen. Kong Valdemar af Danmark vilde undsætte Slottet og kom med omtrent 1200 Krigere, der angreb Holstenerne og slog mange af dem ihjel. Til sidst blev alle fangne undtagen Herrerne; de undkom[3].

---

[1]) Plau, Gadebusch og Boitzenborg ligger i Mecklenborg-Schwerin.
[2]) Den 24. August.
[3]) Jfr. sjællandske Krønike under Aar 1357 (S. 43—44).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Paa den Tid sendte Grev Henrik af Holsten sin Søster til Norge, at hun skulde ægte Kong Haakon, som før var aftalt. Paa Vejen fik hun Modbør, og Skibet dreves til Danmarks Kyst; Kongen af Danmark lod Skibet holde tilbage, tog Jomfruen til Fange og holdt hende lang Tid fangen, men imedens lod han sin Datters Bryllup med Kong Haakon staa og gav ham hende til Hustru. Grev Henriks Søster blev sendt hjem igen, og ikke længe efter gik hun i Kloster[1].

I det Herrens Aar 1363 vilde Hertug Erik af Sachsen drage til Danmark for at hjælpe Kong Valdemar. — — —

Samme Aar fòr Købmændene og alle Slags Folk fra Østersøstæderne til Danmark mod Kong Valdemar for at ødelægge ham og hans Rige. Der var over al Maade mange Folk fra Stæderne; Lübeckerne havde hver Dag omtrent 1500 Mand at bespise. Da Folkene var komne i Land, og deres Fartøjer laa i Sundet, desværre ikke vel vogtede, kom Kongen sejlende med sine Skibe, kæmpede med dem, der var om Bord paa Stædernes Skuder, og vandt. Dèr tog han tolv store Hovedkogger, fulde af Levnedsmidler og Vaaben og mange Haande Sager, som hørte Krigen til, og fòr bort med Skibene[2]. En Stjerne blev set ved Solen om Middagen St. Kilians Dag[3], den spaaede ikke godt for denne Sag. — Kampens Frugt blev Kongen bedsk nok, eftersom han tabte mere, end han vandt: hans eneste Søn, Rigets Arving, blev ramt saa haardt under Striden, at han ikke levede længe derefter[4]. Derpaa blev der Vaabenhvile mellem Kongen og Stæderne i 3 Aar. —

---

[1]) Om Elisabeth af Holstens mislykkede Brudefærd og Haakons og Margrethes Bryllup jfr. S. 57 og 97.

[2]) Jfr. sjællandske Krønike under det rette Aar 1362 (S. 56—57).

[3]) Den 8. Juli.

[4]) Christoffer døde den 11. Juni 1363.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

I det Herrens Aar 1364 flyede Kongen af Danmark fra sit Rige af Skræk; han betænkte Østersøstædernes Vrede og sine Mænds Troløshed, og han turde da ikke blive ved sit Rige[1]. En stor Skat tog han med sig og kom til Mark Brandenburg; dèr blev han plyndret. Han drog videre til Sachsen til Meissen og videre til andre Lande indtil Avignon til Paven, hvor han fik den gyldne Rose i Fasten. Han brugte ikke af sit eget i Herbergerne, hvor han drog frem, eftersom Fyrsterne, som gav ham Lejde, betalte hans Fortæring[2]. — — —

[1367].

— — — I det samme Aar var Østersøstæderne samlede med Stæderne ved Zuidersøen paa et stort Møde i Byen Kölln for at drøfte Kampen med Kongen af Danmark, som da var dragen af Lande og klagede alle Fyrster sin Nød[3]. — — —

I det Herrens Aar 1369 begav Købmandsstæderne sig med stor Magt til Danmark og opnaaede alt, hvad de begærede. Købmændene vandt da København, Helsingør, Falsterbo, Skanør, Nykøbing og Aalholm, hvorefter de sluttede Fred med Rigets Raad og fik Skaane paa 16 Aar, for at de kunde holde sig skadesløse[4]. Da

---

[1]) Krøniken sammenblander Kongens lange Rejse i 1363—1364 til Pommern, Polen, Böhmen og Frankrig med hans Flugt i 1368 i Anledning af Hansestædernes Angreb.

[2]) Hvad her fortælles, finder sin Bekræftelse i de pavelige Regnskabsbøger fra Aarene 1363—1364, hvor det pavelige Kammers Udgifter ved Kongens Modtagelse i Pont-de-Sorge den 25. Februar 1364 er optegnede, og en Regning findes indført, som Værten i Pont-de-Sorge har sendt til Kamret. I denne Regning nævnes Brød, Vin, Olie, Figner, Krydderier, Løg, fortæret af Kongen og hans Følge, dertil Havre til Hestene og Brænde og andet til Køkkenet og Kongens Stue.

[3]) Hansestædernes Forbund mod Kong Valdemar afsluttedes den 19. November 1367; den 6. April 1368 forlod Kongen i Følge Ærkebispekrøniken sit Land.

[4]) Fred i Stralsund 1370.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

den Tid var omme, blev Landet givet de danske tilbage. — — —

Samme Aar døde den gode Hertug Erik af Sachsen paa Kalundborg mellem de to Fruedage og blev begravet i Næstved hos de smaa Brødre. men senere blev han taget op og ført til Tyskland og ligger begravet i Ratzeborg. — — —

(1372).

— — — Samme Aar om Høsten havde de danske med 500 Mand begyndt Belejringen af en Borg, der hed Tørning[1]; Holstenerne bragte Undsætning med 60 Mand, jog dem derfra og tog deres Blider og deres »drivene werke«[2], som de havde brugt ved Belejringen. — — —

[1375].

— — — I det samme Aar døde Kong Valdemar af Danmark paa Søborg, og det var ved St. Mauricii Dag[3].

---

[1]) Tørning, Borg i Sønderjylland Vest for Haderslev.

[2]) Ved Siden af Bliden nævner de tyske Kilder oftere »werk«, »drivende werk«, en Art Krigsmaskine, som man ikke ved nøjere Besked om.

[3]) St. Mauricii Dag er den 22. September. Kong Valdemar døde den 24. Oktober paa Gurre.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

XI.

Dokumenter fra Kong Valdemars sidste Aar vedrørende Sønderjylland.[1]

Kong Valdemar faar overdraget Pantebrevene paa Gaarden Kegnæs og Jord i Skovby. Brev, dateret den 2. Januar 1373.

Trykt efter Original i Urkundensammlung der Schleswig-Holstein-Lauenburgischen Gesellschaft II 297.

Alle, der ser nærværende Skrivelse, sender jeg. Johannes Thormendsøn, evindelig Hilsen i Herren og gør vitterligt for alle, der nu er eller skal komme, at jeg med velberaad Hu og fri Vilje har overladt og frit overdraget den højbaarne Fyrste og Herre, Hr. Valde-

---

[1]) Hertug Valdemar havde ved de endelige Aftaler i 1340 faaet Nørrejylland som Pant, men havde maattet pantsætte Sønderjylland til de holstenske Grever (jfr. S. 19 og 120). Medens Kong Valdemar fik indløst Nørrejylland, gik det kun langsomt for Hertug Valdemar og hans Søn Hertug Henrik med Indløsningen af Slesvig; de holstenske Grever havde vedblivende store Dele af Hertugdømmet, deriblandt Gottorp Slot, i deres Besiddelse, og i de allerede indløste Dele havde andre ved Hertugernes Pengetrang erhvervet adskilligt Pantegods.

Da Hertug Henrik var barnløs, aabnede der sig Mulighed for Kong Valdemar for at inddrage det ledige Len, og han arbejdede i sine sidste Aar ivrigt paa at skaffe sig Fodfæste i Sønderjylland paa forskellig Vis, som det fremgaar af de to følgende Breve.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

mar af Guds Naade Daners, Slavers og Goters Konge, to af den høje Fyrste, Hr. Henrik, af Guds Naade Hertug af Jyllands, aabne Breve, nemlig et paa 100 Mark lybske Penge, som samme Hr. Hertug Henrik erkender, at han og hans Arvinger af ret Gæld er mig og mine Arvinger skyldige, for hvilke 100 Mark han gav sin Gaard Kegnæs[1] som Sikkerhed med tilhørende Jord og vornede, med Indtægt, Frihed og Nytte og satte den i Pant i samme Brev, indtil nævnte Hertug eller hans Arvinger med fornævnte 100 Mark lybsk paa lovlig Vis indløser Godset hos mig eller mine Arvinger; — og fremdeles et andet Brev fra samme Hr. Hertug Henrik, hvormed han til Fulde erkender, at han og hans Arvinger er mig og mine Arvinger andre 100 Mark lybsk skyldige, hvorfor han i dette samme andet Brev gav mig og mine Arvinger alt sit Bondegods beliggende i Skovby[2] som Sikkerhed og satte det i Pant med al Rettighed, Frihed, Nytte, Indtægter, visse og uvisse, alle Sager, al Tjeneste, alt Hovarbejde, Agre og Enge, Fægange og Skove, som selve Brevet tydeligt udsiger. Disse Breve med alle Vilkaar, Grene og Stykker i samme tillige med al den Ret, der paa nogen Vis tilkommer eller maatte tilkomme mig eller mine Arvinger i og ved de Breve med Hensyn til den Pengesum, som deri indeholdes, og med Hensyn til alt det Gods, der i samme Breve ovenfor er nævnt, har jeg overladt og frit overdraget til Kong Valdemar, og jeg erkender ved denne Skrivelse for alle og enhver, at fornævnte Hr. Kong Valdemar fuldt ud har gjort mig Fyldest for ovenfornævnte Breve og den i dem indeholdte Pengesum, saaledes at jeg er vel tilfreds. Til Vidnesbyrd har jeg tillige med den ærværdige Fader i Christus og Herre Hr. Niels, af Guds

---

[1]) Kegnæs Gaard i Lysabild Sogn paa Als.
[2]) Skovby i Lysabild Sogn.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Miskund Biskop i Roskilde, hængt Segl ved nærværende. Fuldbyrdet og givet i det Herrens Aar 1373 Ottendedagen efter den hellige Stephans, den første Martyrs, Dag [1].

Hertug Henrik af Sønderjylland overdrager Kong Valdemar Retten til at indløse Gottorp. Brev, dateret den 24. Juni 1374.

Trykt efter bekræftet Genpart i Urkundensammlung der Schleswig-Holstein-Lauenburgischen Gesellschaft II 304.

Vi, Henrik, af Guds Naade Hertug af Slesvig, kundgør i dette Brev, at vi og vore Arvinger med Vilje og velberaad Hu efter vore trofaste Raadgiveres Raad og Tykke har undt og unde og med vor fulde Myndighed har overladt til den højbaarne Fyrste og Herre Hr. Valdemar, Daners, Venders og Goters Konge, vor kære naadige og naturlige Arveherre, og til hans Arvinger og Efterfølgere Slottet Gottorp med alt Land, alle Mænd, Kirkegods, Slotte, Købstæder, Fæster, de Friser, som hører herhen [2], tillige med alle de Dele, der hører til samme Slot Gottorp, med hvad Navn de end nævnes kan. og saa frit, som vore Forfædre nogen Sinde har haft Slottet, — at indløse saa fuldt og i alle Maader saa frit, som vi har Ret til at indløse det. Og det er vor Vilje og vort Tilsagn, at ved Indløsningen af fornævnte Slot Gottorp med tilhørende Land og Folk, som foran skrevet staar, vil vi staa vor fornævnte Herre, Kong Valdemar, hans Arvinger og Efterfølgere bi og fri og hjemle dem det mod al gejstlig og verdslig Magt, hvor han, hans Arvinger eller Efterfølgere maatte kræve

---

[1]) St. Stephans Dag, den 26. December.

[2]) Af Friserne paa Sønderjyllands Vesterhavskyst og Vesterhavsøer hørte nogle til Slesvig Hertugdømme, andre stod direkte under Danmarks Konge.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og behøve det. Fremdeles hvis det er Guds Vilje, at fornævnte Kong Valdemar skulde indløse eller faa i Hænde nysnævnte Gottorp Slot med hvad dertil ligger, som foran skrevet staar, saa tilstaar vi ham og vil, at fornævnte Konge skal lægge al Tæring, Kost og Penge, Bygning, alt Pantegods og Købegods, som han i Hertugdømmet har indløst, købt og modtaget i Pant, al rimelig Udgift til fornævnte Gottorp Slot med Tilliggende, saaledes at vi eller vore Arvinger ikke skal indløse det fra ham, hans Arvinger eller Efterfølgere eller faa det fra dem paa nogen Maade før vi — — — —[1] nævnte Tæring, Kost, Penge, Bygning og al Udgift, som fornævnte vor Herre Kong Valdemar har haft og paataget sig og endnu har for Hertugdømmet Slesvigs Skyld, paa saadan Vis, at vi skal gælde og godtgøre ham alt det nysnævnte helt og fuldt og dertil ogsaa den hele Sum, for hvilken han har indløst fornævnte Gottorp Slot med Tilliggende, før vi eller vore Arvinger vil kræve eller have det igen fra ham, hans Arvinger eller Efterfølgere[2].

Skulde det ske, at vi vilde have Langeland igen, saa skal vi eller vore Arvinger indløse det fra ham, hans Arvinger eller Efterfølgere for saa høj en Sum, som nogen Sinde vi eller vore Forfædre pantsatte Øen for. Skulde det fremdeles være saa, at han har ofret noget Byggearbejde eller anden Udgift paa Øen, siden den kom ham i Hænde, da skal vi tillige med Hovedsummen gælde og godtgøre ham det fuldt og helt og dertil det Gods, han har købt eller indløst i samme Land[3]. Alle disse forskrevne Artikler, Sager og Stykker

---

[1]) Texten har her et Hul.

[2]) Kong Valdemar fik dog ikke Gottorp fra de holstenske Grever, skønt han i Henhold til dette Brev forsøgte at indløse det ved at byde Pantesummen.

[3]) Om Langeland se sjællandske Krønike under Aarene 1355 og 1358 (S. 37 og 46).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

lover vi, fornævnte Hertug Henrik, for os og vore Arvinger paa vor Tro den højbaarne Fyrste Kong Valdemar, hans Arvinger og Efterfølgere at holde stadigt, fast og ubrødeligt uden List og Svig. Vidner herpaa er alle disse efterskrevne Bisper og Riddere saasom vor aandelige Fader Hr. Niels, Ærkebisp af Lund, Hr. Erik, Bisp af Odense, Hr. Jens, Bisp af Ribe, Hr. Jakob, Bisp af Viborg, Hr. Olaf, Bisp af Aarhus, Hr. Niels, Bisp af Roskilde, og Hr. Sven, Bisp af Vendsyssel; fremdeles Hr. Henning van Podebusk den Ældre, Hr. Peder Grubbe, Hr. Kersten Kule, Hr. Jakob Olafsøn, Hr. Jens Andersøn, Rigets Drost, Hr. Evert Moltke, Kammermester, og Hr. Kersten Vendelbo — Riddere. Til Vidnesbyrd og større Sikkerhed har vi, fornævnte Hertug Henrik, med Vidende hængt vort Segl med fornævnte Herrer Bispers og Ridderes Segl for dette Brev, som er givet og skrevet i Nyborg i det Herrens Aar 1374 St. Hans Dag ved Midsommer.

Kantoren Niels Pedersøns Løfte til de holstenske Grever. Brev, dateret den 1. Februar 1375.[1]

Zeitschrift der Gesellschaft für die Geschichte der Herzogthümer Schleswig, Holstein und Lauenburg III 100.

Alle, der faar nærværende Skrivelse at se, sender Johannes Wenkensøn, Provst ved Slesvig Kirke, og Niels Pedersøn, samme Kirkes Kantor, evindelig Hilsen i Herren. Vi kundgør for alle og enhver, at vi har lovet

[1]) Brevet viser, hvorledes de holstenske Grever paa deres Side arbejdede paa at sikre sig Magten i Sønderjylland. Deres Forsøg at faa en til dem knyttet Mand paa Slesvig Bispestol lykkedes imidlertid ikke, thi Kong Valdemars Indflydelse hos Paven formaaede saa meget, at Niels Pedersøn ikke fik den forventede Bekræftelse, men den kongetro Hans Skondelev udnævntes til Biskop.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og ved nærværende Brev paa vor Tro lover, at hvis det Anbefalingsbrev, som den ædle Fyrste og Herre Hr. Klaus, af Guds Naade Greve af Holsten og Stormarn, gav mig Niels Pedersøn til vor Herre Paven til den nu ledige Slesvig Bispestol, til hvilken jeg er valgt af den større og forstandigere Del af Kapitlet, har saadan Virkning, at fornævnte Bispedømme bliver mig forundt i Kraft af fornævnte Brev, da skal jeg ovennævnte Niels, saavidt jeg evner og formaar, gøre samme Hr. Grev Klaus og hans Broder Hr. Grev Henrik al den Skyldighed, som mine Forgængere paa Slesvig Bispestol rettelig plejede at gøre Hertugerne af Jylland, — fremdeles at, hvis jeg med Bekræftelse fra Paven, kommer til Slesvig Kirke, skal jeg give et Tilsagn, hvorved de betrygges mod Kirkens Borg Svabsted[1], at de ikke derfra skal lide nogen Overlast. Til Vidnesbyrd er vore Segl hængt ved nærværende. Givet og fuldbyrdet i Slesvig i det Herrens Aar 1375 paa den hellige Brigidas Dag[2].

---

[1]) De slesvigske Bispers Borg, beliggende ved Trene. Sydøst for Husum.

[2]) Den 1. Februar.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

XII.

Kulturhistorisk Stof.

Forskelligartede Kilder, væsenlig saadanne, der oplyser om Kirke og By og Borger.

Afladsbrev til Hornslet Kirke[1], dateret den 25. Marts 1355.

Trykt efter Afskrift i Diplomatarium Vibergense 16—17.

Alle tro kristne Mennesker, hvem nærværende Brev kommer i Hænde, sender vi, Niels af Odense, Peder af Viborg, Paul af Aarhus og Mogens af Børglum, ved Guds Naade, Biskopper, Hilsen i ham, der er alles Frelser. Idet vi ønsker, at den hellige Marias og alle Helgens Kirke i Hornslet i Aarhus Stift skal hædres paa tilbørlig Vis og stadig besøges af Christi tro Tjenere, giver vi alle i Sandhed bodfærdige, der har skriftet deres Synder, som kommer til samme Kirke for gudelig Sag og Bøn eller Pilgrimsfærd, eller som gaar omkring dens Kirkegaard og læser Herrens Bøn og beder fromt for de kristne Sjæle, hvis Kroppe hviler derinde og alle Vegne, eller som følger Christi Legeme, naar det bæres til de syge, eller den hellige Olie, eller er nærværende ved de dødes Begængelse, Messer eller anden Guds-

---

[1]) Øster Lisbjerg Herred, Randers Amt.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

tjeneste, eller som ved Mildheds Gerninger rækker hjælpende Haand til Kirkens Bygning, Pryd og nødvenvendige Skrud, eller som skænker nævnte Kirke nogen Gave, eller ved egen Virken eller gennem andre gør, at Gaver skænkes, eller som fromt beder til Gud for vort Vel og vore Kirkers Vel eller for den, der skaffede nærværende Brev; — saa ofte og saa vidt de gudeligt gør fornævnte Gerninger eller nogen af fornævnte Gerninger, giver hver af os ved den almægtige Guds Miskund og i Kraft af de hellige Apostle Peders og Pauls Myndighed i Herrens Navn til hver og en 40 Dages Aflad af den dem paalagte Bod. Givet under vore Segl i det Herrens Aar 1355 paa Jomfru Marie Bebudelses Dag[1].

Ansøgning fra Kong Valdemar, forelagt Paven til Afgørelse den 5. Marts 1364.

Trykt i Ny kirkehistoriske Samlinger V 853.

Eders hengivne og ydmyge Søn Valdemar, Daners, Venders og Goters Konge, tilkendegiver Eders Helligh-ed, at visse hellige Mænd, dyrebar Ihukommelse, hjemmehørende i hans Rige, ved et dyderigt, fromt og helligt Liv i denne Verdens Udlændighed, ved at vende sig fra Nydelser og vise Kødets Fristelser langt bort fra sig, ved deres Dyder og gode Gerninger har været Herren saa kære Tjenere, at den almægtige Gud viser[a] sin Krafts Gerninger i disse samme Tjenere og formedelst sine helliges[b] Fortjenester[c] gør mange Underværker dèr, hvor deres Legemer hviler og andet Steds i nævnte Rige[2]. Eftersom nu forbemeldte Rige er over-

a) Læs: manifestans.
b) Læs: sanctorum suorum.
c) Læs: operatur.

[1]) Den 25. Marts.
[2]) Saavel i danske som i udlandske Breve og i middelalderlige Kilder af anden Art findes Vidnesbyrd om den folkelige Trang

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

maade langt borte fra den romerske Kurie, og eftersom Rejsen til Kurien maa synes møjsommelig formedelst Krige i de Egne og Vejenes og Havets Farer og formedelst Udgifternes store Tynge især ved saadanne Sagers Gennemførelse, og eftersom det ikke sømmer sig, at de, hvis Hellighed bevises ved deres Fortjenester og Underværker, lades uden Ære blandt Mennesker, beder samme Konge Eders Hellighed om, at I med Eders Brødres Raad og i Kraft af den apostolske Magtfylde vil værdiges at paalægge og befale Ærkebispen af Lund og Bisperne af Roskilde og Odense, at de alle eller to af dem eller een af dem nøjere prøver Sandheden vedrørende deres Liv, Fortjenester og Mirakler og alle de øvrige Forhold, som i saa Henseende er at iagttage, uden Hensyn til hvad der ellers kunde træde i Vejen, og i Formler, som er de rette. Bevilges B[1].

Skøde, dateret den 3. Oktober 1347.

Trykt efter Original i Diplomatarium Suecanum V 723.

Jeg, Thuro Compan, sender alle, der faar nærværende Skrivelse at se, evindelig Hilsen i Herren og gør vitterligt for alle, som nu er og skal komme, at jeg bekender for 20 Mark ny skaanske Penge og to

---

til at finde Helgener blandt Landsmænd og helst blandt Bysbørn og at se Mirakler i Hjemlandet og i Hjembygden. Denne Trang og Iver fra Folkenes Side brødes med en vis passiv Modstand i Rom, idet Paven ikke vilde anerkende en hvilkensomhelst lokal Kultus.

[1]) Oftest er det Bogstav, hvormed Paven stadfæster Bevillinger, første Bogstav i det Fornavn, han bar, før han blev Pave. Enkelte Undtagelser kendes dog, og just Urban V, hvis tidligere Navn var Vilhelm Grimoard, har ikke fulgt den almindelige Skik.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

sticke sylphær[1] at have solgt, afhændet og skødet[2] til evindeligt Eje to mig tilhørende Skrædderboder, beliggende i Næstvedleje[3] i Skanør til nærværende Brevfører beskeden Mand Johannes Ebbesøn Dyækn, idet jeg erkender rettelig at have opbaaret den hele Sum og fuldt Vederlag for samme Boder, hvormed jeg i alle Maader er vel tilfreds. Derfor forpligter jeg mig og mine Arvinger til at tilstaa fornævnte Johannes Ebbesøn og hans Arvinger fornævnte Boder og den Grund, hvorpaa de staar, tillige med alt det, som dertil hører, nemlig Bygninger og andet Tilliggende, hvad det nu hedder eller er, og at fri og hjemle det for Krav fra min Side, fra mine Arvinger og alle andre, der nu er eller skal komme. Givet under vort Segl i det Herrens Aar 1347 Onsdagen efter Mikkelsdag.

Kong Valdemars Brev af 3. August 1348, hvorved han giver Københavns Borgere samme Ret paa Dragør Marked, som de hidtil har haft paa Markedet i Skanør.

Trykt efter Original i O. Nielsen: Kjøbenhavns Diplomatarium I 88—89.

Vi, Valdemar, af Guds Naade Daners og Slavers Konge, sender alle, der faar nærværende Brev at se

---

[1]) Sylphær er en Art Tøj.

[2]) Givet i hans Kjortelflig, staar der egentlig i Texten, sigtende til den gamle Form for Overdragelse af Ejendom, hvorved Tingen (en Jordklump — i Tilfælde af Overdragelse af Jord) lagdes i den nye Ejers Kjortelflig, i hans Skøde; heraf Ordene: at skøde, et Skøde.

[3]) Navnet taler om de danske Købstadmænds Deltagelse i Fiskerierne paa Skaanes Kyst. Samme Vidnesbyrd giver Navne som Aasmanneleje (Leje for Aahus Borgere), Møenbodeleje — og fra Middelalderens Slutning Navne som Stegeleje, Stubbekøbingleje, Nykøbingleje, Sjællandsfareleje. Bynavnet Falsterbo (opr. Falsterbod) bør ogsaa nævnes i denne Forbindelse.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

eller høre, naadig Hilsen. Vide maa alle, som nu er eller skal komme, at vi tilstaar, giver og under vore kære Borgere i København al Frihed til at købe og sælge, at skære Tøj og drive al anden Slags Købmandskab paa Dragør Marked[1], ligesom de paa Skanør Marked har nydt Friheder, givne og forundte dem af vore Forfædre, og vi forbyder paa det strengeste Folk, der kommer til, og Gæster, at de under vor Naades Forlis anmasser sig saadan Frihed; ligeledes er det vor Vilje, at denne Frihed ikke krænkes af vore Fogeder, om de vil undgaa vor kongelige Hævn. Til tydeligt Vidnesbyrd om denne Indrømmelse er vort Segl hængt ved nærværende Brev. Givet paa Skanderborg i det Herrens Aar 1348 Søndagen før den hellige Laurentius', den berømmelige Martyrs Dag[2].

Privilegium for Skræddernes og Overskærernes Gilde i Ribe By, dateret den 17. September 1349.

Trykt efter Genpart og Stadfæstelse i Indbydelsesskrift til den offentlige Examen i Ribe Kathedralskole 1847: 4—5.

Ribe Bys Borgmestre og Raadmænd sender alle, hvem det ligger Magt paa eller i Fremtiden vil ligge Magt paa, evindelig Hilsen i Herren.

Det er ret og rimeligt, at vi omfatter dem med største Gunst, om hvem vi ved, at de med største Ud-

[1]) Ved Dragør var der ligesom ved Skanør og Falsterbo Fiskeri og Marked med Deltagelse baade fra dansk og tysk Side — sandsynligvis, ligesom paa den skaanske Kyst, saaledes at de de danske havde Fiskeriet i Hænde, mens Tyskerne besørgede Udførslen af Silden og væsenlig beherskede Markedet. En Række tyske Stæder erhvervede Rettigheder for deres Borgere — Stralsund, Kampen, Lübeck, Treptow, Stargard m. fl., men iøvrigt har man ikke saa fyldig Kundskab om Forholdene ved Dragør som om Forholdene i Skaane.

([2] Den 3. August.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

gift og Arbejde tjener Byens Tarv. Da nu nærværende Brevførere, Oldermændene for Skræddernes og Overskærernes Broderskab og Gilde i vor By, og de Skræddere, der hører dem til, efter Evne ligesom andre bestandig rede og betale til vor By til Befæstning og Skatter af deres Hænders Arbejde, har vi ved nærværende Brev villet begunstige nævnte Oldermænd og Overskærere og deres Broderskabs og Gildes Skraa med saadan Forret, at ingen, hvem han end er, i Fremtiden paa nogen Vis uden Samtykke og særlig Tilladelse af os og nævnte Oldermænd maa overskære Tøj og tilskære eller sy ny Klæder her i Byen. Til Vidnesbyrd har vi ment at burde hænge vor Bys Segl ved nærværende Brev. I det Herrens Aar 1349 Torsdagen før den hellige Apostel og Evangelist Mathæus' Dag[1].

Erland Kalfs Brev af 25. Juni 1372, hvori Krudt nævnes.

Trykt efter Original i Videnskabernes Selskabs Skrifter I 254.

Alle, der faar nærværende Brev at se eller hører det læse, sender jeg Erland Kalf, Ridder, Hilsen i Herren og kundgør for alle, at i det Herrens Aar 1372 Lørdag efter Christi Legems Fest[2] var jeg i egen Person paa Ribe Ting navnlig formedelst forskellig Tort, som Ribe Borgere led af vore Fjender, som da sad paa Borgen Gram[3]. Fornævnte Borgere klagede ogsaa over, at der var somme Folk i Byen Ribe, som hjalp vore nysnævnte Fjender med Forraad og andre nyttige Ting, som de sendte fra samme By ud til fornævnte Borg

[1]) Mathæus' Dag, den 21. September.
[2]) Den 29. Maj.
[3]) I Sønderjylland Øst for Ribe.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Gram, Byens Borgere til Skade og Forfang. Efter endrægteligt Raad og Samtykke af mig og Raadmændene og Borgerne i samme By forbød jeg derfor strengelig paa Tinget, at nogen, hvo som helst han var eller kunde være, fra Ribe vovede at føre eller paa nogen Vis tillod, at der førtes Gods eller Ting, af hvad Art det nu var, til Brug for vore Fjender og til deres Tarv. Og hele Ribe Borgerskab gav frit og utvunget sit Minde til dette Vilkaar.

Dog var der en vis Nicolaus van Riine, som var sine Medborgeres og mine Paamindelser og Bud overhørig eller rettere tit og ihærdigt tjente fornævnte vore Fjenders Vilje og Tarv og mod omtalte strenge Forbud og Vilkaar vovede den næste Mandag paa vore Fjenders egen Vogn at føre 2 Fade, fulde af Svovl, kaldet *swauel*, og Salpeter, kaldet *bysskrud*[1], af Ribe By ud til fornævnte Borg Gram, Sager, der skulde være til vor Skade, Fordærv og Tort. Men da de Sager var blevne standsede under Vejs og førte tilbage til Byen igen, vedgik samme Nicolaus van Riine aabent for hele Borgerskabet, at ovennævnte Ting hørte ham til og var af ham sendte fra Ribe By til nævnte Borg Gram. Raadmændene og den Mand, som da var min Foged i Ribe, kom nu til Enighed om, at samme Nicolaus van Riine efter Ribe Bys Ret og Vedtægt var greben i saadan aabenbar Forbrydelse og paa fersk Gerning og havde overtraadt mine og hele Ribe Borgerskabs Forbud, Vilkaar og Befalinger, og de dømte ham da efter

---

[1]) Dette er det ældste Vidnesbyrd fra Norden om Kendskabet til Krudt. Benævnelsen: *bysskrud*, som er et nedertysk Laaneord (bussenkrut), tyder paa, at Artilleri i moderne Form er kommet til os fra Tyskland. Busse (nedertysk: busse) eller Bøsse er det gamle Navn for en Kanon. »Jeg stak en Ild oppa den By, jeg sparte ej Busse, ej Pile«, hedder det i Rimkrøniken.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hans egen uforbeholdne Tilstaaelse til at halshugges. Hvilket jeg ved nærværende Brev gør vitterligt for alle, hvem det ligger Magt paa nu og i Fremtiden. Og til Vidnesbyrd om denne Sag og til ydermere Sikkerhed er mit Segl hængt ved nærværende Brev. Givet Dagen efter St. Hans Dag i fornævnte Aar.

Biskop Jakob af Roskildes Testamente, dateret den 13. Maj 1350.

Trykt efter Afskrift i Erslev: Testamenter fra Danmarks Middelalder 100—104.

I Herrens Navn Amen. Den guddommelige Visdom, som beskikker alle Ting saare godt for Menneskene, har kærligt ordnet det saaledes, at de for de jordiske Goder, som forgaar, kan købe de evige, der bestaar. Idet da vi, Jakob[1], ved Guds naadige Forsorg Biskop af Roskilde, vil sørge for vor Sjæls Frelse ved Hjælp af det Gods, der af Gud er os betroet, gør vi, svag af Legem, men karsk af Aand vort Testamente, som følger:

For det første skænker vi da vor høje Herre, Valdemar Dankonge, en Guldring og to Armbrøster. Fremdeles vor ædle Frue, Fru Helvig, Danmarks Dronning, en Guldring og et *hethenstykke*[2]. Fremdeles vor ædle Frue, Fru Ingeborg, Hertuginde af Halland, en Sølvkande. Fremdeles vor Herre, Hr. Peder, Ærkebisp af Lund, en Guldring og et *hethenstykke*. Fremdeles til Roskilde Kirkes Byggefond til evigt Eje fire Gaarde beliggende i Udlejre[3] og Rørbæk[4] med alt, hvad til

---

[1]) Jakob Paulsøn, som havde været Dekan ved Roskilde Domkirke, var bleven valgt til Biskop 1344. Jfr. S. 27, 29—30.

[2]) Tøj af arabisk, orientalsk Tilvirkning.

[3]) I Ølstykke Herred.

[4]) I Ølstykke Herred.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Gaardene hører, og til at indløse samme Gaarde, der er pantsatte for 15 Mark Sølv, giver vi 20 Mark Sølv, at erholde hos Mogens Nielssøn, som havde sat sin Jord i Skjensved[1] i Pant for nævnte Sum; paa den Betingelse, at Halvdelen af fornævnte fire Gaardes Indtægter efter Indløsningen skal tilfalde vor Kirkes Byggefond, men for den anden Halvdel skal vor Aartid holdes i nævnte Kirke hvert Aar, og ved samme Aartid skal der til evig Tid ske Uddeling af forskrevne Indtægter til Kannikerne, de evige Vikarer og de andre Vikarer, som maatte være til Stede, og til Fattigfolk, efter som nedennævnte Fuldbyrdere af vort Testamente mener at maatte fastsætte og indskrive i Dødebogen[2]. Fremdeles til Hr. Niels, Dekan i Roskilde, en Nød med Fod og Laag[3], en Borddug, et Haandklæde tillige med et Drikkehorn. Fremdeles Hr. Johannes de Capella, Provst ved samme Kirke, et Par Bordknive, et Badelagen og en *klo*[4].

---

[1]) I Tune Herred.

[2]) Kirker og Klostre havde deres Dødebøger (Nekrologier), kalendarisk ordnede Bøger, i hvilke man indførte Navnene paa de Mennesker, for hvem der skulde holdes Messe eller gøres Forbøn; tillige optegnedes ofte, hvad den afdøde havde givet, og under hvilke Former han skulde mindes. Saadanne Bøger er bevarede fra Lund, Ribe og København Hovedkirker. Roskilde Domkirkes Dødebog er gaaet til Grunde, men gennem Afskrift er en Del af Bogens Optegnelser kendte.

[3]) Store sydlandske Nødder brugtes som Drikkekar. Exempelvis kan nævnes fra et engelsk Testamente fra det 13de Aarhundrede et Drikkekar af en indisk Nød med Fod og Sølvbeslag. Af samme Art var vel det Drikkekar, der nævnes i Listen over Axel Rosenkrantz' Bo (1564) som »itt søllfstob, er giortt wdi nødder«.

[4]) I et svensk Testamente fra 1343 omtales et Horn, kaldet »Klo«, beslaaet med Sølv. Andre nordiske Testamenter fra det 14de og 15de Aarhundrede nævner Drikkehorn med Navne som »Gamsklo«, »Gripsklo«. Baade Gam og Grif var store vingede Æventyrdyr. Til Forklaring af de kuriøse Navne paa Drikke-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Fremdeles Ærkedegnen Hr. Magister Hemming et Par Bordknive og en Klo. Fremdeles Kantoren Hr. Mikkel en Sølvskaal med Billede af Gud paa sin Trone og et Drikkehorn. Fremdeles Hr. Niels Lembek vor Snække med Skibsredskab. Fremdeles Hr. Evert Moltke et Sæt Stikketøj[1] tillige med en Armbrøst. Fremdeles Hr. Jakob Olafsøn en Guldring, et Horn og en Armbrøst, og tillige overlader vi ham Lellinge[2] Fogedi, indtil han ved Indtægterne derfor har faaet Erstatning for Tab og Udgift, som Hærtoget til Brandenborg med vor Herre Kongen har voldt ham, og som han nøje kan gøre Rede for i vort Kapitel. Fremdeles Hr. Peder Nielssøn et Par af vore Prydelser og smaa Smykker, som Broder Matheus gav os, tillige med vort lille Missale[3] og Jakob fra Lausannes Prædikener, og vor brune Pasganger giver vi ham til Gengæld for hans graa Hest, som vi har givet vor Herre Kongen. Fremdeles Hr. Lambert et Par Bordknive og en Klo. Fremdeles vor Brodersøn Hr. Johannes Gulsiø Dekretalerne og Sextus[4] i eet Bind, Skriftet Exameron[5] med flere andre vedføjede Skrifter, Henrik af Gents Summa[6], en Borddug og et Haand-

---

horn læser man i en middelalderlig Bog om Fabeldyret Griffen: »Hans Kløer er som Oxe- eller Kohorn, der plejer man at gøre Drikkekar af, som meget gæve er«.

1) Turneringstøj (nedertysk: stechetuch). Samme Ord forekommer i Inventarlisten over Magnus Smeks Skatkammer (1340).

2) I Bjeverskov Herred.

3) En Bog indeholdende Messeritualet.

4) Pavernes Udtalelser i kirkeretlige Spørgsmaal var i det 12te Aarhundrede blevne samlede i Gratians Dekret; hertil kom i det 13de Aarhundrede nye Samlinger: »Liber extra« (Dekretalerne) i 5 Bøger og »Liber sextus« (6te Bog).

5) Maaske Andreas Sunesøns store Læredigt Hexaëmeron; dog maa det bemærkes, at flere Skrifter bar det Navn.

6) Henrik af Gent var en filosofisk og theologisk Forfatter fra det 14de Aarhundrede. Hans Skrift Summa theologiæ blev trykt baade i det 16de og 17de Aarhundrede.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

klæde. Fremdeles Hr. Olaf et Badelagen og et Drikkehorn. Fremdeles Hr. Peder Thorwastsøn 4 Mark Sølv, som vi skylder ham for 2 Heste, vi købte af ham; Pengene kan han faa hos Hr. Peder af Ørslev[1], hvis han har saa meget eller noget lignende af vort, men Resten af de 6 Mark Sølv, som fornævnte Hr. Peder ikke betaler ham, skal nedennævnte Testamentfuldbyrdere udrede. Fremdeles hver residerende Roskildekannik, som ikke før er nævnt, 1 Skilling Grot. Fremdeles Dekanen ved København Kirke Hr. Bo en *kolt*[2]. Fremdeles Prædikebrødrenes Kloster i Stralsund, hvor vi vælger vort Lejersted, indtil vort Kapitel eller vore Venner maatte faa overført vort Legeme, 50 stralsundske Mark. Fremdeles til et Maaltid for Brødrene dèr 10 Mark. Fremdeles Hr. Prioren dèr en Sølvskaal med en Sølvske. Fremdeles Læsemesteren dèr en Kaabe af Maarskind. Fremdeles Broder Herman Meppen en Kaabe af forskelligt Skind og en Sølvske. Fremdeles Broder Johannes af Kampen, som har plejet os i vor Sygdom, en Kjortel og en kort Klædning af et godt Stykke Tøj. Fremdeles de smaa Brødre i samme By 10 Mark i stralsundsk Mønt. Fremdeles Prædikebrødrene i Roskilde 1 Læst Korn. Og de smaa Brødre sammesteds lige saa meget. Og den hellige Agnes' Kloster og Søstrene dèr lige saa meget[3]. Fremdeles vor Frue Kloster i samme By $^1/_2$ Læst[4]. Og den hellige Klaras Kloster i samme By lige saa meget[5]. Fremdeles Prædikebrødrene i Næstved 1 Læst Korn. Og de smaa Brødre sammesteds lige saa meget. Fremdeles Prædikebrødrene i Holbæk $^1/_2$ Læst Korn. Fremdeles de smaa Brødre i

---

[1]) Flere Landsbyer paa Sjælland hedder Ørslev.
[2]) Sengetæppe.
[3]) Dominikanernonner.
[4]) Cistercienserinnonner.
[5]) Klarisserinder.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

København lige saa meget. Fremdeles hver af Gaardene for spedalske paa Sjælland 2 Ører Korn[1]. Fremdeles Hr. Henrik Knolle den Farebog[2], han har, og $^1/_2$ Læst Korn. Fremdeles Hr. Niels Nielssøn $^1/_2$ Læst Korn og Bogen: Summa vitiorum[2]. Fremdeles Hr. Johannes Eskilsøn en vis Bog: Auctoritates sanctorum[4]. Fremdeles Johannes Dyekn en Guldring og et Drikkehorn. Fremdeles Hr. Peder af Ørslev 1 Mark Korn og 6 Alen Tøj. Og Hr. Olaf af Møen lige saa meget. Fremdeles vor Notar Knud vort Hverdagsbælte, og med vort Kapitels Samtykke overlader vi ham til Gengæld for den Tjeneste, han har ydet os, vort Gods, som Fru Ingeborg har i Hemmelev[5], at raade frit over efter eget Tarv, saa længe han lever, eller indtil der bliver sørget for ham med et passende Embede i vort Bispedømme, dog med den Indskrænkning, at Godset ved vor Overdragelse forbeholdes Fru Ingeborg i 2 Aar, i hvilke nævnte Knud kun faar Indtægterne af det, men senere frit kan raade over samme Gods, som foran skrevet staar. Fremdeles Hr. Johannes Felix en *sorkot*[6] og en Hætte af forskelligt Skind, som vi har gaaet med. Og Hr. Henrik Budde den Kjortel, Kaabe og Hætte, som vi har gaaet med om Vinteren. Fremdeles Sakristanen[7]

---

[1]) Senere kaldtes disse Gaarde St. Jørgensgaarde.

[2]) Farebog er det gamle danske Navn for Breviariet, det liturgiske Skrift, der indeholdt Tidelæsningen. Jfr. S. 118—119.

[3]) Efter al Sandsynlighed Prædikebroderen Vilhelm Peraldus' Værk: Summa vitiorum (Oversigt over Lasterne), ligesom Forfatterens andet Skrift: Summa virtutum (Oversigt over Dyderne), kendt gennem talrige Haandskrifter og ofte trykt.

[4]) At dømme efter Titlen indeholdt Bogen Ord af Helgenerne, sagtens af Kirkens hellige Lærere. Samlinger af Citater fra Kirkefædrene, Bernhard af Clairvaux, Bonaventura osv. var meget udbredte.

[5]) I Sømme Herred.

[6]) En Slags Overklædning.

[7]) Sakristanen tog Vare paa Kirkeklæderne, de hellige Kar, Kirkens Skat.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ved Roskilde Kirke Hr. Johannes den Kjortel, Kaabe og Hætte, som vi har ladet gøre til Sommerbrug. Fremdeles Hr. Werner, vor Præst ved St. Olaf[1], 1/2 Læst Korn. Fremdeles Magnus Thomessen en Armbrøst og et Horn. Og hans Kone, vor kære Søster, Fru Kristine, det Guldspænde, som vi købte af Hr. Jakob Nielssøn, da det blev indløst i Stralsund. Fremdeles Jakob Paulsøn Halvdelen af den Jord, vi har i Fællig med ham i Towethorp[2], og en Grund med en os tilhørende Mølle i Kynby[3]. Fremdeles Olaf Pedersøn 1 Mark Korn, en Armbrøst tillige med 2 Horn. Fremdeles overdrager vi med vort Kapitels Samtykke Anders Olafsøn vort Fogedi i Rollerup[4] paa Livstid mod den Afgift, som Roskilde Dekan og Ærkedegn nævner som passende. Fremdeles vort Gods i Draaby[5], som vi havde overladt Skelmer, giver og skænker vi ham og hans Arvinger til evigt Eje. Og Peder Hekle 1 Læst Korn tillige med et Horn. Og Karl Nielssøn 1/2 Læst Korn. Fremdeles Peder Syundi, Butze, Paul Bitte og Peder 3 Mark Sølv hver. Fremdeles Niels Unit 1 Mark Korn, og derhos overlader vi ham vort Fogedi Hadstrup[6] for de 20 Mark Sølv, vi er ham skyldig, indtil de er ham fuldt ud betalt af Fogediets Indtægter, hvorefter vi overlader ham Lenet paa Livstid med Kapitlets Samtykke mod en passende Afgift. Fremdeles hver af vore Væbnere, som ikke før er nævnt, 1/2 Læst Korn. Fremdeles Fru Wendele Smid en Guldring. Og Martin Strazeborgh, vor Vært sammesteds[7], et *sconelaken*[8]. Fremdeles

---

1) St. Olafs Kirke i Roskilde.
2) Maaske Torup i Strø Herred.
3) I Horns Herred.
4) I Slagelse Herred.
5) I Horns Herred.
6) I Bjeverskov Herred.
7) ɔ: i Stralsund.
8) Dette Ords Betydning er ukendt.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Henneke Jungfrowe de 6 Mark Sølv, som vi giver ham Anvisning paa i vort Brev, at erholde i Skanør af vor Tiende fra Møen. Og hans Kone 19 Alen Bryggist[1] til et Par Klæder. Fremdeles vore Kammersvende Uffe, Absalon og Jakob Nielssøn een Hest hver til 2 Mark Sølv. Og hver af vore andre Kammersvende en Hest til 1 Mark Sølv. Og Rusleef 1 Mark Korn og den bedste Hest. vi har i Selsø[2]. Og Meretzlav, foruden en Hest til 1 Mark Sølv, $^1/_2$ Læst Korn. Fremdeles Esbern Jonsøn 1 Mark Korn, 2 Køer og 2 Hopper; endvidere giver vi ham Anvisning paa de 4 Mark Sølv, vi skylder ham, at erholde af vore Folk paa Selsø til St. Hans. Fremdeles hans Broder Peder Jonsøn 2 Pund Korn tillige med 1 Ko. Fremdeles deres Moder 2 Køer, og derhos tilstaar vi hende med vort Kapitels Samtykke en Jord, der svarer 3 Pund Korn, i Selsø Fogedi at bebo uden Afgift, saalænge hun lever. Fremdeles vor Skrædder Johannes Søborg $^1/_2$ Mark Korn. Fremdeles Tyge Pedersøn $^1/_2$ Mark Korn, og dertil giver vi ham Anvisning paa de 14 Mark Sølv, han har til Gode hos os. at erholde af vor Tiende i Halsnæs[3]. Fremdeles vor Kok Mester Johannes $^1/_2$ Mark Korn. Og Laurentius Galen, Pibestok. Jakob Længere og Thorbern i vor Stald 3 Pund Korn hver og en Kjortel og en Hætte. Og Bunggeren 3 Pund Korn og 6 Alen Tøj. Og vor Baadsmand Olaf en Kjortel og Hætte. Og hver af Folkene, der gør Tjeneste i vort Skib, en Kjortel og Hætte af *sylfaar*[4]. Fremdeles hver af vore Løbere, *brifdravere*, en Kjortel, Kappe og Hætte og 10 Pund Korn. Frem-

[1]) Tøj fra Brügge.

[2]) I Horns Herred. Hovedgaarden Selsø tilhørte Roskilde Bispestol.

[3]) En Del af Strø Herred, Nord for Roskilde Fjord. Paa Halvøen Halsnæs havde Roskilde Bispestol meget Gods.

[4]) En Art Tøj. Ordet kendes ogsaa i middelalderligt Svensk.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

deles Stæchelmus en Kjortel, Kappe og Hætte tillige med 1 Øre Korn. Og Johannes Fynbo i Guthensio[1] $^1/_2$ Mark Korn. Og Skafferen paa Dragsholm[2] en Hest til 1 Mark Sølv og 2 Ører Korn. Og til hver af Folkene i Køkkenet, i Kælderen og paa vore Gaarde i Sjælland 1 Pund Korn. Fremdeles Æbelholt Kloster[3] en vis Kalk, som er Klostrets Ejendom, og som vi har indløst for 5 Mark Sølv.

Men til Fuldbyrdere af dette Testamente skikker og befaler vi de hæderlige Mænd, Herrerne Niels Jenssøn, Dekan, Johannes de Capella, Provst, Hemming, Ærkedegn, Peder Nielssøn, Kannik ved vor Kirke i Roskilde, og Mogens Toddæ, og beder dem ved vor Herre Jesu Christi Miskund[4], at de, saa vidt det staar til dem, arbejder paa og sørger for, at denne vor sidste Vilje fuldbyrdes, og at vor vitterlige og rette Skyld betales. Men nedennævnte Gods, nemlig vor Gaard og vort Fogedi i Selsø med Tilliggende, et og alt, og Bispetienden i Løve Herred og Flakkebjerg Herred overgiver og overdrager vi fornævnte Testamentfuldbyrdere til Udredelsen af vore testamentariske Bestemmelser og Betaling af vor vitterlige og rette Skyld at raade frit over til fornævnte Brug, indtil alt er betalt, som foran er nævnt. Til Vidnesbyrd om den Sag har vi ment at burde hænge vort Segl og fornævnte Testamentfuldbyrderes Segl ved nærværende Brev. Givet i Stralsund i det Herrens Aar 1350 Ottendedagen efter Christi Himmelfarts Dag[5].

---

[1]) Gundsømagle i Sømme Herred.

[2]) Dragsholm tilhørte Roskilde Bispestol.

[3]) Æbelholt i Tjæreby Sogn, Strø Herred; Klostrets Beboere var Augustinerkanniker.

[4]) Jfr. den latinske Bibeloversættelse Luc. 1, 78.

[5]) Den 13. Maj.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Uddrag af Dødebøgerne.[1]

Af Lunde Domkapitels Gavebog.

Haandskrift i Lund.
Weeke: Libri memoriales ecclesiæ Lundensis 69, 149, 176, 271.

24. Marts[2]. Aartid for Hakon Olufsøn, fordum Borger i Lund, at holde af en Guldsmedbod[3] ved Porten til hans Gaard. Heraf skal de Kanniker, som maatte være til Stede ved Vigilier og Messe, have 10 Ører Penninge, Vikarerne $^1/_2$ Mark, de, der ringer i Taarnet, 1 Øre, de fattige Skoledrenge og andre 3 Ører, men Resten af hvad den Bod indbringer skal gemmes til Udbedring af Boden.

11. Juni. I det Herrens Aar 1344 paa den hellige Barnabas' Dag døde Hr. Johannes Kanne, Diakon, Kannik i Lund, som skænkede til sin Aartid i Lunde Kor den ham tilhørende Grund i St. Botulfs[4] Sogn, hvor der er en Badstue, tillige med visse Træer, nær den Gaard, i hvilken han boede; aarlig kommer heraf 3 Mark Penninge, af hvilke de Kanniker, som maatte være til Stede ved Vigilier og Messe, skal have 12 Ører, Vikarerne $^1/_2$ Mark, de fattige Skoledrenge og andre, der tigger, 3 Ører, de som ringer i Taarnet, 1 Øre, Prædikebrødrene i Lund den halve Mark, der er til Rest. Hans Grav er nær Hr. Olafs Alter ved Kirkens nordre Side[5].

---

[1]) Om Dødebøgerne, Nekrologierne jfr. S. 149.

[2]) Noten i Nekrologiet er skrevet med Haand fra det 14de Aarhundrede.

[3]) Overdragelse af Boder til forskelligt Brug (Slagterboder, Skrædderboder, Høkerboder) mod Afholdelse af Aartid nævnes oftere i Lunde Domkapitels Gavebog.

[4]) St. Botulf, en angelsaxisk Helgen, hvis Navn vi genfinder i St. Budolfi Kirke i Aalborg og Bolsker paa Bornholm.

[5]) Kanniken Hr. Olaf, som døde i Orléans 1321, havde stiftet et Alter for Evangelisten Johannes i Lunde Domkirke.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

15. Juli. I det Herrens Aar 1358 døde Hr. Benechinus, Lunde Kirkes Kantor, som gav Kirkens Byggefond alle sine Ejendomme i Benstorp[1] med alt Tilbehør og en Gaard, kaldet Trøjborg, beliggende i St. Mogens Sogn, paa saadant Vilkaar, at den Mand, som til given Tid er Forstander for nævnte Kirkes Byggefond forpligtes til i Fremtiden hvert Aar, naar Benechinus' Aartid holdes i Lunde Kor, at uddele 4 Mark skaanske Penninge paa følgende Maade: 10 Ører Penninge til de Kanniker, som maatte være til Stede ved Vigilier og Messer, $^1/_2$ Mark Penninge til Vikarerne, 2 Ører til dem, der ringer i Taarnet, lige saa meget til Vikarerne i Krypten, lige saa meget til Prædikebrødrene i Lund, til de smaa Brødre sammesteds lige saa meget, til de syge i de spedalskes Hus nær Lund $^1/_2$ Mark Penninge, til fattige Skoledrenge og andre, som tigger, 6 Ører. Resten skal tilfalde fornævnte Kirkes Byggefond.

24. Oktober. Aartid for den høje Fyrste Valdemar IV, Konge af Danmark, skal Domkirkens Byggefond aarlig holde med 3 gode Mark Penninge og det saalænge, som Byggefondet sidder inde med den gamle Kongsgaards Grund Vest for Kirkegaarden, som den nu haves i rolig Besiddelse ved Overdragelse af Fru Margrethe, Norges høje Dronning, under hendes Segl, hun, som er samme Valdemars Datter.

Af København Vor Frue Kirkes Nekrologium.

Haandskrift i kgl. Bibliothek Thott 805 Fol.
O. Nielsen: Kjøbenhavns Diplomatarium II 10, 12.

2. Maj. I det Herrens Aar 1368 lagde Tyskerne København By øde i Bund og Grund.

---

[1]) Benstorp, en By delvis i Örtofta, delvis i Lille Harrie Sogn, Harjager Herred, Skaane.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

26. Juni. I det Herrens Aar 1342 stod et Slag ved Blidebro mellem Holstenerne og de danske paa en Onsdag[1].

Af Roskilde Domkirkes Nekrologium.

SRD. III 271, 272.

20. Maj. I det Herrens Aar 1350[2] døde i det store Rom Hr. Niels Plade, Kannik ved denne Kirke, hvis Aartid Forstanderen for Byggefondet aarlig skal holde.

11. Juni. I det Herrens Aar 1363 døde Hr. Christoffer, Hertug af Laaland og Halland, Søn af den høje Konge Valdemar IV; hans Aartid skal Kapellanen ved den hellige Trefoldigheds Alter, som er ved Siden af Højaltret i Koret, holde hvert Aar med en Mark Sølv, at uddele blandt de Kanniker, som maatte være til Stede ved Vigilier og Messer, tillige med et godt Maaltid. Men til de fattige skal han give 100 Brød, en Flæskeside og en Tønde Øl.

7. Oktober. I det Herrens Aar 1368 døde Magister Macharius, Roskilde Ærkedegn, efter kort i Forvejen at være vendt hjem fra Universitetet i Paris[3]; han gav Kannikerne 14 Ørtug Jord i Skyld i Testrup til at fejre Aartid for[4].

---

[1]) Begge Noter i Nekrologiet er samtidige med Begivenhederne. Hvor Blidebro ligger, vides ikke. Jfr. sjællandske Krønike under Aar 1342 (S. 26).

[2]) Jubelaaret.

[3]) Macharius tog i 1356 sin Grad og blev i 1366 valgt til Universitetets Rektor, som Pariseruniversitetets Bøger og Dokumenter lærer. Da han nævnes som Rektor, kaldes han: »Magister Macharius Mogenssøn, Lunde- og Roskildekannik«.

[4]) Testrup i Ringsted Herred. Macharius' Testamente er bevaret.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Af Ribe Domkirkes Nekrologium.

Haandskrift i kgl. Bibliothek. Gl. kgl. Saml. 849 Fol.
SRD. V 552, 556, 557, 568.

16. Juni. I det Herrens Aar 1369 døde Gærid, Henrik Anderssøns Hustru, til hvis Aartid, som Kannikerne skal holde til evig Tid, er henlagt 3 Skilling Sterling ud af Indtægten fra den Grund, paa hvilken Niels Juul for Tiden bor paa Dammen[1] mellem Stenporten[2] og Slusen mod Syd.

8. August. I det Herrens Aar 1368 døde Provsten i Vardesyssel Magister Lars Thrugotsøn i Montefiascone[3] nær ved Rom. Før han drog fra Danmark, gav han, for at hans Aartid til evig Tid kunde holdes af Kannikerne i Ribe Domkirke, to Bøger, nemlig de gamle Dekretaler og sjette Bog af Dekretalerne[4] med den tredobbelte Kommentar i eet Bind, hvilke Bøger skulde sælges, og Jord købes for Indtægten.

17. August. Paa den Dag bør fejres Aartider for Konrad Svave og hans Hustru Margrethe, en Datter af Kristjern Woll, fordum Raadmand i Ribe; de døde i Jubelaaret under den store Mandedød, nemlig i det Herrens Aar 1350[5]; til disse Aartider, som Kannikerne skal holde til evig Tid, blev henlagt en vis Gaard, beliggende umiddelbart Syd for Albert Lübecks Gaard, strækkende sig fra Hundegade til St. Hansgade[6]. De hvile med de hellige i evindeligt Lys. Amen.

---

[1]) Dammen ɔ: Dæmningen over Ribeaa. Jfr. Gadenavnene: Nederdammen, Mellemdammen i Nutidens Ribe.

[2]) Nørre Port.

[3]) Montefiascone, en By mellem Florenz og Rom.

[4]) Jfr. S. 150.

[5]) Ribe Nekrologium har flere Noter, der taler om den store Dødelighed i 1350.

[6]) Hundegade har bevaret sit Navn, St. Hansgade hedder nu Bispegade.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

2. December[1]. Døde Yddæ, Herman Thærs' Hustru, som gav til sin Aartid en Eng, der ligger ved Graven op til Langvedel[2] og aarlig indbringer 3 Mark Penninge.

---

[1]) Noten i Nekrologiet er skrevet med Haand fra det 14de Aarhundrede.

[2]) Langvedel var Vadestedet over Tvedaa, Vejen ind til Ribe fra Nord; »Vedel«. »Vejle«, et gammelt Ord for Vadested.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

NAVNEREGISTER.

Åbo 98
Aabo Syssel 2
Aage Steeg 83
Aahus 86, 89, 144
Aalborg 20
Aalholm 35, 133
Aasmanneleje 144
Absalon, Kammersvend 154
Albert, Greve af Anhalt 129
— , Hertug af Mecklenborg, den Ældre 31, 35, 45, 47, 49, 52, 63, 65, 67, 98, 101, 107, 109-114, 128, 129, 131
— , Hertug af Mecklenborg, den Yngre 90, 98, 101, 104, 107, 114-116, 130
— , Hertug af Sachsen 20, 22, 23, 123
— Lübeck 159
— Oost 28
Als 25, 46, 120
Anders, Biskop af Børglum 31, 36
— Frost 9, 10, 82
— Nielssøn 67
— Olafsøn 153
Andreas Sunesøn 150
Apulien 126
Arild Huitfeldt 3, 24, 48, 81, 88
Arnold Moltke 82
— fra Lübeck 37
Arts Herred 43, 75
»Atterdag« 3
Avignon 37, 86, 87, 90, 126, 133
Axel Rosenkrantz 149
Axevall 101, 104

Barnim, Hertug af Stettin 49
Bautzen 29
Bayern 25, 123
Beatrix af Brandenborg 27, 40, 52, 89
Begarden 128-130
Benechinus, Kantor 157
Benedikt XII, Pave 26
Benedikt Ahlefeldt den Ældre, 37, 71, 73, 82
— Ahlefeldt den Yngre 82
Bengt Algotsson 37, 40, 52, 86, 92, 96, 100, 101, 103.
— Filipsson 97
Benstorp 157
Bergen 64, 99
Berlin 129
Bernhard af Clairvaux 152
Birgitta af Vadstena 42, 96, 100, 102-104
Bjerge Herred 105, 121
Bjørnsholm 54
Blanche af Namur 50, 57, 94, 96, 102, 107-109, 115
Bleking 90, 105, 106, 110, 121
Blidebro 156
Bo, Dekan 151

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bo Falk 26, 31, 39, 40, 67, 71, 82
— Høg 83
— Jonsson 97, 109
Bogø 28
Boitzenborg 131
Bonaventura 152
Bonifacius VIII 85
Borgholm 56
»Bornoburgh« 49
Brandenborg 3, 29, 128-130, 133, 150
Bro Fjerding 74
Brobjerg 43-44, 131
Brügge 153
Bunggeren 154
Butze 153
Bygholm 13
Böhmen 95, 133
Bømmelfjord 99, 116

Catharina Valdemarsdatter 29
Christian I 62, 105, 107
Christoffer II, Konge 20, 22, 35, 84-85, 95, 100, 117, 122
— Valdemarsøn, Hertug 36, 50, 52, 55, 57-58, 76, 77, 81, 82, 158
— , Ridder 63

Ditmar 117
Dietrich Warendorp 65, 66
Draaby 153
Dragsholm 154
Dragør 144-145
Dänischwold 124

Eghard Alderstorp 62, 63
— v. Krummese 66
Elbing 126
Elisabeth af Holsten 97, 111, 132
England 28, 38, 126
Enköping 90, 114
Enø 75
Erfurt 43
Erik Christoffersøn (Klipping) 94, 121
— Menved 129
— af Pommern 98, 107
— Magnusson af Sverige 27, 40, 45, 50, 51, 52, 86, 89, 94, 97, 101, 103, 104, 108-109
— , Hertug af Sachsen-Lauenborg 47, 67, 85, 126, 127, 129-132, 134
— , Bisp af Odense 139.
— Barnumsøn 82
— Karlsson 97
— Nielssøn (Gyldenstjerne) 27, 72-73, 82
— Nielssøn (Rosenkrantz) 73
Erland Kalv 3, 83, 146
Esbern Jonsøn 154
Esge Krok 82
Esrom 4
Estland 85, 124-125
Estrup 54
Eufemia 98, 107
Evert Moltke 82, 139, 150

Falkenberg 100
Falster 28
Falsterbo 133, 144, 145
Femern 47-48, 49, 52
Fikke Moltke 82
Finderup 94
Finland 40, 100, 103
Fladsaamølle 26
Flakkebjerg Herred 155
Flandern 102, 126
Flensborg 49
»Fliggø« 49
Folby 2
Folke Algotsson 4
Folke Lovmandsøn 4
Frankrig 28, 38, 42, 126, 133

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Frederik af Lochen 26, 123, 124
Friserne 27, 32, 137
Fyen 19-20, 25, 28, 30, 43, 44, 45, 95, 120-122, 131

Gadebusch 131
Galten Herred 74
Garna Havn (Västergarn) 112
Gata 90, 98, 114
Gerke Wolf 20, 23
Gert, Greve 1-3, 5-20, 25, 87, 94, 100, 102, 118-121
— Ketelhod 65
Gjerning 74
Glambech 48
Gotland 56, 57, 86, 93, 95, 97, 99, 101, 104, 110, 112-114, 130
Gottorp 120, 135, 137-138
Gram 146-147
Greifswald 62, 67
Gullev 74
Gunderslevholm 27
Gunnar, Bisp af Skara 102
Gurre 87, 105, 110, 134
Günther af Schwarzburg 23
Gærid, Henrik Andersøns Hustru 159

Haakon Magnusson 50, 57, 87, 94, 96, 97, 98, 101, 102, 104, 108, 109, 114, 132
Hadstrup 153
Hagen Kæmpe 26
Hakon Olufsøn 156
— , Knud Porses Søn 30, 105, 121
— , Marsk 102
Halsnæs 154
Halland 29, 30, 40, 57, 58, 90, 95, 100. 103, 105, 106, 110
Hald 59-60
Halvord Pilt 26
Hamborg 123, 124, 127
Hammershus 86
Han Herred 21, 72
Hans Frost 9
Hans Nielssøn Strelow 56
Hans Skondelev 139
Haslum 74
Hasse v. Wedel den Ældre 20, 23
Havn, se København
Heine Kabolt 82
— v. Scharuerberg 23
Heinrich v. Vitinchoven 119
Helenbert, Biskop af Slesvig 125
Helsingborg 27, 30, 31, 35, 37, 51, 55, 57, 58, 63, 64, 65, 67, 86, 90, 96, 131
Helsingør 65, 68, 133
Helvig, Magnus Ladelaas' Dronning 4
— , Valdemar Atterdags Dronning 4, 19, 25, 28, 29, 32, 85, 89, 118-120, 148
Hemmelev 152
Hemming, Ærkebisp af Upsala 88, 103
— , Ærkedegn i Roskilde 150, 155
Henneke Breide 35
— Hummersbüttel 127
— Jungfrowe 153
Henning Podebusk 82, 139
Henrik, Greve af Holsten, Grev Gerts Søn 15, 19-23, 27, 30, 32, 43, 52, 57, 97, 107, 119-123, 127, 132, 135, 139-140
— , Hertug af Sønderjylland 77, 82, 135-139
— , Hertug af Mecklenborg 63, 98, 107
— , Greve af Schwerin 52
— Budde 152
— Gertsøn, Bisp af Roskilde 30-33, 39, 43, 70-71, 83

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Henrik Knolle 152
— af Gent 150
— af Lübeck, Slesvigbisp 125
— , Abbed 69-70
Herman Meppen, Munk 151
Herueus 84
Himmer Syssel 21
Hindsgavl 46
Hinricus Duuel 1
Hjelm 95
Hoffgaard 2
Holbæk 151
Holsten 97
Hornslet 140
Horsens 21
Hovlbjærg Herred 74
Huitfeldt, se Arild
Hven 105, 106, 110, 121
Hvorslev 74

Ingeborg, Hertuginde af Halland 148
— Valdemarsdatter 28, 35, 107
— Albrechtsdatter 107
— , Niels Bugges Hustru 59
— , Frue 152
Itzehoe 124
Ivar Nielssøn (Rosenkrantz) 75-76

Jakob, Bisp af Viborg 139
— Basse 31
— Bekere 82
— Længere 154
— Nielssøn Kyrning, Ærkebisp 37, 86, 89
— Nielssøn 153
— Nielssøn, Kammersvend 154
— Olafsøn 44, 82, 139, 150
— Paulsøn, Dekan, Bisp af Roskilde 26, 27, 29, 30, 69, 148-155
Jakob Paulsøn 153
— Spliitaaf 83
— fra Lausanne 150
Jean de la Rochetaillade, se Johannes de Rupescissa.
Jens, Bisp af Ribe 139
— Absalonsøn 83
Andersøn 139
— Ever 74
— Kaas 83
— Lauridssøn 44
— Macher 39
Mogenssøn 27
Nielssøn 82
— Vendelbo 83
Jerusalem 85, 126
Johan, Greve af Holsten 20, 22, 23, 25, 100, 105, 119, 122, 123, 125, 127
— , Greve af Hoya 20, 23
— III af Werle-Goldberg (Mecklenborg) 121, 129
— Ellemose 35
— v. Plesse 23
— Wittenborg 57
Johannes, Biskop af Roskilde 27, 69
— de Capella, Provst 149, 155
— Dyekn 152
— Ebbesøn Dyækn 144
— Eskilsøn 152
— Felix 152
— Fynbo i »Guthensio« 154
— Gulsiø 150
— Hummersbüttel 82
Hvid 28
Kanne 156
— Søborg 154
— Thormendsøn 134
— Wenkensøn 139

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Johannes, Sakristan i Roskilde 152
— , Notar 66
— , Kok 154
— af Kampen, Munk 151
— de Rupescissa 42, 55
Jon Christineson 67
Justinus 84

Kalmar 97, 101, 104
Kalundborg 27, 30, 31, 39, 40, 43, 45, 71, 77, 79, 80, 122, 125, 134
Kalø 21
Kampen 145
Karl IV, Kejser 27, 87, 128-129
— den Røde, Ærkebisp 88
— . Bisp af Linköping 102
— Nielssøn 153
— af Tofta 97, 109
— af Ulfåsa 97
Katholm 54
Kegnæs 135-136
Kersten Kule 82, 139
— Vendelbo 139
Kiel 39
Klaus, Greve af Holsten, Grev Gerts Søn 19-23, 27, 30, 32, 43, 52, 97, 119-121, 123, 127, 131, 135, 139-140
— Krummedige 16
Klausholm 54
Klemens VI, Pave 26, 89
Knardrup 84-85
Knud Bugge 52, 60, 83
— Ebbesøn 13
— Hæringh 83
— . Knud Porses Søn 30, 105, 121
— , Notar 152
Kolding 15, 21, 39
Koldinghus 122
Konrad Svave 159
Konrad v. Pless' 105
Konstantin 104
Konstantinopel 103
Korsør 26, 27, 125
Kristine, Magnus Thomessøns Hustru 152
Kristjern Kaas 83
— Woll 159
Kynby 153
København 26, 28, 40, 41, 50, 57, 62-64, 71, 82, 95, 105, 124, 133, 144, 145, 149, 151, 157
Køge 26, 31
Kölln 133
Königsberg 126

Laaland 27, 28, 55, 57, 76, 125
Lacheborch 127
Lage Offesøn 83
Lambert, Kannik i Roskilde 71, 150
Langeland 37, 38, 46, 138
Lars Thrugotsøn 159
Laurens Hvas 83
Laurentius Galen 154
Lavrbjærg 74
Lellinge 150
Lille Herred 105
Lindholm 55
Lister 51, 105, 106, 110
Livland 122
Luder Lembek 82
Ludvig, Kejser 29, 123, 128
— , Markgreve af Brandenborg 20, 22, 23, 27, 29, 87, 95, 117-119, 123, 128-130
Lund 30, 85, 86, 91, 107, 149, 156
Lübeck 20, 36, 39, 56, 57, 62, 87, 117-120, 123-126, 130, 132, 145
Lyder Lembek 76

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Lyng 70
Lynge 26
Lyngholm 99, 116
Lyon 104
Lödöse 31
Løve Herred 155.

Macharius Mogenssøn 158
Mads Falster 83
Magdeborg 129, 130
Magnus Ladelaas 4
— Erikson af Sverige 25, 27, 29, 30, 35, 37, 39, 40, 50, 51, 55-57, 65-67, 85, 86. 89, 90, 92, 94-104 106-116, 121, 123-126, 129-131, 150
— Thomessøn 152
Malmø 63
Manebjerg 26
Margrethe Valdemarsdatter 4, 32, 50, 57, 87, 97, 101, 102, 104, 132, 157
— , Ivar Nielssøns Hustru 75
— , Konrad Svaves Hustru 159
Markvard af Stove den Yngre 26, 28
— Westensee 127
Marseille 126
Martin Strazeborg 153
Matheus, Munk 150
Meissen 133
Melby 75
Meretzlav 154
Middelfart 50, 61, 87
Mikkel, Kantor i Roskilde 71, 150
Milletus, Magister 41
Mogens Jenssøn, Biskop af Børglum 36, 43, 82, 141
— Madsen 3
— Nielssøn 149
— Toddæ 155
Mogens 26
Mols 31
Montefiascone 159
Mulstrop 70
Møen 28, 32, 35, 153
Møenbodeleje 144

Nederlandene 128
Nicolaus v. Riine 147
Niels III af Tecklenborg 46-47
— af Werle-Güstrow 32
— , Bisp af Odense 31, 33, 43, 50, 82, 141
— , Bisp af Roskilde 136-137, 139
— Abrahamson 67
— Bugge 8, 9, 30, 31, 50, 52, 59-61, 73, 74, 87
— Ebbesøn 2, 3, 5, 6-18, 25, 26, 94, 100, 102, 121
— Eriksøn Rød 36
— Eriksøn af Linde 83
— Eysøn 83
— Glob 83
— Hane 28
— Hase 83
— Hermansson, Bisp af Linköping 109
— Jenssøn af Keldebæk 74, 83
— Jenssøn, Dekan i Roskilde 149, 155
— Jenssøn, Kannik i Roskilde 71
— Jonsøn, Ærkebisp 86-88, 90, 91, 97, 139
— Juul 159
— Karlsson 83
— Klemmesøn 31
— Knudsøn 82
— Lembek 27, 30, 31, 33, 73, 76, 82, 150
— Marcusson, Bisp af Linköping 97, 109
— Nielssøn 152

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Niels Offesøn 82
— Pedersøn, Kantor i Slesvig 139-140
— Plade 158
— Tueson 83
— Turesson 97, 98
— Unit 153
— Vind 83
Nielstrup 74
Nordborg 46
Norge 18, 94, 98, 99, 102, 114-116, 126, 130, 132
Norinsris 2, 18
Norring 2
Nyborg 33, 34, 40, 43, 45, 50, 79, 80, 121, 139
Nykøbing F. 28, 133
Nykøbingleje 144
Næsbo Fjerding 72
Næstved 27, 63, 134, 151
Næstvedleje 144
Nørre Asbo Herred 105, 121
Nørrejylland 1-4, 7, 19-21 25, 27, 28, 30, 31, 36, 39, 40, 43, 45, 50, 52-54, 59-61, 94, 95, 100, 102, 118, 120, 122, 126, 135

Odense 30, 40, 43
Oder 128
Odersberg 128
Offe Pedersøn 82
Olaf, Konge 96, 102, 104
— , Biskop af Aarhus 139
— , Ebbesøn 32
— , Jenssøn 82
— , Olafsøn 44
— Olafsøn Lunge 83
— Pedersøn Lunge 83
— Pedersøn af Nyrup 83
— Pedersøn 153
— , Kannik 156
— , Baadsmand 154
— af Møen 152
— 150
Oppensten 104
Orléans 156
Otto Christoffersøn, Junker 20, 121
Otto I af Wittenborg 46-47
— af Hoo 82
Ove Haase 9, 17
-- Stigsøn 50, 52, 76

Padeborg 26, 27
Palle Jenssøn 33, 73-74, 76, 82
— Little 94
Palæstina 28, 53, 85, 89
Paris 158
Peder, Bisp af Ribe 31, 33, 43, 50, 82
— , Bisp i Viborg 33, 43, 82, 141
— Albertsøn 83
— Anderssøn 50
— Bekere 82
— Daa 51
— Dæne 32, 52-53, 65
— Grubbe 82, 139
— Hekle 153
— Hvid 83
— Iversøn 83
— Jenssøn Galen 27, 30, 37, 85, 86, 88, 122, 148
— Peder Jonsøn 154
— Jordansøn 41
— Lauridssøn 31, 43, 44, 71
— Ludvigsøn 82
— Munk 76, 83
— Nielssøn, Ridder, 52, 82
— Nielssøn, Kannik 150, 155
— Philipsson, Ærkebisp af Upsala 94, 102
— Syundi 153
— Thorwastssøn 150
— af Ørslev 151, 152
— 153
Pedersborg 69

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Pfalzgreven fra Rhinen 130
Pibestok 154
Pikelsart, Pekensare (Nöteborg) 85, 89, 96
Plau 131
Poel 29
Polen 133
Pommern 133
Pont-de-Sorge 133
Povl. Biskop af Aarhus 33, 43, 73, 82, 141
-- Bitte 153
-- Glob 9, 83
Prag 29
Preussen 85, 89, 126, 127

Randers 2, 6, 7, 14, 17, 25, 43, 54, 87, 102, 119
Ratzeborg 134
Ravnsborg 28
Rendsborg 20, 127
Reval 124
Ribe 15, 21, 22, 36, 39, 118, 145-149, 159, 160; Riberhus 118
Richardis, Hertuginde 46-47, 120
Riis 2
Ringsted 26, 27, 29
Rishovgaard 2
Risskov 2
Rollerup 153
Rom 29, 85-87, 89, 90, 96, 104, 158, 159
Romulus 128
Roskilde 26, 27, 29, 35, 37, 41, 43, 45, 50, 58, 69, 70, 105, 148-155, 158
Rostock 30, 53, 62, 110, 112, 123, 129
Rudolf den Unge, Hertug af Sachsen 129
Rusland 85, 89, 96, 107
Rusleef 154
Rysse 28
Rønneholm 86, 96
Rørbæk 148

Sabro Herred 2
Sachsen 133
Sal 74
Saxkøbing 35
Saxo 1
Schwaben 25, 123
Schwerin 53
Segeberg 20
Selsø 154, 155
Serrislev 71
Sicilien 126
Sigtuna 102
Sjælland 4, 24-58, 75, 84, 88, 95, 96, 110, 111, 124-126, 152, 155
Sjællandsfareleje 144
Skaane 25, 37, 40, 49, 51, 55, 57, 63, 64, 67, 85, 86, 90, 92, 95, 96, 101, 104-106, 110, 111, 114, 121, 124, 133, 144-145
Skanderborg 3, 100, 120, 145
Skanør 90, 133, 144, 145, 153
Skelmer 153
Skernaa 3
Skjensved 149
Skjoldnæs 28
Skovby 135-136
Slagelse 26, 30, 35, 45, 50
Slesvig 139-140
Slien 47
Smaaland 58
Sorø 35, 69, 84
Spandau 19, 23, 120
Spanien 84
Stargard 145
Stege 28, 31
Stegeleje 144
Steghe 127
Stephanius 24, 33, 48, 88, 100
Stettin 31, 49, 90, 129

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Stig, Marsk 94
— Anderssøn 31, 52, 54, 67, 74, 82
Stigsnæs 111
Stockholm 94, 98, 99, 101, 102, 104, 114, 115
Store Bælt 95
Stralsund 1, 30, 50, 62, 67, 130, 145, 151, 153, 155
Strange Ebbesøn 83
Strassborg 128, 129
Strelow, Hans Nielssøn 56
Strängnäs 103
Stubbekøbingleje 144
Stæchelmus 154
Svabsted 140
Svanning 24
Sven, Bisp af Aarhus 20, 22, 23, 26, 27, 31
— , Bisp af Vendsyssel 139
— Rusticus 74
»Svend Trøst« 14
Sverige 30, 35, 89, 92, 116, 121, 126, 130
»Swöndon« 47
Søborg 27, 134
Sølvitsborg 51
Sømme Herred 105
Sønderhalland 105, 121
Sønderborg 4, 25, 46, 85, 89, 120
Sønderjylland 19, 25, 77, 134-140
Søntækæ 32

Taarnborg 50, 95
Taphede 20
Testrup 158
Thomas Gheysmer 1
Thomas Nielssøn 83
Thorbern 154
Thoreby 28
Thuro Compan 143
Thy Syssel 21
Tiusta Skær 113
Toledo 41, 43
Tommerup 39
»Towethorp« 153
Tranekær 37, 46
Trelleborg 41
Treptow 145
Trøjborg, Gaard i Lund 157
Tune Herred 105
Tyge Pedersøn 154
Tyskland 28-31, 35, 84, 87, 95, 134, 147
Tønder 43
Tørning 134
Tønsberg 57

Udlejre 148
Uffe, Kammersvend 154
Uker 128
Ulf Gudmarsson 100, 103
Ungarn 126
Upland 103
Upsala 88, 103
Urban V, Pave 87, 90, 143

Vadstena 42, 104
Vallensbæk 41
Valdemar Sejr 53
— , Hertug af Sønderjylland 4, 19, 22, 25, 30, 33, 37, 43, 46, 47, 77, 82, 85-89, 118-122, 135
— , Markgreve af Brandenborg 129
— Valdemarsøn 30
— Sappi 83
Varberg 30, 101, 103, 107
Varde Syssel 22, 159
Vejerslev 74
Wendele Smid 153
Vendsyssel 2, 21
Werner, Præst 152
Vestfalen 119
Viborg 2, 4, 120

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Vidstrup 74
Vilhelm Grimoard 143
— Peraldus 152
Visby 56, 86, 93, 95, 99, 113
Wismar 35, 48, 49, 52-53, 62, 98
Vordingborg 25, 26, 28, 29, 31, 32, 35, 36, 122, 125
Vrangstrup 37, 38
Værum 74
Västergötland 98
Västerås 90, 98, 103, 115
Yddæ, Herman Thærs' Hustru 160
Æbelholt 155
Ærø 23, 121
Øland 56, 93, 97, 101, 104, 113
Ørekrog 28
Ørum 74
Øsel 125
Östenbro 101, 104, 114
Östergötland 98
Østersøstæderne 56-57, 62-68, 95-96, 121-123, 131-133

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

SAGREGISTER.

Aartid 4, 35, 149, 156-159
Aflad 29, 85-86, 89, 141-142
Badstue 156
Begarder 128
Boder 144, 156
Brevdrager 63, 154
Breviar 119, 152
Bøger 42, 43, 84, 150, 152, 159
Danehof 33-35, 43, 53, 78-80
Drikkekar, Drikkehorn 149-150, 152
Dystløb, Turneringsvaaben 31, 37, 129, 130, 150
Dødebog 58, 93, 149, 156-159
Farebog, se Breviar
Fiskeri og Handel 90, 124, 131, 144, 145
Fogeder 33-36, 38-40, 44, 72-73, 80-81, 145
Helgendyrkelse 142-143, 156
Indskrifter 53, 56, 95, 125
Jubelaaret 29, 85-86, 89, 158
Jøder 126
Kloster og Klosterfolk 1, 10, 15, 25, 26, 32, 35, 38, 39, 44, 55, 62-65, 67, 69-70, 81, 84-85, 93-94, 99, 102-103, 117, 125, 132, 134, 151, 155-157
Kogger 54, 55, 96, 122, 123, 132
Kongens Retterting 33, 34, 36, 73-75, 81
Krigsvæsen 22, 36, 38-40, 45, 46, 54, 55, 57, 86, 93, 111, 123, 146-148, 150, 152, 153
Krudt 146-148
Laugsvæsen 146
Møller 22, 39, 44, 71, 153
Mønt 20-22, 38, 39, 48, 63, 64, 75, 120, 127, 136, 143, 149-151, 153, 154, 156, 157, 159
Nekrologium, se Dødebog
Nedbrydning af Kirker 43, 69
Net til at fange Ulve med 43
Orbodemaal 34, 80
Papirsbog 66
Pesten 28, 29, 85, 86, 89, 90, 99, 100, 103, 104, 117, 126, 159
Retsvæsen 33-37, 72-83
Ridderslag 28, 44, 48, 85, 89, 127, 129, 130
Skat og offentligt Arbejde 25 29-31, 38, 40, 43-45, 53-55 58, 90
Skøde 144
Spaadomme 41-43, 55
Spedalske 152
Tidelæsning 118-119
Tøjer og Klæder 144, 148-154
Ulve 43

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK